

[Formanden.]

gen, fredag den 10. oktober, kl. 9 med følgende dagsorden:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingets åbning.

Mødet hævet kl. 17.06.

4. møde.

Fredag den 10. oktober kl. 9.

Formanden: Medlem af folketinget Orla Møller har meddelt mig, at han ønsker til kirkeministeren at stille følgende spørgsmål:

„Ager ministeren at løse spørgsmålet om tilknytning af en såkaldt studenterpræst til Danmarks tekniske Højskole på Lundtoftesletten før det kommende menighedsrådsvalg, og før den kirkelige strukturkommission er færdig med behandlingen af spørgsmålet om miljøpræsters placering i folkekirken?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spærgetid.

Eneste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingets åbning.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 141).

Forhandlingen genoptoges.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg ville gerne allerførst, hvilket jeg håber vil blive optaget i den positive ånd, hvori det er sagt, give udtryk for min glæde over, at denne åbningsdebat bar præg af en vilje til, synes jeg, hos alle ordførere at gå ind i en gensidig drøftelse af problemerne uden i højere grad end det, som parlamentarismen nu engang gør nødvendigt, at forfalde til den almindelige gølge diskussion. Det håber jeg er et udtryk for, at der over for nogle af

de langtidspøblemer, vi står over for ikke mindst på økonomiens område, er vilje til samarbejde om en løsning.

Jeg vil gerne sige, inden jeg går over til en besvarelse af enkelte af de ting, der er sagt fra andre medlemmer end ordførerne, at jeg skønner, det er rigtigt, som også ordførerne gav udtryk for, at vi, regering og opposition imellem, lægger synspunkterne frem vedrørende de økonomiske problemer. Men jeg vil gerne generelt minde om og gør det nu, fordi også enkelte af indlæggene uden for ordførernes kreds vedrørte de økonomiske problemer, at de generelle kreditpolitiske forhold for regeringen at se spiller en afgørende rolle for bedømmelsen af en række af de andre opgaver, herunder ikke mindst de reformopgaver, vi står over for, og at det derfor generelt vil være rigtigt at afvente den rapport, jeg henviste til i min åbningsstale, inden man lægger sig for fast i en diskussion omkring kapitaldannelsesproblemerne og kreditproblemerne i det hele taget.

Jeg siger dette, fordi ikke mindst hr. Helge Nielsen i nogle spørgsmål til mig var inde på en række spørgsmål vedrørende enkeltheder i boligpolitikken. Jeg skal forsøge at svare, så godt jeg kan, på nogle af disse enkeltheder, men det, der rent faktisk lå i min fremstilling i åbningsstalen, var, at jeg mener, der her nødvendigvis må finde en bedømmelse sted i lyset af de kreditproblemer, som vi altså fra regeringens side ønsker at lægge frem til åben drøftelse, så snart rapporten om ganske få uger foreligger fra dette udvalg.

Hr. Helge Nielsen spørger: hvad mener regeringen, hvad mener statsministeren, når han siger, at rentesikringen må bedømmes i sammenhæng med boligsikringen? Ja, for det første vil jeg gerne minde om, at da vi lavede boligforliget i sin tid, var der enighed om, at rentesikringen skulle være noget midlertidigt, og jeg skal ikke skjule, at regeringen har den opfattelse, at rentesikringen kun kan være noget midlertidigt og ikke vil være et generelt tilfredsstillende boligpolitisk indslag, simpelt hen fordi princippet er, at en bestemt boligmasse her får en billigere rentefinansiering end andre former for byggeri og bevarer den fordel, man dér har fået, uanset om boligtagernes, lejlighedsindehavernes, økonomiske status skifter

[Statsministeren.]

karakter i modsætning til boligsikringen, og det var derfor, jeg, som rigtigt fremdraget af hr. Helge Nielsen, forleden aften i TV sagde, at boligsikringen og rentesikringen må ses i sammenhæng; jeg brugte vist endda det udtryk: man kan ikke bruge pengene til boligsikring, hvis man har brugt dem til rentesikring. Hr. Helge Nielsen skal dog ikke slutte modsætningsvis, at når jeg siger, jeg ikke vil binde mig til at forhøje boligsikringen generelt, så har jeg bundet mig til at sætte den ned. Det gælder begge veje, at jeg ikke vil binde mig.

Men behovet for boligsikring må, jeg synes selvsagt, bedømmes i lyset af rentesikringens omfang og bedømmes i sammenhæng med virkningerne af eventuelle ændringer i kreditpolitikken og disse ændringers indflydelse på lejeniveauet, og derfor tror jeg ikke, det er tilrådeligt, inden man har dette samlede materiale til bedømmelse, at lægge sig fast, og mine udtalelser var altså et udtryk for, at det ønskede vi ikke at gøre fra regeringens side.

Så siger hr. Helge Nielsen til mig: ja men der var dog en klar antydning af, at regeringen ønskede en højere selvfinansieringsgrad fra henholdsvis ejere og lejere, altså en mindre andel som lån til finansiering af byggeriet, og der var tale om en afkortning af obligationernes løbetid. Kan alt dette, siger hr. Helge Nielsen, forenes med den målsætning, jeg har udtrykt, at vi skal opretholde det store boligbyggeri? Til det må jeg svare: det er muligt, det ikke kan. Det kan det kun, hvis befolkningen er villig til at give afkald på visse muligheder på andre felter for at investere i byggeriet. Men er det ikke også nødvendigt, at vi kommer dertil, at vi klart siger, at boligvalget er også et forbrugsvalg? Vil man i sin egen prioritering sætte boligerne højere? Man må jo huske — og det forekommer mig indlysende — at en obligationsrationering i hvert fald ikke kan forenes med et fortsat meget højt boligbyggeri, for hvad vil en rationering være udtryk for? At man i en bestemt periode må rationere kreditten. Det må have til følge, enten at byggeriets totale omfang sættes ned, eller at det i bedste fald forsinkes, og det sidste er jo også et udtryk for, at det store boligomfang ikke er opretholdt. Derfor er der ikke grundlag for at foregøgle,

synes jeg, muligheden af at opretholde dette store boligbyggeri og skabe balance på obligationsmarkedet til at finansiere dette boligbyggeri, uden at man simpelt hen må foretage et valg imellem de områder, man så vil begrænse for at finansiere det store boligbyggeri. Der gives jo menneskeligt ikke andre muligheder, og det er jo mennesker, der skal løse dette her. Må jeg sige — og jeg skal senere vende lidt tilbage til dette, når jeg kommer ind på min besvarelse af den socialdemokratiske ordførers, hr. Per Hækkerups, indlæg — at der er en betydelig sammenhæng, synes vi, mellem de forskellige former for opsparing, herunder den fondsopsparing, som også regeringen har givet udtryk for skal med i den kommende tids økonomiske drøftelse.

Jeg vil gerne sige til hr. K. B. Andersen, som stillede, sådan opfattede jeg det, nogle spørgsmål til undervisningsministeren, at undervisningsministeren og den øvrige regering deler hr. K. B. Andersens opfattelse, at debatten i forbindelse med de enkelte konkrete lovforslag ikke på forhånd kan antages at give tilstrækkelig anledning til en principiel drøftelse af hele uddannelsespolitikken. Derfor har jeg drøftet det med undervisningsministeren, og han er enig i, at det kan være hensigtsmæssigt engang i løbet af efteråret at komme med et oplæg til en målsætningsdebat, eksempelvis i form af en redegørelse, der kan danne udgangspunkt for en sådan debat, men fremgangsmåden finder vi jo nok.

Hr. Erling Dinesen berørte et spørgsmål, som må have givet os alle en ikke ringe perring af vor dårlige samvittighed. Regeringen deler så stærkt, som det overhovedet er menneskeligt muligt, den opfattelse, at et samfund som det danske ikke kan kalde udenlandske arbejdere til det danske arbejdsmarked og give dem vilkår, som vi ville finde menneskeligt uværdige for vore egne arbejdere. Jeg tror, der er en fuldstændig enighed overalt i det danske samfund om, at sådan bør man ikke optræde. Det er jo også baggrunden for, at der er nedsat det særlige udvalg. For når man ikke vil denne dårligere behandling, ja, denne ud fra et velfærdsdemokratisk synspunkt helt utilfredsstillende situation for fremmedarbejderne, så må vi jo gøre os klart, at vi står over for et sær-

[Statsministeren.]

deles kompliceret sæt af problemer, og at disse har fået stærkt forøget aktualitet i løbet af de seneste måneder. Derfor var det, at man nedsatte dette udvalg, som har fået til opgave at bearbejde problemet og lægge frem muligheder for, hvordan vi kan gribe det an. Se, udvalget behandler i første omgang spørgsmålet om etablering af en administrativ ordning, der sikrer, at udenlandske arbejdere har arbejdstilladelse, inden de kommer til landet, og så vidt muligt også har viden om deres vilkår, når de kommer her til landet, allerede før de kommer. Det er det, udvalget først og fremmest har til opgave. Udvalget arbejder også for at sikre muligheder bedre end de nuværende for at følge udenlandske arbejders bevægelse på det danske arbejdsmarked. Arbejdsministeren har oplyst over for mig, at det kan håbes, og det er i hvert fald regeringens håb, at der senest i løbet af et par måneder kan modtages indstilling fra udvalget om disse problemer. Formålet er jo at tilvejebringe administrative betingelser for en bevidst og kontrolleret indslusningspolitik samt at skabe muligheder for at konstatere misbrug af fremmedarbejderes særlige vanskeligheder i henseende til at holde sig orienterede om deres rettigheder, og her kommer selvfølgelig ind boligspørgsmålet og mange andre af de særlige problemer, som hr. Erling Dinesen var inde på. Regeringen deler også hr. Erling Dinesens opfattelse af den anden side af problemet, som blev påpeget. Vi kan selvfølgelig ikke og vil ikke acceptere, at der herved skabes grundlag for det, hr. Erling Dinesen kaldte en unfair konkurrence mod danske arbejdere, selvsagt ikke. Formålet er tværtimod at sikre dem de betingelser, som også gælder for danske arbejdere. Jeg tror, der er enighed her, og som sagt senest i løbet af et par måneder håber vi at have en rapport fra udvalget.

Jeg vil gerne til det ærede medlem hr. Rosing sige, at jeg er enig i, at det ville være u hensigtsmæssigt her under åbningsdebatten at tage en egentlig diskussion om de grønlandske problemer, og også jeg skal derfor indskrænke mig til ganske kort at kvittere for de venlige bemærkninger, som det ærede medlem kom med i anledning af min rejse til Grønland, og sige, at det er virkelig

min opfattelse, at vi på denne rejse fik et vist grundlag og for mit vedkommende et betydeligt bedre grundlag end hidtil for at bedømme de grønlandske problemer, og det er selvsagt en glæde for regeringen at konstatere, at det ene af de grønlandske medlemmer her i tinget giver udtryk for, at man deler regeringens opfattelse af, at der er behov for nu principielt at få diskuteret Grønlandspolitikken og få den korrigeret på de områder, hvor det måtte være nødvendigt.

Jeg vil sige til hr. Niels Helveg Petersen, som rejste et spørgsmål vedrørende ændringer i retsplejeloven, at retsplejeudvalget og enkelte andre udvalg arbejder med ændringer såvel angående den borgerlige retspleje som strafferetsplejen, og jeg regner med, at der i løbet af samlingen vil komme til at foreligge en betænkning på disse områder, som skulle give os det af hr. Niels Helveg Petersen efterlyste grundlag for at komme i gang med en drøftelse af disse meget vigtige forhold.

Så vil jeg gerne sige til hr. Haunstrup Clemmensen, at jeg er enig med det ærede medlem i hele den tendens, han angav i sine økonomiske betragtninger, og jeg føler især trang til at understrege to ting i det, hr. Haunstrup Clemmensen sagde i sin ordførertale, idet jeg gerne vil have, at det også kommer til at stå som udtryk for regeringens holdning på disse områder. Regeringen kan ikke være og er ikke tilhænger af det, hr. Haunstrup Clemmensen, så vidt jeg hørte det, kaldte en magtdirigering af erhvervsinvesteringerne. Jeg har selv udtrykt det på en anden måde: jeg er ikke tilhænger af det totalitære system på det økonomiske område, og det er nok en væsentlig holdning at erindre sig, når vi skal drøfte opsparingsformer, fondsdannelse og meget andet. Denne såkaldte magtdirigering, den centrale dirigering af kapitalen til erhvervslevets investeringer, er vi ikke tilhængere af. Der blev berørt et andet punkt i hr. Haunstrup Clemmensens indlæg, som jeg også føler trang til at understrege, nemlig betydningen af industriens muligheder for at skabe beskæftigelse til et øget antal lønmodtagere. Hr. Haunstrup Clemmensen sagde, at der var kommet 25.000 flere i beskæftigelse i industrien, og når jeg fremdrager det, er det, fordi vi i drøftelsen af

[Statsministeren.]

alle vore problemer nødvendigvis må gøre os klart, at beskæftigelsesmulighederne i industrien, den industrielle fremgang, er, hvor megen vægt vi end lægger og må lægge på landbrugets situation, afgørende for vores fortsatte velstandsfremgang. Industriproduktionen er i stigende grad grundlaget for vores økonomiske tilværelse.

Hr. Henry Christensen fremhævede den anden side af vores generelle erhvervsproblem, nemlig landbruget og landbrugets specielle problemer. Jeg er selvsagt glad for, at hr. Henry Christensen med tilfredshed kunne henviser til det, der var sagt i åbnings-talen, og jeg har i og for sig derfor kun brug for at understrege, at der er behov for, at vi nu — og det er jo det, der har været hensigten med regeringens politik — får tilvejebragt, så godt som det er muligt, et grundlag for at bedømme samlet alle de forhold, der øver indflydelse på landbrugets situation. Min fornemmelse er, at der også fra landbrugsorganisationernes side er det samme ønske. I den retning opfattede jeg det i hvert fald, da man fra landboorganisationernes side fremlagde synspunkter og forslag, der indgår i arbejdet i det udvalg, som sidder og arbejder med landbrugsproblemerne. Og jeg kan ikke på nogen måde være uenig med hr. Henry Christensen i, at det er afgørende, at den debat, som også tinget her skal tage, netop kommer til at bære præg af en vilje til denne helhedsbedømmelse.

Jeg skal ikke hæfte mig for meget ved hr. Aksel Larsens lidt vredladne tonefald, det er jo noget, der er karakteristisk for det ærede medlem, men som egentlig aldrig ødelægger det gode forhold, man i øvrigt kan have til det ærede medlem. Jeg er dog nødt til at sige til hr. Aksel Larsen, at det er ikke berettiget at rette bebrejdelser imod regeringen og for den sags skyld altså dermed imod mig for, at der ikke systematisk finder en generel kulegravning af punktskatterne sted i folketinget, for det, vi står over for, er jo i virkeligheden at vælge imellem at fremlægge en samlet reform — og det må man gøre sig klart ville i bedste fald tage nogen tid, jeg tør ikke sige, om det kunne blive i 1970-71 eller i 1971-72 — eller tage fat på problemerne, sådan som vi i regeringen har valgt at gøre det, lægge dem frem, efterhånden som

vi har fået dem bearbejdet og belyst på det administrative plan i tolddepartementet. Jeg erkender, at det kunne være ønskeligt med en sådan total gennemgang af det hele, inden man foretog ændringer, men er det alligevel ikke rigtigt, at der er specielle områder, som det er nødvendigt at beskæftige sig med uden at arvente en samlet gennemgang? Hvis vi accepterer dette, må vi altså også acceptere, at der ikke er en tidsmæssig mulighed for samtidig at foretage den helt store gennemgang. Det betyder ikke, at regeringen ikke står ved sit tilsagn om, at denne totale bedømmelse af forbrugsskatteområdet skal foretages i samarbejde med folketinget. Det er vores indstilling, og den vil blive foretaget. Praktisk bliver det altså påvirket af, hvad vi føler det ønskeligt at gøre rent øjeblikkeligt.

Hr. Per Hækkerup sagde, at den tale, jeg havde holdt, skulle han ikke kalde kedelig, han skulle heller ikke kalde den indholdsløs, for det havde man hver gang kaldt en åbnings-tale, og så gjorde han det på en lidt anden måde. Sådan er nu engang arbejds-vilkårene, det ved det ærede medlem, og det ved jeg. Men når hr. Per Hækkerup siger til mig, at jeg i fjor i åbnings-talen dog afslørede en vis optimisme — ja, sagde hr. Per Hækkerup, der kunne endda på visse områder være tale om en slags fanfare, og det var der jo slet ikke nu — så må jeg sige til det ærede medlem: nej, det var der heller ikke i talen foret årsiden, da det ærede medlem bedømte den. Da var der hverken optimisme eller fanfarer. Jeg kan ikke andet end tage dette som et udtryk for, at socialdemokratiet altså skal bruge et år til at se det gode i en tale, og derfor glæder jeg mig til at høre det ærede medlems bedømmelse af denne tale om et år.

Hr. Per Hækkerup var naturligt nok inde på en række økonomiske betragtninger, og dem vil jeg gerne forsøge på at belyse visse sider af, idet så økonomiministeren vil komme ind på andre sider. Men allerførst vil jeg gerne sige, at det er glædeligt for mig og for regeringen, at hr. Per Hækkerup giver os ret i, at det er langtidspølemerne i dansk økonomi, der skal diskuteres, og at vi nu begge giver udtryk for en villighed til at drøfte disse langtidsløsninger. Det anser jeg for noget positivt, selv om det jo ikke indicerer så forfærdelig meget, det må

[Statsministeren.]

vi begge erkende, men der skal dog være denne forhånds gode vilje til at gå ind i arbejdet.

Derimod er jeg ikke helt sikker på, om vi har fundet hinanden i bedømmelsen af problemerne på det lidt kortere sigt. Jeg tror, som jeg sagde i mit svar til det ærede medlem hr. Helge Nielsen, ikke på, at den socialdemokratiske tanke om en obligationsrationering er hensigtsmæssig, hverken på kort eller længere sigt. Man løser ikke problemet ved at indføre en rationering. Jeg tror, alle folk har den opfattelse, som jeg i hvert fald har, at en rationering er nu noget, der skal ophæves på et eller andet tidspunkt. Altså er det ingen løsning på problemet. Men det er heller ikke anvendeligt på det korte sigt. Jeg tror derfor ikke, at vi skal skabe forventninger om, at der gives sådanne meget kortsigtede indgreb af den ene eller den anden art, som kan tjene til løsningen af det, der er dansk økonomis problemer. Tværtimod er jeg af den opfattelse, at sådanne kortsigtede løsninger kunne tilsløre behovet for de mere langsigtede løsninger derigennem, at de tilslører, hvad der egentlig er de generelle problemer i dansk økonomi.

Hr. Per Hækkerup var inde på, at regeringen ville begrænse kommunernes låntagning. Ja, vi har givet udtryk for, at vi anser det for at være et af de væsentlige områder, der må med i en bedømmelse af de nødvendige langsigtede ændringer i dansk økonomi. Nu kan man selvfølgelig sige: ja men man begrænser kommunernes muligheder for at foretage de nødvendige investeringer — det var vist omtrent det udtryk, hr. Per Hækkerup brugte. Det kan ingen bestride at der kan være en risiko for, men her gælder det rigtignok om, at man så må se sin egen indstilling til kommunernes investeringsproblem og finansieringsproblem i sammenhæng med sin holdning til de andre økonomiske områder.

Hr. Per Hækkerup siger: disse indgreb over for kommunerne er skadelige. Han bebrejder regeringen, at den fører en forbrugsbegrænsende finanspolitik. Den er for stram, siger hr. Per Hækkerup, og samtidig giver hr. Per Hækkerup udtryk for, at han igennem den differentierede rente vil hjælpe til at øge erhvervslivets investeringer.

Ja men hvordan går nu alt det her op? Når vi generelt gennem mere end en halv snes år har arbejdet med det problem, at vor valutaindtjening ikke slog til, at opsparingen ikke slog til, hvordan klarer man så det problem ved at gå ud og sige til befolkningen: vi vil ikke have begrænsninger i kommunernes aktivitet, vi vil ikke have begrænsninger i statens aktivitet, vi vil ikke finde os i den stramme finanspolitik, der begrænser befolkningens forbrug, og vi vil udvide erhvervslivets investeringer. Jeg tror, vi er nødt til at sige, at et af de væsentligste krav, der må stilles til os alle, er kravet om villighed til at sige til befolkningen: ja men på et af disse områder bliver vi altså nødt til at begrænse, for ellers er der ingen løsning i det. Og det er det, jeg håber man kan komme frem til ved at gå ind i den langsigtede drøftelse.

Hr. Per Hækkerup siger, at han gerne vil høre noget nærmere om fondsdannelserne. Ja, det er da klart. Jeg tror nu, at jeg generelt må minde om det, jeg sagde i åbningstalen. Også denne side bør bedømmes i sammenhæng med den rapport, der kommer fra kapitaldannelsesudvalget, selv om den i det væsentligste nok kommer til at beskæftige sig med obligationsmiseren. Jeg tror, det skal ses i denne sammenhæng, og jeg vil da gerne sige, at jeg tror, socialdemokratiet har ret i, at det generelt vil være rigtigt at knytte tanken om fondsdannelser til tanken om fremtidige udvidelser af vor folkepension. Det tror jeg er rigtigt. Men socialdemokratiet ved jo — jeg håber ikke, at jeg herved slår noget i stykker for den åbne drøftelse, jeg gerne vil have mellem partierne — at den form, som socialdemokratiet i sin tid foreslog med den indtægtsbestemte folkepension, efter regeringens mening ikke er en rigtig måde at løse det problem på. Det er det hverken med den varierende pensionsydelse eller de tanker, der lå bag ved, og som jo kom til at minde lidt om det, som hr. Haunstrup Clemmensen beskæftigede sig med, magtdirigeringen af kapitalerne til erhvervslivet. Derimod vil det vel være naturligt netop at drøfte metoden for fremskaffelsen af disse fonds — og dér har jeg givet udtryk for, at der skal da nok vise sig at være ganske stort sammenfald — og anvendelsen af dem. Jeg tror, man i højere grad skal interessere sig for

[Statsministeren.]

mulighederne på obligationsområdet, end man skal interessere sig for en dirigering af erhvervsinvesteringerne via disse fonds. Jeg tror også, at det måske kunne være hensigtsmæssigt at tage med ind den bedømmelse af kommunernes behov og kapitalproblem, som hr. Per Hækkerup med rette understregede.

Se, alt dette vil vi gerne; som hr. Per Hækkerup sagde, er det regeringens naturlige pligt at lægge op til en drøftelse heraf. Jeg har sagt det før og vil gerne sige det igen: skal der komme noget fornuftigt ud af en diskussion om den offentlige opsparing, der kan foregå gennem sådanne fondsdannelser, er det nødvendigt, at vi koncentrerer os om meget hurtigt at komme i gang med diskussionen om metoder for tilvejebringelse af disse fonds og metoder for deres anvendelse.

Hr. Per Hækkerup var inde på de udtalelser, jeg fremsatte i åbningstalen vedrørende det generelle økonomiske klima, og min udtalelse om, at konjunkturen var blevet forstærket af lovregler, af institutioner og af arbejdsmarkedsbestemmelser. Ja, det mener jeg er tilfældet.

For det første spørger hr. Per Hækkerup, hvad jeg mener med arbejdsmarkedsbestemmelser. Det kan jo ikke skjules, at i en situation, hvor højkonjunktoren kommer til os udefra, er vor automatiske pristalsregulering en ting, der forstærker højkonjunktoren; det kan ikke bestrides. Derfor kan det godt være — og det er jo sådan — at man mener, at pristalsreguleringen alligevel skal fastholdes, og der ligger ikke i det, jeg har sagt, nogen indicering af, at den skal ændres; der ligger en påpegning af, at sådan virker vort økonomiske system.

Et andet forhold er, at næppe nogen vil hævde, at med de svingninger, der i et industrisamfund kan være fra branche til branche i den øjeblikkelige aktivitet, er bevægeligheden af arbejdskraften fuldt ud tilfredsstillende. Også det er et arbejdsmarkedsproblem.

Og institutionerne. Vor diskussion omkring obligationerne har jo ærlig talt ganske tydeligt vist, at der er nogle institutionsproblemer. Men der er også andre ting. Vi har jo den automatiske pristalsregulering indarbejdet i en masse lovregler, som ligger uden for den egentlige lønafregning. Det kan være, vi kommer til det resultat, at det skal bevares, men det er da i hvert fald rigtigt at understrege, at sådanne bestemmelser i sig selv øver en afgørende indflydelse på en højkonjunkturs udvikling, specielt når denne højkonjunktur kommer til os udefra.

Jeg vil da også gerne sige, at jeg synes, det er rigtigt at fremhæve lovreglerne. Ingen vil kunne bestride, at de lovregler, som denne regering gennemførte, i et vist omfang som et supplement til det, den tidligere regering gennemførte, har været medvirkende til, at vi fik en stabil pris- og omkostningsudvikling gennem hele 1968. Jeg kan ikke tro, at hr. Per Hækkerup er uenig med mig i den betragtning, som jo blev uddybet i min åbningstale, hvor jeg pegede på, at regeringen overalt, hvor den har direkte indflydelse, har lagt vægt på, at stabiliseringen af priser og omkostninger ikke blev brudt. Derfor tror jeg ikke, der er nogen grund for hr. Per Hækkerup til at spørge: hvad er det egentlig, statsministeren tænker på, når han i åbningstalen snakker om, at stigningen i pengeindkomsterne skal holdes inden for disse rammer?

Ja, det skal den. Det ærede medlem ved sikkert, at der i den seneste tid fra enkelte organisationer og arbejdspladser er fremsat udtalelser — jeg vil gerne sige: ofte i vendinger, der virker lidt forstemmende — som antyder, at et øget lønglidningspres må forventes bl. a. i forbindelse med overgangen til kildeskat. Jeg vil gerne sige, at regeringen finder virkelig, at der er grund til at advare mod disse og andre tendenser, som meget let vil kunne ødelægge grundlaget for opretholdelsen af en høj beskæftigelsesgrad den dag, afsætningsmulighederne på de udenlandske markeder bliver

[Statsministeren.]

blot en smule mindre gode, end de er i dag. Jeg tror virkelig, der er grund til at understrege — jeg vil i hvert fald gerne gøre det, så det ikke kan misforstås — som regeringens opfattelse, at hvis den tendens, der ligger bag dette fra disse organisationer og arbejdspladser, overhovedet får lov til at blive andet end de resolutioner, der hidtil er udsendt, er der herigennem ydet det væsentligste bidrag til, at den høje beskæftigelse ikke kan opretholdes.

Dansk erhvervslivs, dansk industris konkurrenceevne skal jo stå sin prøve først og fremmest den dag, afsætningsvilkårene ikke er overordentlig gode, men måske kun almindelig gode; det er da, prøven skal bestås. Derfor har jeg fundet det nødvendigt at sige det, og det gælder — det skal da være sagt, for at det ikke skal kunne misforstås — også andre end lønmodtagerne. Her synes jeg oprigtig talt regeringen har vist sin vilje. Vi kan diskutere, hvornår den fuldstændige stabilitet i prisudviklingen hørte op, og hvor stor den er i øjeblikket, men én ting kan ingen bestride: at regeringen i sin halvandet års levetid har vist en vilje til at holde pris- og omkostningsniveauet i ave, og at det er lykkedes i en sådan grad, at der gennem denne halvanden års periode har været en svagere pris- og omkostningsstigning i Danmark end i andre lande.

Hr. Per Hækkerup ligesom antyder, at det var lidt unfair af regeringen at forhøje skatter og afgifter, når LO og andre lønmodtagerorganisationer ved forårets overenskomstforhandlinger havde vist tilbageholdenhed. Jeg vil gerne hertil sige, at der var ikke — og jeg håber ikke, at der i hr. Per Hækkerups udtalelser lå nogen antydning af det — der var ikke tale om nogen straffeekspedition hverken over for lønmodtagerne eller over for overenskomsterne eller over for andre befolkningsgrupper. Og hvis man virkelig ser på de afgiftsforhøjelser, der blev gennemført — der er jo ikke gået et helt år endnu, der er gået et halvt; jeg tænker på det med bedømmelsen af det gode i det, regeringen gør — hvis man virkelig ser på disse afgiftsforhøjelser, tror jeg, det ærede medlem må indrømme, at de er lagt sådan, at vi har undgået at ramme det jævne forbrug. Derfor mener

jeg også, at i det omfang, der er vist tilbageholdenhed, er det vel sket ud fra et hensyn til beskæftigelsen, og så var regeringen forpligtet til at undgå at ramme det almindelige forbrug, og det gjorde vi.

Det var jo heller ikke hjemlige forhold, der tvang os til styrkelsen af finanspolitikken. Ingen vil vel mene, at den forstærkelse af vore valutavanskeligheder, der indtrådte i foråret, alene var et hjemligt problem. Men når vi kommer i en situation, hvor vore valutariske svagheder bliver ekstra understreget, opstår der efter vor opfattelse et uafviseligt behov for at styrke valutabalancen bl. a. og først og fremmest for at sikre grundlaget for at bevare den høje beskæftigelse. Jeg synes ærlig talt, det ville have været mere unfair over for LO og LOs medlemmer, hvis vi havde ladet 5 og 7 være lige og derigennem for alvor havde bragt beskæftigelsen i fare. Jeg tror altså, at man her må erkende, at udviklingen siden har vist, at det var nu ikke helt så galt, som oppositionen sagde, og at det vel faktisk var rigtigt, hvad regeringen sagde: dette vil ikke gå ud over beskæftigelsen. For det viste det sig jo ikke at gøre.

Til sidst vil jeg gerne sige lidt om de spørgsmål, hr. Ivar Nørgaard drog frem vedrørende markedsproblematikken. Må jeg ganske kort sige i anledning af de udtalelser, hr. Ivar Nørgaard gjorde om personvalg, at jeg tror ikke, der er nogen, der ikke forstår, hvorfor hr. Ivar Nørgaard faldt for fristelsen — jeg er ikke sikker på, det var rigtigt at gøre det — til at bruge dette som et angrebspunkt i den markedspolitiske debat. Jeg tror virkelig, vi bør være enige om, at folketingsmedlemmer sidder i det høje ting som enkeltpersoner repræsenterende deres partier og ikke organisationer. Jeg tror virkelig, vi har en fælles interesse i at holde denne helt fundamentale demokratiske grundregel fast: de sidder som enkeltmedlemmer repræsenterende deres partier og ikke organisationer. Jeg er altid, altid, gået ud fra, at sådan var forholdet også for socialdemokratiske medlemmer.

Må jeg så sige om markedspolitikken for det første: jeg henstiller, at vi i videst mulig udstrækning i de kommende måneder koncentrerer os om at bedømme de saglige, tekniske problemer, der består vedrørende

[Statsministeren.]

vore forhandlinger — det gælder for så vidt både med fællesmarkedet og om det nordiske. Jeg skal ikke lægge skjul på, at når jeg siger, at det gælder vedrørende fællesmarkedet, så er det, fordi vi ingen afgørende indflydelse øver på de politiske muligheder ved at åbenbare hverken lyst til eller mangel på lyst til af principielle grunde at gå ind i fællesmarkedet. Vi øver ingen afgørende indflydelse på den situation overhovedet, og der er betydelig usikkerhed om det. Men om det nordiske er der ingen grund til at betvivle, at regeringen fører de nordiske forhandlinger ud fra den positive ånd, som folketinget udtrykte i sin dagsorden af maj 1968. Ingen regering kunne negligere en dagsorden fra folketinget, som regeringen har accepteret, uden at komme og bede om en ny tilkendegivelse. Vi agter ikke at gøre det, og så længe vi ikke gør det, fører regeringen sine nordiske forhandlinger ud fra den ene bestræbelse: så hurtigt som muligt og, som jeg udtrykte det i åbningstalen, så vidt muligt allerede i den kommende vinter at opnå et resultat, et positivt resultat, som vi kan forelægge parlamenterne i de nordiske lande til stillingtagen.

Men jeg gør også denne henstilling, fordi det er nu ikke tilrådeligt at tilsløre den kendsgerning, at der er punkter, hvor det ikke er Danmark, der har været tilbageholdende, og hvor vi må have en klaring af, hvad resultatet i givet fald kan blive.

I de sidste 1½ år har de nordiske lande mange gange haft detaljerede drøftelser om, hvorledes importbehovet for landbrugsvarer i de enkelte nordiske lande kan forbeholdes nordiske producenter, og når hr. Ivar Nørgaard spørger om, hvorvidt Danmark selv har opfyldt de betingelser, det stiller, er jeg nødt til at sige, for at der ikke skal være nogen tvivl om det, at Danmark har fremlagt flere konkrete forslag om dette. I sidste fase af forhandlingerne, hvor man fra dansk side accepterede de øvrige nordiske landes betingelse: at kunne opretholde deres eget høje producentprisniveau, koncentrerede de danske ønsker sig om et system baseret på minimumspriser ved import til de andre nordiske lande, således at på den ene side de danske producenter kunne opnå en højere pris og på den anden side de nordiske

landes producenter kunne opretholde deres hidtidige prisniveau.

For de industrielt forarbejdede landbrugsvarer, konserver o. lign., ønskede man fra dansk side afvikling af industribeskyttelsen. De andre lande var ikke rede til at acceptere dette som den eneste mulighed, og derfor er der i traktatudkastet angivet i alt 8 forskellige muligheder, der kan vælges imellem, herunder den af Danmark ønskede minimumseksportprisordning og afskaffelsen af industribeskyttelsen. De øvrige nordiske lande var ikke i stand til inden ekspertforhandlingernes afslutning at angive, hvilke af de 8 i traktatudkastet nævnte metoder de ville anvende på de enkelte landbrugsvarer.

Da disse metoder er af forskellig værdi og hver især kan udformes på en set fra et dansk synspunkt mere eller mindre tilfredsstillende måde, er det af afgørende betydning for Danmarks stillingtagen til hele traktatudkastet, hvilke ordninger der vil blive anvendt for de enkelte varer. Vi ved fra forhandlingerne, at de andre nordiske lande anser dette for en både teknisk og politisk vanskelig opgave. Derfor er det da naturligt, at vi fra dansk side allerede nu understreger betydningen af, at resultatet af deres overvejelser snarest kan foreligge; men vi har ikke indtil nu fået nogen oplysning om, hvad de andre nordiske landes svar vil komme til at gå ud på.

Og lad mig så sige, for at der ikke skal være tvivl om den side af sagen: også Danmark må oplyse, hvilke af de i traktatudkastet angivne metoder til at forøge importen der tænkes anvendt af os, hvor der foreligger et importbehov her i landet fra de andre nordiske lande. Men det drejer sig som bekendt kun om ganske få varer, herunder i første række visse gartneriprodukter, og jeg vil gerne sige, jeg er da enig med hr. Ivar Nørgaard i og betragter det som en selvfølge, at Danmark opfylder denne forpligtelse. Men det er jo helt oprigtigt ikke den, der er det store problem i vore nordiske forhandlinger.

Jeg vil derfor slutte med at sige, at jeg tror, vi gør ikke alene Danmark, men den nordiske sag en tjeneste ved at koncentrere diskussionen omkring de udestående problemer på en sådan måde, at det virkelig kan fremgås, om der er den enighed, der

[Statsministeren.]

hittil har været, om den tekniske side af vore nordiske forhandlinger. Som jeg angav det i åbningstalen, går regeringen ud fra, at der er denne enighed om, at om landbrugsproblemerne, også de mere specielle, jeg her har nævnt, må der foreligge en aftale senest samtidig med, at man er forpligtet på de andre væsentlige områder, og at en toldunion uden undtagelser og uden nødvendige suspensioner ikke kan være acceptabel for Danmark. Det er jo dette, der først og fremmest kan bidrage til, at Danmark kan om muligt forstærke sin indsats for en afslutning af de nordiske forhandlinger.

Udenrigsministeren (Poul Hartling): En række af ordførerne fremsatte betragtninger vedrørende åbningstalens udenrigspolitiske afsnit. En del af disse betragtninger kan jeg helt tilslutte mig. Andre af disse betragtninger ligger på en anden linje end regeringens. Dem har jeg lyttet til, men de kræver næppe særskilte kommentarer. Jeg kan derfor begrænse mig til at svare på de direkte spørgsmål og føje nogle ord til de venlige bemærkninger, som forskellige rettede til mig.

Til de venlige bemærkninger hører åbenbart det ærede medlem hr. Per Hækkerups ord om, at han og jeg skulle være i samme båd, fordi vi havde været udsat for interne vanskeligheder i vore partier. De indre vanskeligheder i venstre har man især kunnet finde i dagbladet Aktuelt, og de er åbenbart en slags ønskedrøm for visse andre partier. Jeg kan kun ønske for hr. Per Hækkerup, som vi jo alle sætter pris på, at han virkelig må være i samme situation, som jeg er, og at hans indre vanskeligheder må være lige så frit opfundne, som mine er det.

De næste venlige ord fra hr. Per Hækkerup drejede sig om, at regeringen havde sagt i talen, at opgaven var at føre en aktiv og realistisk udenrigspolitik. Det ærede medlem mener, at det bliver vanskeligt at finde eksempler på, at regeringen fører en aktiv udenrigspolitik. Når hr. Per Hækkerup siger sådan, kan forklaringen kun være den, at han har fået fat i et gammelt manuskript. Han prøver uden nogen form for bevis at skabe en ringeagtende myte, og han tror

åbenbart, at bare man gentager det ofte nok, bliver det nok sandt til sidst.

For 4 måneder siden, den 12. juni i år ved afslutningsdebatten, som vi kalder det, havde vi en ordveksling om det samme spørgsmål. Jeg tror for min del ikke meget på værdien af den slags diskussioner, og jeg vil derfor i dag nøjes med at henvise til det svar, hvormed jeg dengang, for 4 måneder siden, tilbageviste hans påstand. Det er optrykt i Folketingstidende, spalte 8290-8291. Hovedsynspunktet var her, at regeringen på mange områder har taget initiativer. Jeg nævnte Grækenlandssagen, Nigeria-Biafra, kontrolrådspasordningen i NATO, forskellige erhvervsfremstød og erhvervssamarbejde, u-landsarbejde og mere og sagde, at regeringen finder, at der bør tages initiativer, når som helst og hvor som helst det gavner Danmarks interesser eller det kan nytte inden for det internationale samarbejde. Regeringen ønsker ikke at tage initiativer, der ikke fører til noget, bare for initiativets egen skyld.

Det ærede medlem havde også en bebredelse til mig, som gik ud på, at der i det udenrigspolitiske afsnit ikke var antydning af hjerte eller følelse med; afsnittet var alt for køligt og upersonligt. Hr. Per Hækkerup fjede til, at han anså mig for at være et hjertevarmt menneske. Mange tak. Efter mine begreber er det godt, om mennesker har hjerte i livet, men også godt, at politiske udtalelser er præget af realisme og nøgternhed. Lad os sige, hvad vi kan stå ved, og stå ved, hvad vi siger. Allerede Per Syv havde et ordsprog om, at det er en dåre, der har hjertet på tungen.

Inden jeg går til de enkeltproblemer, som kræver svar, noterer jeg mig ordførerens ord om enighed om de generelle linjer. Den enighed indbyder regeringen til. For et land som Danmark, der ikke kender til at have racemæssige, folkelige eller sproglige kløfter, og hvor de ideologiske og økonomiske modsætninger ikke er uoverstigelige, må det være naturligt, at der er en bred enighed om udenrigspolitikken, og jeg vil gerne sige til det store oppositionspartis ordfører, at det forekommer mig at være et tegn på hans både reelle og ansvarlige politiske holdning, at han lader denne enighed komme til udtryk.

Af enkeltproblemer nævnte den ærede

[Udenrigsministeren.]

ordfører først sikkerhedskonferencen, den europæiske sikkerhedskonference. Han var ikke helt sikker på regeringens linje her. Lad mig blot understrege, at det er regeringens erklærede politik at arbejde for en løsning af Europas sikkerhedsproblemer efter de linjer, som vi ofte har givet udtryk for, og som igen blev nævnt i denne åbningstale.

Dernæst Grækenlandssagen. Grækenlands forhold til Europarådet er, som det vil være folketinget bekendt, til behandling så at sige efter to linjer. Den klagesag, som de tre skandinaviske lande og Holland har indbragt for Europarådets menneskerettigheds-kommission, nærmer sig nu sin afslutning. Vi regner med, at kommissionens rapport vil foreligge før ministermødet i december. Vi har fra dansk side lagt vægt på, at kommissionens objektive, juridiske bedømmelse blev indhentet og forefindes, når rådets beslutning skal træffes.

Den anden linje er behandlingen af Europarådets rekommandation nr. 547 om Grækenlands forhold til rådet. Som det vil erindres, besluttede man på ministermødet i maj måned at tage endelig stilling til denne rekommandation på næste ministermøde, og dertil kommer nu yderligere en resolution af 2. oktober fra Europarådet. Det er fortsat mit indtryk, at disse to linjer udmærket kan løbe sammen på ministermødet. Om resultatet af dette bør der efter min opfattelse ikke kunne herske tvivl. Europarådet kan ikke i sin midte tolerere et medlem med et udemokratisk styre som det græske. Den dokumentation, vi har til vor rådighed, taler med al ønskelig vægt, og efter den linje vil regeringen handle ved ministermødet i december.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup henledte min opmærksomhed på den af udenrigsministeriets erhvervstjeneste udgivne eksportørvejledning for Grækenland og henviste til, at der i den var givet adresser på 3 militære hovedkvarterer, der ligesom en række civile organer, som også er nævnt, udskriver offentlige græske licitationer. Jeg skal blot sige, at eksportørvejledningen for Grækenland er et led i en lang serie af eksportørvejledninger, som giver oplysninger om de fremmede markeder, hvortil vi eksporterer. Vejledningerne har til formål at fremsætte så mange og så udførlige fak-

tiske oplysninger som muligt til hjælp for de danske virksomheder, som kunne deltage i eksport. De er et led i regeringens arbejde for så vidt muligt at fremme dansk eksport, og det falder tydeligt nok uden for deres sigte at give udtryk for regeringens udenrigspolitiske synspunkter. Jeg forstod også, at det ærede medlem var klar over dette og var indforstået med det.

Jeg tilføjer for en ordens skyld, at der ikke siden militærkuppet i Grækenland er givet tilladelse til udførsel af våben eller krigsmateriel her fra landet til Grækenland, og der vil ikke blive givet sådan tilladelse, så længe de forhold, der har givet anledning til restriktionernes indførelse, består.

Jeg går videre til hr. Per Hækkerups og andre ordføreres spørgsmål i forbindelse med Nigeria-Biafra konflikten. Som bekendt udfolder Organisationen for Afrikansk Enhed, OAU, kraftige bestræbelser for at få løst konflikten. Dette sker efter de afrikanske landes klart udtalte ønske og i overensstemmelse med FN-pagten. Det er regeringens opfattelse, at denne organisation er særlig kvalificeret til at kunne bidrage til at finde et grundlag for en forhandlingsløsning. Regeringen støtter til fulde OAU's bestræbelser, ligesom vi vil støtte andre realistiske forsøg, der måtte blive gjort for at bringe parterne til forhandlingsbordet, f. eks. fra et enkelt lands side eller inden for Commonwealth eller inden for FN.

Det er det, der sigtes til i åbningstalen med ordene „andre kanaler“. Vi er her helt på linje med de andre nordiske lande; jeg gør opmærksom på, at det samme udtryk findes i communiquet fra de nordiske udenrigsministres sidste møde. Et FN-initiativ har ikke været aktuelt hidtil, bl. a. fordi de afrikanske lande og med dem en række andre medlemslande, praktisk talt alle andre, finder, at det ikke vil være hensigtsmæssigt, og at OAU er det mest hensigtsmæssige forum. Der har ikke været nogen ændring i denne indstilling hos de afrikanske lande og de andre medlemslande i FN. Jeg fik et klart indtryk af det gennem en række samtaler, som jeg har haft lejlighed til at føre ved mit nylige ophold ved FN, og bl. a. også gennem samtaler med en række afrikanske kolleger. Det bekræftes endelig også af de undersøgelser, der er foretaget af det fællesnordiske embedsmandsudvalg, hvis re-

[Udenrigsministeren.]

sultater hr. Per Hækkerup ligeledes efterlyste.

Jeg er ganske enig med det ærede medlem, når han anfører, at hvis våbenleverancerne kunne standses, ville det gavne bestræbelserne for at føre frem til en forhandlingsløsning. Det gav jeg klart udtryk for også i mit indlæg i FN's generaldebat for 14 dage siden, hvor jeg i det første egentlige afsnit af min tale rejste hele spørgsmålet om konflikten og understregede i den sammenhæng, at vi finder det yderst beklageligt, at udenforstående lande ikke har afstået fra at levere våben.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup kom videre ind på spørgsmålet om anerkendelse af Nordvietnam. Det er ikke mere end 4 måneder siden, at folketinget sidst havde lejlighed til indgående at drøfte dette spørgsmål. Ved den lejlighed udtalte et flertal af det nedsatte folketingsudvalg, at Nordvietnam opfylder de i folkeretten sædvanligt opstillede betingelser for, at et land bør anerkendes, men at man ikke finder tiden inde til, at Danmark kan optage diplomatisk forbindelse med dette land, før fredsforhandlingerne i Paris er mere afklarede. Efter regeringens opfattelse er der ikke inden for dette korte tidsrum indtruffet så afgørende nye omstændigheder, at en ændring af denne holdning kunne være motiveret. Jeg er derfor fortsat af den opfattelse, at vi bør se tiden an og ikke på nuværende tidspunkt ændre den Vietnampolitik, som Danmark igennem flere år konsekvent har ført.

Det ærede medlem hr. Frode Jakobsen mente, at regeringen burde udtale sin skuffelse over dødvandet i Parisforhandlingerne. Det fremgår nu allerede af åbningstalen, og det fremgik af mit indlæg i FN's generalforsamling, men jeg siger det gerne udtrykkeligt, at det for os alle er en dyb skuffelse, at fredsforhandlingerne ikke er kommet nærmere til et resultat, og på det udenrigspolitiske område har jeg som hr. Frode Jakobsen ikke noget større ønske, end at denne ulykkelige Vietnamkrig kunne afsluttes.

Hvad angår Vietnamhjælpen, som flere medlemmer, blandt andre det ærede medlem hr. Niels Helveg Petersen, spurgte til, vil jeg gøre nogle få bemærkninger og nævne,

at der er gjort et godt forberedende arbejde, siden den nordiske arbejdsgruppe blev nedsat; det skete i september 1967. De nordiske lande har finansieret dette forberedende arbejde. De har gjort det bl. a. ved hjælp af Røde Kors, som har udarbejdet beretninger over, på hvilke punkter der særlig er brug for hjælp, og med tilslutning fra regeringens økonomiudvalg planlægges der en humanitær indsats i Vietnam efter fjendtlighedernes ophør inden for en foreløbig ramme af 35 mill. kr. Netop i dag afholdes der i Helsingfors et møde i den nordiske arbejdsgruppe, hvor man på basis af et oplæg, der er udarbejdet af Røde Kors, diskuterer den fremtidige tilrettelæggelse af dette meget vigtige arbejde. På dette møde vil generalsekretæren for Den Internationale Røde Kors Liga komme til stede og forelægge en rapport med de nyeste oplysninger om bistandsbehovet i hele Vietnam.

Hvad den fællesnordiske bistand til genopbygningsvirksomheden angår, vil jeg sige, at det lige siden arbejdsgruppens oprettelse har været et klart direktiv, at fordelingen af denne hjælp skal ske upartisk, og at den først skal sættes i kraft efter krigens afslutning. De forhandlinger, der har fundet sted, har til fulde bevist, at det var en god idé at begynde i tide.

Jeg skal ikke komme ind på de forskellige muligheder for hjælpens tilrettelæggelse, som har været drøftet, jeg skal blot indskrænke mig til at konstatere, at de sonderinger, der har været gennemført, har gjort det klart, at vi i hvert fald indtil videre bør koncentrere os om et rent nordisk program uden tilknytning til allerede bestående internationale organisationer, og uden at udenforstående enkeltlande inddrages i virksomheden.

Det ærede medlem hr. Sigsgaard bad mig begrunde afslaget til den sydrhodesiske frihedsbevægelse og nævnte i den forbindelse, at dér har jeg indtaget en anden holdning end den svenske udenrigsminister. Jeg vil gerne sige til hr. Sigsgaard, at Sverige ifølge de for os foreliggende oplysninger ikke har givet nogen direkte støtte til den sydrhodesiske frihedsbevægelse. Sverige såvel som Danmark og de andre nordiske lande yder bistand til de sydafrikanske frihedsbevægelser på det humanitære og det uddannelsesmæssige område hovedsagelig

[Udenrigsministeren.]

gennem forskellige FN-organisationer. Derudover støtter vi det såkaldte Mondlane-institut, og vi synes, det er rigtigt at holde den linje.

Må jeg til slut nævne, at både hr. Niels Helveg Petersen og fru Hanne Reintoft foreslog, at regeringen på ny skulle opfordre den tyske regering til at tilslutte sig ikke-spredningsaftalen. Herom vil jeg gerne sige, at hvis formålet med ikke-spredningsaftalen skal nås, er det vigtigt, at alle lande, der har en aktuel eller potentiel formåen på kernevåbenområdet, tilslutter sig ikke-spredningsaftalen. Dette synspunkt har jeg den 30. september i år givet udtryk for på FNs generalforsamling — jeg citerer fra talen:

„Den danske regering knytter derfor håbet til, at de magter, som i kraft af deres internationale position og betydning bærer et særligt ansvar i disse spørgsmål, vil tilslutte sig traktaten uden yderligere forsinkelse“.

Skal der derfor rettes nogen henvendelse til udlandet, må den, på samme måde som det skete i september i fjor, rettes til en række lande, hvis tilslutning er væsentlig.

Jeg vil gerne herudover sige, at den nye tyske regering jo vil komme til at stå under forbundskansler Brandts ledelse, og det gælder om den kommende regering, som det gjaldt om den forrige, at den fuldt ud er bekendt med vore synspunkter.

Finansministeren (Poul Møller): I sin tale i går bød hr. Per Hækkerup mig velkommen tilbage til arbejdet. Jeg vil gerne kvittere herfor og må måske tilføje, at min glæde ved at gense hr. Per Hækkerup er lige så stor, i hvert fald som ordfører.

Nogle udtalelser, jeg for få dage siden har fremført i Aktuelt Kvarter i et interview med frk. Mette Kryger om de unge, der vender sig imod velfærdssamfundet, gav hr. Per Hækkerup anledning til at rejse spørgsmålet om mit menneskesyn.

Nu har jeg egentlig aldrig troet, at det ærede medlems og mit menneskesyn adskiller sig meget fra hinanden, eller at forhandlinger i dette høje ting skulle udvikle sig til Oxfordmøder, men jeg vil gerne fremhæve, at jeg anser mennesket for det levende væsen, der er skabt med de største muligheder, fordi det er født med person-

lighed, der kan udfoldes til glæde og berigelse ikke blot for den pågældende selv, men for medmennesket i almindelighed. Det piner mig derfor at se mennesker underkaste sig selvødelæggende kræfter, som, hvis man ikke selv holder dem i ave, nedbryder personligheden. Det er det, der sker for dem, som forfalder til misbrug af forskellige former for narkotika. Jeg betragter selv en sådan adfærd som ubegribelig, urimelig og uforståelig, og jeg troede egentlig, at alle var enige herom, da man jo ønsker disse unge under behandling på vore statshospitaler eller under børne- og ungdomsforsorgen, i visse tilfælde endog fængselsvæsenet; det ville man dog ikke kræve, hvis man betragtede deres adfærd som besindig og fornuftig.

Jeg har ikke noget imod, at vort velfærdssamfund stiller sine ressourcer til rådighed for at hjælpe disse unge mennesker, for jeg ønsker naturligvis ikke, at narkomanien skal brede sig i det danske folk ud over alle grænser. Herom er vi jo ikke uenige. Der kan derimod opstå det praktiske problem, om en sådan samfundshjælp skal tilpasses det udgiftsniveau, staten har lagt for det kommende år. Som finansminister har jeg den bestemte opfattelse, at de budgetrammer, der er lagt, skal holdes, og at det er de enkelte fagministres opgave inden for disse rammer at finde frem til dækning for nye udgiftskrævende foranstaltninger. Havde en finansminister ikke denne indstilling, ville der ingen grænse være for den offentlige udgiftsstigning, og jeg mener, at budgetrammerne er tilstrækkelig vide til, at der inden for dem kan tilvejebringes det fornødne grundlag for påtrængende nye udgifter. Da budgetrammerne tilmed er afstemt med de kommende års indtægtsmuligheder for staten, er den opfattelse, jeg har, vist også den eneste, der i denne og andre sager, som måtte opstå, kan befri os for nye skatte- eller afgiftsforhøjelser.

Hr. Per Hækkerup kom i sit indlæg også specielt ind på børne- og ungdomsforsorgens forhold, idet han anførte, at denne forsgrens i forvejen var ramt af regeringens stramning af den økonomiske politik, hvorfor narkotikabevillingerne ikke burde tages af dette i forvejen reducerede budget. Inden diskussionen om dette spørgsmål løber helt løbsk, vil det dog være ønskeligt

[Finansministeren.]

at få det sat på plads i den rette økonomiske sammenhæng. Det, der foreligger, er, at kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomani i sin i sommer afgivne redegørelse har anbefalet iværksættelse af en række akutte foranstaltninger. Udgifterne hertil er af de respektive ministerier opgjort til 5,3 mill. kr. i indeværende finansår og til ca. 5,6 mill. kr. i hvert af de følgende finansår. Heraf udgør socialministeriets andel 2,4 mill. kr. i år og 2,8 mill. kr. i de følgende finansår. Disse forslag har fået en positiv modtagelse i regeringen, idet der er truffet principiel beslutning om foranstaltningernes gennemførelse inden for budgetrammerne.

Regeringens økonomiudvalg og dermed også jeg har indtaget det standpunkt, som jeg har begrundet her, at budgetrammerne skal fastholdes. Dette indebærer, at de 2,4 mill. kr. til narkotikaforanstaltninger, der vedrører socialministeren, skal søges indpasset i socialministerens samlede budget, men ikke nødvendigvis i børne- og ungdomsforsorgens budget. Det samlede sociale budget er i år på ca. 7.000 mill. kr., og de følgende 4 finansår må det forventes at ligge på mellem 10.000 mill. kr. og 12.000 mill. kr. Det svarer omtrentlig til $\frac{1}{3}$ af det samlede statsbudget. Selv om langt den største del af socialministeriets budget er løvbundne udgifter, er der dog for ministeriet dispositionsmulighed inden for 1.200 mill. kr., og deraf er mere end 100 mill. kr. i indeværende finansår til disposition til aktivitetsudvidelser.

På denne baggrund forekommer det i hvert tilfælde ikke mig urimeligt i første omgang at søge en merudgift på 2,4 mill. kr. afholdt inden for hele dette store budgetområde, og det er da også det, økonomiudvalget har besluttet.

Hr. Per Hækkerup var endvidere betænkelig ved, at kommunerne i højere grad end hidtil selv skal finansiere deres udgifter. Han nævnte, at nogle kommuner i forvejen har beskatningsprocenter på over 20, og han påstod, at kommuneskatten er proportional, hvilket efter hans udtalelse betyder, at det bliver de mindre og mindste indtægter, der bliver hårdest ramt. Det sidste kan ikke være rigtigt. Forinden kommuneskatten beregnes, nedsættes indtægten med et skattefrit personfradrag. I øjeblikket

drejer det sig i de fleste kommuner om 6.000 kr. for et ægtepar. Dette faste fradrag betyder en mærkbar lettelse af kommuneskatten netop for skatteydere med små indtægter. Hertil kommer, at det faste fradrag forhøjes fra 1. januar 1970 ved overgangen til kildeskatten. De 6.000 kr. for et ægtepar stiger til 2 gange 5.000 kr. eller til i alt 10.000 kr., hvis ægteparret er sambeskattet. Det bevirker, at mange skatteydere med små indtægter får nedsat deres kommuneskat, og at den helt bortfalder for skatteydere, der i dag ligger over den kommunale bundgrænse, men i fremtiden ligger under denne.

Denne omlægning af kommuneskatten til fordel for skatteydere med lave indtægter medfører samtidig, at de kommunale beskatningsprocenter bliver noget højere, end de ellers ville være blevet. Denne tendens vil nok gøre sig særlig stærkt gældende i en række kommuner, hvor beboernes indtægter er forholdsvis lave, hvor man f. eks. har mange folkepensionister og de kommunale beskatningsprocenter traditionelt er ret høje. Men også i disse kommuner vil forhøjelsen af personfradragene holde skatteydere med lave indtægter skadesløse.

Hr. Per Hækkerup omtalte i denne forbindelse også den kompensation til folkepensionister, invalidepensionister og andre, der gennemførtes i foråret, i anledning af at disse grupper ved overgangen til kildeskattesystemet mister visse skattemæssige fordele, de gamle såkaldte nedslagsregler. Hr. Per Hækkerup nævnte, at disse kompensationer er fastsat på basis af en kommunal udskrivningsprocent på 15, og at dette vil give for lave kompensationsbeløb.

I de beregninger, hr. Per Hækkerup henviser til, er der for hele landet regnet med, at udskrivningsprocenten for kommuneskat og kirkelige afgifter under ét andrager 15,9, altså tæt ved 16 pct. Da kompensationerne skal udbetales med samme beløb i alle landets kommuner, vil beløbene i nogle kommuner blive lidt for store og i andre kommuner lidt for små. Det afgørende må være, om niveauet for disse kompensationer er rimeligt. Det tvivler hr. Per Hækkerup på. Imidlertid foreligger der endnu ingen samlet opgørelse over kommunernes udskrivningsprocenter for 1970. Jeg kan derfor i dag kun sige, at jeg er tilbøjelig til at tro,

[Finansministeren.]

at hr. Per Hækkerup gør sig lidt overdrevne forestillinger om, hvor mange kommuner der vil få beskatningsprocenter over 20. Imidlertid må vi efter min opfattelse vente med at tage endelig stilling til dette spørgsmål, indtil de nødvendige oplysninger om kommunernes beskatningsforhold i 1970 foreligger.

I øvrigt går jeg ud fra, at det var en lapsus, da hr. Per Hækkerup udtalte, at den stramme finanspolitik har ført til højere rente. Et af formålene med den stramme finanspolitik er jo netop at muliggøre en blidere penge- og kreditpolitik. Sådan var det god latin og blev fremstillet som god latin under socialdemokratiske regeringer, og således er det vel god latin endnu.

Hr. Aksel Larsen rejste spørgsmålet om begrundelsen for, at vi fra 1. januar 1970 udskriver kildeskatten med en udskrivningsprocent på 95. Jeg skal hertil kun sige, at regeringens begrundelse for denne udskrivningsprocent var og stadig er målsætningen: en balanceret udvikling i den indenlandske efterspørgsel i det kommende år. Denne begrundelse blev meget udførligt fremlagt af den fg. finansminister under udskrivningslovforslagets anden behandling. Jeg kan herom henviser til sp. 7998-8006 i Folketingstidende 1968-69.

Begrundelsen er ikke som antydnet af hr. Aksel Larsen, at vi skulle stile mod en reduktion af det private forbrug. Den fg. finansminister oplyste også under forårets forhandlinger, at vi forudser en moderat stigning i de disponible indkomster og i det private forbrug i det kommende år. Siden har det jo vist sig, at den moderate stigning i 1969 er blevet betydelig større. Om denne indkomststigning fortsætter i 1970, ved vi ikke, men én ting er givet, nemlig at udskrivningsskalaen er mildere i 1970 end i år. Men da vi går over til samtidigheds-skatten, skal der nok ske en vis stramning, hvilket vi også anser for at være nødvendigt, når vi tænker på hele den økonomiske stilling, specielt på betalingsbalancen.

Der er jo ikke under denne debat fra anden side anvist farbare veje til at mindske underskuddet på betalingsbalancen. De ærede ordførere hr. Per Hækkerup og hr. Poul Dam var stærkt inde på en række kreditpolitiske midler, som i hvert fald jeg har vanskeligt ved at se skulle kunne hjælpe stærkt på betalingsbalancen. Begge partier beskæftiger sig jo meget med at få genindført obligationsrationeringen. Om en genindførelse af obligationsrationeringen i sig selv skulle kunne føre til en forbedret betalingsbalance, kan man vel tvivle på. Om det skulle føre til den bedring af obligationskurserne, som man nævner som begrundelse, kan man vel også tvivle på, i hvert fald hvis man ikke indfører en obligationsrationering, der nedskærer udbuddet af det nuværende antal obligationer. Hvis man vil forbedre renteforhold og kursforhold gennem en rationering, så kan det jo ikke engang gøres ved at lægge rationeringen på det nuværende obligationsudbuds niveau, fordi det så formentlig vil give den samme rente, som vi har i dag. Det vil sige, at man må nedskære mulighederne for at udstede obligationer. Det første spørgsmål, man derfor må gøre sig, hvis man skal ind på tanken om en obligationsrationering, er, om man med en obligationsfinansiering kan opretholde det byggeri, vi har, og som jeg går ud fra alle ønsker at vi skal have. Hvis vi ønsker byggeriet i dets nuværende omfang opretholdt, så er der ikke megen mening i en obligationsrationering, for så skaffer man ikke finansieringsmidler til dette byggeri. Såfremt man skulle sige, at det netop er meningen med en obligationsrationering at begrænse udbuddet af obligationer, så begrænser man også det antal boliger eller det antal kvadratmeter, der kan bygges eller finansieres med de forhåndenværende ressourcer.

Jeg synes derfor, det spørgsmål må stilles, når man nu under åbningsdebatten rejser problemet om obligationsrationering: er det meningen, at man med denne obligationsrationering skal nedskære antallet af ud-

[Finansministeren.]

budte obligationer, begrænse kreditforeningernes mulighed for at udstede obligationer ud over det nuværende omfang, altså under dette niveau? Eller er det meningen, at man vil fastholde dette niveau? Eller vil man gøre rationeringen så vid, at man kan udvide obligationsudbuddet inden for en rationeringsordning i forhold til det nuværende udbud? Hvis man vil give udvidelsesmuligheder, er der vel i og for sig ikke megen forskel på at indføre en obligationsrationering og at fortsætte med det system, vi har i dag uden rationering, hvor jo obligationsudbuddet også stiger, hvor det naturligvis steg voldsomt, da rationeringen blev ophævet, men hvor det jo nu er inde i en noget mere normal stignings-takt, som i og for sig næsten kan aflæses af byggeriets igangsætning. Derfor synes jeg, man må gøre sig klart, hvilket byggeri man vil have, hvor stort det skal være, inden man lægger sig fast på, om man vil have en obligationsrationering, eller man ikke vil have den.

Det var de bemærkninger, jeg gerne ville gøre i anledning af de ærede ordføreres taler, og så vil jeg personlig sige i dag: færdig med fyrre!

Økonomiministeren og ministeren for europæiske markedsanliggender (Nyboe Andersen): Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger om den økonomiske del af debatten i fortsættelse af de betragtninger, statsministeren og finansministeren har været inde på.

Vi fik jo i den socialdemokratiske ordfører hr. Per Hækkerups tale i går en lang liste over mulige lovgivningsinitiativer; måske er det for en stor del initiativer, som socialdemokratiet fortryder at man ikke har fået fremsat over for folketinget i de foregående 14 regeringsår. Jeg skal ikke afvise, at der i denne liste kan være tanker, som vi bør se nøjere på med henblik på løsningen af de økonomiske langtidspølemer.

Derimod må jeg nok sige, at der i den socialdemokratiske ordførers analyse af den aktuelle økonomiske situation ikke for mig at se var meget konstruktivt at hente. Den bestod jo først af en kritik af de høje skatter og den høje rente og den udenlandske låntagning. Hr. Per Hækkerup anerkendte, lidt modvilligt måske, at statsministeren i

sin åbningstale både omtalte de gode og de mindre gode sider af den økonomiske udvikling. Jeg synes egentlig, at så burde oppositionen have gjort det samme. Jeg erindringer mig, hvordan åbningsdebatten i fjor var præget af socialdemokratisk bekymring over ledigheden og den utilfredsstillende vækst i økonomien, og man kunne da på den baggrund have ventet, at kritikken nu havde taget hensyn til, at de mindre gode sider, der vitterligt er i udviklingen, har en del at gøre med det forhold, at vi i dag har 40.000 flere i arbejde end på noget tidligere tidspunkt i historien. De problemer, vi har at slås med, er jo i væsentlig grad dem, der knytter sig til høj beskæftigelse og stort forbrug. Det, som hr. Per Hækkerup kaldte en siksakkurs, har jo været en bestræbelse for at sikre én bestemt målsætning, nemlig en høj beskæftigelse, uden at betalingsbalancen slås i stykker. Det har hele tiden været målet. Midlerne har naturligvis måttet tilpasses efter den almindelige internationale udvikling og efter den form for konjunktur, som vi har fået herhjemme.

Der var i 1968 brug for at lempe pengepolitikken, for det er jo ikke rigtigt, som hr. Per Hækkerup sagde, at der ikke var realøkonomisk grundlag for en kreditudvidelse sidste vinter. Socialdemokratiets kritik dengang gik jo netop ud på, at der var et sådant grundlag, og at det burde udnyttes, så beskæftigelsen kunne forøges. Nu har vi fået beskæftigelsen forøget, vi har fået fuld beskæftigelse. Samtidig oplever vi, at betalingsbalancen igen forringes. Det er jo en ikke ukendt ting i det dansk samfund, at vi under en højkonjunktur får problemer med importen på grund af vort store råvareforbrug og på grund af, at landbrugseksporten ikke stiger så meget som den øvrige eksport.

Må jeg her indskyde den bemærkning til hr. Poul Dam, at det vel er rigtigt, at vor samlede eksport måske ikke er steget stærkere end visse andre landes, men vor industrieksport er vitterligt steget overordentlig stærkt, også i forhold til andre landes, i den senere tid.

I den situation, vi altså står i, følger det af målsætningen for den økonomiske politik, at man må søge at bremse højkonjunkturen og forhindre, at den udvikler sig til et regu-

[Økonomi- og handelsministeren.]

lært efterspørgselspres. Alle kan dog vist i dag se, at havde oppositionen i foråret fået sin vilje, ville dette efterspørgselspres nu have været under fuld udfoldelse, og betalingsbalancen ville have været forringet endnu mere, end tilfældet er.

Så mente hr. Per Hækkerup videre, at regeringens skattepolitik havde slugt alle lønforbedringer, og hr. Poul Dam var inde på en lignende betragtning i sit indlæg. Deroverfor vil jeg gerne sige, at der i kraft af den større beskæftigelse er store grupper, der har fået øget indkomst, men selv bortset fra det har de fleste arbejderes realindkomst i år været større end i fjor, fordi det er lykkedes at få bedre hold på prisudviklingen. Det økonomiske råds formandskab er i sin sidste beretning, der kom forleden, om udviklingen i efteråret, inde på, at man regner med, at det reelle forbrug i år stiger med ikke mindre end 6 pct. Det er en forbrugsstigning, som man skal langt tilbage i tiden for at finde.

Hr. Poul Dam var i går inde på, at en del af forbrugsstigningen er finansieret ved lån. Ja, når stigningen i købet af biler er så enorm, som den er — det drejer sig for de første 8 måneder af i år om en stigning på 40 pct. — så er der vel ikke noget mærkeligt ved, at det i nogen grad finansieres ved lån, men det kan ikke være noget bevis på, at folks realindkomst ikke skulle være steget.

Må jeg i øvrigt minde om, at den offentlige sektor stadig vokser hurtigere end den samlede produktion; det betyder jo, at en del af lønstigningerne og andre indkomststigninger nødvendigvis må omsættes i højere skatter som betaling for denne stærkere vækst i de offentlige ydelser og derfor ikke samtidig kan bruges til et større privat forbrug.

Egentlig er det ganske interessant, at socialdemokratiet nu kritiserer, at de høje skatter gør for meget indhug i folks private forbrugsmuligheder. Vel, det kan selvfølgelig være et forsøg på at ride to heste på samme tid: både fortsat at love flere offentlige ydelser og samtidig foregøgle folk, at det private forbrug alligevel kan udvides i et hastigt tempo. Men det kan måske også være et forvarsel om, at socialdemokratiet i fremtiden mener at måtte være mere

tilbageholdende, når det gælder at foreslå nye offentlige udgifter. Man kan måske tage det — ja, jeg spørger — som et udtryk for, at den uvilje, der vitterlig er i den brede befolkning imod et stadig voksende skattetryk, efterhånden er ved at blive et problem også for socialdemokratiet, og så må den jo før eller senere påvirke partiets indstilling til den ønskelige størrelse af den offentlige sektor.

Trods den kritik af den økonomiske politik, som hr. Per Hækkerup gav udtryk for, var det alligevel mit indtryk, at oppositionen nu, i modsætning til hvad tilfældet var i foråret, dog anerkender behovet for en vis forsigtighed i den økonomiske politik. Jeg må desværre bare sige, at jeg har ikke så megen sympati for de midler, man vil bruge over for de øjeblikkelige vanskeligheder; det, der blev foreslået, var jo at genindføre obligationsrationeringen og navnlig at gennemføre en udvidet brug af at gøre forskel på rentesatserne over for forskellige investeringsformål.

Oblighationsrationeringen har både statsministeren og navnlig finansministeren været inde på, og jeg skal nøjes med at sige, at efter min mening gjaldt det om den, vi havde fra 1965 til 1968, at den skabte flere problemer, end den løste.

Derimod vil jeg godt sige lidt om den selektive rentepolitik, den politik altså, at man giver lavere rente til visse formål end til andre; den blev på udmærket måde omtalt af den radikale ordfører, hr. Niels Helveg Petersen, i går.

Det lød så smukt, at man vil give eksport-erhverv og importkonkurrerende erhverv en lavere rente foruden den, vi allerede har for skibsværfter og for det sociale boligbyggeri — jeg forstod i øvrigt, at også kommunerne burde nyde fordel af en sådan lavere rente — men man må uægtelig stille det spørgsmål, hvem det er, der skal betale dette gilde. For man kan ikke uden videre nedsætte rentesatserne for meget store områder af erhvervslivet, for en stor del af byggeriet, for kommunerne og derved altså begunstige investeringen og fremme aktiviteten på disse felter, uden at det må gå ud over andre områder i en situation, hvor vi nu engang har fuld kapacitetsudnyttelse og fuld beskæftigelse i samfundet. Hvem er det da, der skal bære byrden?

[Økonomi- og markedsministeren.]

Er det parcellusbyggeriet, der skal bære hele byrden, eller er det håndværk, handel og servicefag, der skal skæres ned? Hvordan vil man løse spørgsmålet om låntagning i udlandet, når de erhvervsgrøene, der normalt bruger udenlandske kreditter, nu skal have særlig billige indenlandske kreditter stillet til rådighed? Hvem er det, der skal bestemme, hvilke virksomheder der skal nyde godt af en lav rente? Hvem skal bestemme, hvor store beløb den enkelte virksomhed må få lov at låne? Man taler om et kapitalmarkedsråd. Hvad skal det være for noget, er det sådan en bureaukratisk institution, der skal sættes til at bestemme over erhvervslivets lånemuligheder? Det tror jeg i hvert fald erhvervslivet meget skal have sig frabedt.

Hvor går i øvrigt grænsen mellem virksomheder, der konkurrerer med udlandet enten ude i verden ved eksport eller hjemme ved konkurrence med importen, og virksomheder, der ikke gør det? Hvordan vil man overhovedet sikre sig, at de lån, man giver til lavere rente, kun bliver brugt til de begunstigede formål? Penge har nu engang en særlig evne til at søge derhen, hvor forrentningen er højest, og et system som det, der her tales om, vil fremkalde alle de ubehagelige virkninger i retning af et gråt eller et sort lånemarked, som vi tidligere har set tilløb til.

Jeg skal da ikke afvise, at der er træk i det danske penge- og kapitalmarkeds struktur, som skal ændres, hvis det skal fungere tilfredsstillende fremover; det er jo derfor, regeringen har iværksat en undersøgelse af disse spørgsmål med henblik på fremsættelse af lovforslag allerede i denne samling.

Når vi i dag har et renteniveau, der endog er højere, end det var i efteråret 1967, skyldes det jo vor afhængighed af den internationale renteutvikling. Renten på eurodollarmarkedet er i de to år gået op fra 5-6 pct. til 11 pct., altså netop fordoblet. Samtidig er den danske obligationsrente i forhold til dengang steget med en god procent, og vi har fået rationeringen afviklet. Skal vi igen komme ned på et lavere renteniveau, må udviklingen vende i udlandet, hvor man i 1969 har benyttet kreditstramning og renteforhøjelse som led i konjunkturpolitikken i langt større omfang, end det

er sket på noget tidligere tidspunkt i mands minde.

Men dernæst er det afgørende på længere sigt for at kunne føre en mere selvstændig dansk rentepolitik, at vor svage valutastilling forbedres, og det er jo det grundproblem, som vi hele tiden vender tilbage til for vores økonomi.

Hr. Per Hækkerup stillede mig det konkrete spørgsmål, hvorledes det gik med udvalget om økonomisk vækst. Herpå vil jeg gerne svare ved at sige, at regeringen i fjor efterår igangsatte et systematisk arbejde vedrørende en perspektivplanlægning rækkende frem til 1985. En del af den problemstilling, som udvalget vedrørende økonomisk vækst skulle beskæftige sig med, hører naturligt nok hjemme inden for rammerne af dette arbejde med perspektivplanlægning. Om andre sider af problemet gælder, at de nok bedst kan tages op til nærmere belysning, efter at vi har fået det påregnede og sikkert meget fyldige materiale fra perspektivplanlægningsudvalget, som vi venter vil komme til at foreligge engang i løbet af næste folketingssamling. Derfor har regeringen fundet det hensigtsmæssigt at lade vækststudvalget indstille sit arbejde og lade det foreløbige materiale, som udvalget har indsamlet, overgå til den embedsmandsgruppe, der beskæftiger sig med perspektivplanlægning.

Må jeg til slut gøre et par bemærkninger i anledning af hr. Ivar Nørgaards indlæg om markedspolitikken. Hr. Ivar Nørgaard beskæftigede sig med udtalelsen herom på venstres landsmøde og spurgte, om man kunne være sikker på, at jeg ville arbejde for, at folketinget skulle træffe beslutning om det nordiske samarbejde i denne samling, ja, om jeg overhovedet ville arbejde for, at en sådan beslutning blev truffet inden for de næste 3 år.

Jeg kan berolige hr. Ivar Nørgaard; jeg vil i nøje overensstemmelse med ordene i åbningstalen arbejde for at fremme de nordiske forhandlinger mest muligt, og udtalelsen fra venstres landsmøde er ikke til hinder herfor. Den siger ikke, at man ikke kan gøre de nordiske forhandlinger færdige; derimod siger den, at beslutningen om ikrafttræden af en toldunion — jeg understreger ordet ikrafttræden, som mange synes at have overset, når man taler om denne ud-

[Økonomi- og markedsministeren.]

talelse — at altså spørgsmålet om, hvornår en toldunion skal træde i kraft, bør koordineres nøje med de europæiske forhandlingsmuligheder. Jeg tror ikke, nogen i virkeligheden kan benægte, at det vil være nødvendigt. Det fremgår jo af traktatudkastet fra embedsmændene i sommer, at man kan udtræde af en nordisk toldunion for at indtræde i en europæisk toldunion. Hvis det varer mange år, før et medlemskab i fællesmarkedet bliver muligt for os, ja, så er det naturligvis vejen, vi bør gå: først ind i det nordiske og så i givet fald udtræde af det eller ændre det for at indtræde i den bredere europæiske toldunion.

Men netop i de kommende måneder står vi over for europæiske forhandlingsmuligheder, der kan betyde, at en europæisk løsning kommer i sigte inden det tidspunkt, 1. januar 1972, som man i reglen regner med for ikrafttræden af en nordisk toldunion. Hvis der til foråret, når vi forhåbentlig nærmer os afslutningen på de nordiske forhandlinger, er reelle forhandlingsmuligheder over for fællesmarkedet, må vi til den tid nøje overveje, hvordan og hvornår det er hensigtsmæssigt at lade de dele af Nordeklplanen træde i kraft, som skal ændres den dag, vi får en europæisk løsning, og det gælder altså især toldunion og landbrugs-samarbejde.

Til gengæld mener jeg, at alt det, der kan videreføres uændret, bør sættes i kraft jo før jo hellere. Afgørende er imidlertid, at vi bør arbejde for at nå til enighed med de andre nordiske lande om hele Nordeklplanens indhold i denne folketingsssamling.

I den forbindelse vil jeg gerne understrege, at vi ikke ligger på den lade side i markedssekretariatet, men vi udnytter den nuværende forhandlingspause til at forberede det videre arbejde. Der finder i disse uger en række møder sted med erhvervene, hvor alle indvendinger, alle ønsker og alle synspunkter med hensyn til detaljerne i et nordisk økonomisk samarbejde bliver samlet sammen og bliver drøftet på embedsmandsplan, og det materiale, der kommer ud af disse drøftelser, vil blive tilstillet folketingets markedsudvalg i fornøden tid forud for det næste nordiske statsministermøde den 3.-4. november, sådan at udvalget får lejlighed

til at drøfte det danske oplæg til de videre forhandlinger på grundlag af det fyldigst mulige materiale.

Per Hækkerup: Jeg vil gerne først gøre et par enkelte bemærkninger til finansministeren.

Jeg skal ikke fordybe mig i Oxfordbetragtninger, som finansministeren kaldte det. Finansministeren gik uden om det, jeg havde sagt; det var anvendelsen af en bestemt betegnelse af generel karakter over for en gruppe mennesker, det drejede sig om, og den fandt jeg beklagelig. I øvrigt er jeg i mange henseender enig med finansministeren i de betragtninger, han anlagde i al almindelighed over for problemet om ansvaret over for samfundet, over for det velfærdssamfund, som vi gerne skulle få bygget op.

Finansministeren gjorde dernæst nogle bemærkninger vedrørende den kommunale beskatning og sagde, at vi må vente med at overveje problemet især om kompensation til folkepensionisterne for beskatning, indtil vi har en samlet opgørelse over den kommunale skatteprocent. Jeg vil gerne opfatte det således, at der i finansministerens udtalelse her ligger et løfte om, at såfremt den gennemsnitlige kommunale skatteprocent plus de kirkelige afgifter kommer til at overstige de 15,8 eller ca. 16 pct., vil finansministeren være indstillet på at forøge den kompensation, som man har stillet i udsigt, og som det var en forudsætning skulle gives folkepensionisterne og andre tilsvarende grupper.

Jeg vil i øvrigt gerne videre sige om den kommunale beskatning, at hvis ikke jeg tager fejl, må man regne med, at de kommunale skatter for 1970 stiger med ca. 18 pct. i gennemsnit, og at der desuden som følge af den 14. alm. vurdering vil blive tale om stigende ejendomsskatter. Der vil derfor, når vi lægger disse to ting sammen, ske en ganske klækkelig vækst i den kommunale beskatning, og det betyder naturligvis, at borgerne, som samtidig får en forøget beskatning til staten, kommer til at bære væsentlig forhøjede kommunale skatter. Det kan være nødvendigt for at klare de udgifter, som man pålægger borgerne; men når man skal vurdere hele problemet

[Per Hækkerup.]

om byrdefordelingen, kommer man ikke uden om at tage hensyn til disse kendsgerninger.

Dér vil jeg som en sidebemærkning til økonomiministeren sige, at når økonomiministeren taler om, at socialdemokratiet har et andet syn på skatteopkrævning og skatter end tidligere, tager økonomiministeren fejl. Jeg forstod, at økonomiministeren mente, at vi nærmest red to heste: på den ene side krævede vi flere udgifter, på den anden side ville vi helst have skatterne ned, og dér kunne man se, hvor uansvarlige vi var blevet, efter at vi var kommet i opposition. Hus forbi, hr. økonomiminister! Økonomiministeren kan ikke på ét eneste punkt — jeg beder økonomiministeren om at gøre det — påvise, at socialdemokratiet har nægtet at medvirke til dækning af offentlige udgifter; det gælder også offentlige udgifter, vi ikke har været med til at stemme for. Jeg beder økonomiministeren om at komme op og gøre det; ellers lad den lille skjulte injurie, som måske skulle være morsom, falde til jorden i sin start!

Det, vi har vendt os imod, var, om det var rigtigt at anvende i den situation, vi befandt os i, udelukkende eller overvejende eller som en del af problemet kasseoverskuddet som et middel i den økonomiske politik. Vi har tvivlet på, at de opgørelser, vi fik fra finansministeren, holdt stik, når man skulle vurdere, hvor stort kasseoverskuddet blev for det finansår, som vi er i.

Både økonomiministeren og finansministeren og statsministeren gjorde nogle bemærkninger om den økonomiske politik. Ser vi på det korte sigt, forekommer det mig, at økonomiministeren behandlede problemet temmelig let. Vi har nævnt en række punkter. Vi forestiller os ikke, at disse punkter skal behandles isoleret, vi forestiller os, at de skal gennemføres som en helhed. Vi forestiller os ikke, at obligationsrationeringen skal gennemføres som en enkeltforanstaltning, eller at en differentiering af renten skal gennemføres som en enkeltforanstaltning, eller at man måske skal gennemføre kassebindingsregler som en enkeltforanstaltning. Vi har netop peget på, at man igennem nedsættelsen af et kapitalmarkedsråd kunne anvende sådanne

metoder kombineret, så de omfattede hele kapitalmarkedet og på en smidig måde kunne bidrage til en lettelse af den øjeblikkelige situation. Vi er da villige til, hvis økonomiministeren og finansministeren er det, at drøfte, hvorledes kompetencen for et sådant kapitalmarkedsråd skulle være. Men jeg forstår, at viljen hos regeringen til at drøfte disse problemer ikke er særlig stor, og det må vi altså desværre tage os ad notam.

Derimod vil jeg gerne understrege det synspunkt, at vi ikke forestiller os, at der derigennem skaffes mere kapital til rådighed. Finansministeren spurgte: er det meningen, man vil skære byggeriet ned? Det ved finansministeren godt at vi ikke vil generelt. Nu kommer vi sikkert nok ind i en periode, hvor byggeriet af sig selv bliver skåret ned; jeg skal minde om den sidste opgørelse, som Håndværksrådet ved sin formand, tidligere folketingsmand Adolph Sørensen, har udsendt, hvori han peger på de dystre udsigter, der er for byggeriet og dermed for beskæftigelsen i byggeriet. Han venter i hvert fald, at det kommer til at gå temmelig groft tilbage i løbet af den kommende vinter.

Men det, der er det afgørende, er, at når vi ved, vi har knappe kapitalmidler, kan man naturligvis vælge at lade prisen på kapitalen bestemme, og det vil sige lade renten bestemme, hvorledes denne kapital finder sin anvendelse over hele kapitalmarkedet, over hele erhvervslivet. Eller man kan, hvad vi har gjort i mangfoldige tilfælde, hvor det drejer sig om færdigvarer, og hvad vi altså også i en vis periode har gjort, hvor det drejer sig om kapital, sige: når der eksisterer en sådan ekstraordinær knaphed, når priserne stiger eller truer med at stige til disse kolossale højder, som tilfældet er på kapitalmarkedet, er det mere rimeligt at rationere og derigennem forhindre prisstigning eller bringe priserne nedad igen.

Det er ikke ligegyldigt, om man anvender den ene eller den anden fremgangsmåde. Jeg understreger, hvad der blev sagt i går: alene rentestigningen fra maj i år til i dag betyder en belastning for en gennemsnitslejlighed i nybyggeriet på 2.000 kr. i årlig husleje, og det er ikke bare i år, men den husleje kommer jo til at holde sig i mangfoldige år. Derfor er det rimeligt, selv om der

[Per Hækkerup.]

ikke kommer en øre mere kapital frem, at man i dispositionen over den kapitalmængde, der findes til rådighed, anlægger, hvad jeg vil kalde samfundsøkonomiske betragtninger i stedet for at lade det bero på den generelle, jeg havde nær sagt tommelfingerregel, der ligger i, at man anvender renten som midlet.

Jeg tror, det var statsministeren, der talte om magtdirigeringen af erhvervslivet i anden forbindelse, nemlig spørgsmålet om fondsdannelsen. Jeg vil gerne sige det i forbindelse også med spørgsmålet om et kapitalmarkedsråd: findes der ikke i dag en magt-dirigering af erhvervslivet? Er det ikke således, at de, der i virkeligheden har den afgørende indflydelse på kapitalmarkedet i Danmark, er nogle ganske få storbanker, der igen dirigeres af nogle ganske få mennesker? Er det virkelige problem ikke, om den afgørende indflydelse på kapitalmarkedet, dirigeringen af kapitalmarkedet, skal ligge i disse få persons hænder eller den skal udøves efter retningslinjer, der er fastsat her i tinget? Det er jo problemet.

Økonomiministeren siger: er det da meningen, der skal sidde nogle mennesker og bestemme, hvilke enkeltfirmaer der skal have lov til at få lån? Det sker jo i dag, økonomiminister, det ved økonomiministeren udmærket godt. I dag er det bare en bankdirektør, der sidder og gør det. Jeg tvivler ikke om, at det normalt sker efter udmærkede objektive kriterier, men det kan jo også være, det er, fordi han kender det pågældende firma. Det kan jo også være, det er, fordi der er personlig forbindelse og meget, meget andet, som i og for sig ikke har noget med objektive kriterier for anvendelsen af vor knappe kapital at gøre. Lad være med at foregøgle, at der ikke i dag er en magt-dirigering af vore knappe kapitalmidler! Det findes. Vi siger bare, det skal ske efter retningslinjer og normer, der opstilles her i tinget.

Jeg synes, statsministeren gjorde sig skyldig i en sammenblanding af korttidssynspunkterne og langtidssynspunkterne, og jeg noterer altså med sorg, at man ikke er villig til at diskutere korttidsproblemerne med os, selv om vi har lagt positive forslag på bordet. Dem fejer man til side, værsgo, der er ikke noget at snakke om. Vi får nær-

mest indtryk af, at der er overhovedet ingen krise, ingen vanskeligheder eller noget som helst — bare vent og se, det går nok, som mr. Micawber sagde.

Jeg noterer med tilfredshed, at man dog er villig til at diskutere langtidsp problemerne med os, at man er villig til at overveje med os, hvorledes vi på længere sigt skal tage fat på de fundamentale svagheder, som statsministeren siger der findes i vor økonomi. Det er vi fortsat villige til at gøre.

Jeg vil gerne gøre en bemærkning til udenrigsministeren. Jeg har noteret mig udenrigsministerens svar med hensyn til Grækenland, og jeg er enig i, at det bedste naturligvis vil være, at der kommer et responsum fra menneskerettighedskommissionen, der kan danne grundlag for den beslutning, ministerrådet skal tage senere på året. Jeg erkender også, der ligger to linjer, og at det bedste vil være, hvis de to falder sammen. Men jeg er tilfreds med, hvis jeg har forstået udenrigsministeren rigtigt, at uanset hvad menneskerettighedskommissionen kommer til af konkret bedømmelse, betyder den anden linje, at regeringen er af den opfattelse, som vi også er, at det ligger tilstrækkelig klart bevist, at det styre, der findes i Grækenland, ikke er i besiddelse af de demokratiske kvaliteter, som er en forudsætning for at kunne udøve et medlemskab af Europarådet, og jeg opfatter det derfor således, at regeringen vil gå ind for, at Grækenlands medlemskab af Europarådet suspenderes.

Jeg skal ikke gøre nogen bemærkninger til udenrigsministeren om sikkerhedskonferencen, og det, der står derom i åbningstalen, er jeg enig i. Men jeg vil gerne sige til hr. Per Federspiel, som gjorde nogle, tror jeg, morsomme bemærkninger til mig i går — min veludviklede humoristiske sans fik mig i hvert fald til at opfatte dem som delvis morsomme — at jeg tror, hr. Per Federspiel skal læse åbningstalens skriftlige del en gang til, for dér vil han finde, at i hvert fald udenrigsministeren er af den opfattelse, at Danmark vil fortsætte arbejdet for en sikkerhedskonference og herunder søge klarlagt, hvilke problemer der i nær fremtid og med fordel kan tages op til meningsfyldt forhandling. Det er altså ikke noget, sådan som hr. Per Federspiel ville have det, der skal skydes langt ud i frem-

[Per Hækkerup.]

tiden. Nej, udenrigsministeren vil have, at der i nær fremtid skal foretages undersøgelser af problemer, som man med fordel kan tage op og dermed sætte processen i gang. Vi beder jo heller ikke om andet, end at processen bliver sat i gang, men det, der var mit indtryk af hr. Per Federspiels tale i Europarådet — og jeg synes, det blev bekræftet af hans meget pessimistiske bemærkninger her i går — er, at han ser i og for sig ingen grund til at sætte nogen proces i gang. Han vil også vente og se, til der engang måtte vise sig noget.

Til hr. Henry Christensen og til hr. Niels Helveg Petersen vil jeg gerne sige, at det var i og for sig ganske karakteristisk for begge de to ordføreres indlæg — og det kan man selvfølgelig ikke bebrejde dem — at de havde lavet deres taler og formentlig udleveret dem til pressen, inden de havde hørt, hvad jeg sagde heroppe fra talerstolen. Det kan man som sagt ikke bebrejde dem. Det er jo de vilkår, hvorunder disse mærkelige åbningsdebatter foregår. De består stort set i, at man oplæser forberedte manuskripter, og så taler vi ved siden af hinanden. For det var jo efter princippet: god dag mand, økseskaft, det, de herrer sagde med hensyn til vor velvillighed til at gå ind i et samarbejde. Vi fik at vide, at vi var negative, vi fik at vide, at vi var sure, vi fik at vide, at vi ville ikke. (*Afbrydelse af statsministeren* [Hilmar Baunsgaard]). Jo, prøv engang at se dem, hr. statsminister, disse to taler. De er opbygget under andre forudsætninger end den ordførertale, jeg holdt. Jeg synes nok, det kan være en glæde at konstatere, at når nu de to herrer kommer op, vil de formentlig takke, fordi socialdemokratiet i spørgsmålet om langtidspolitikken viser sin beredvillighed til at gå ind i positive forhandlinger og, fordi vi, selv om vi er blevet afvist med hensyn til det korte sigt, dog i hvert fald har lagt positive tanker og forslag på bordet. Nogle af dem er gammelkendte, men andre er dog nok værd at overveje. Jeg håber altså, at vi i hvert fald får lidt anerkendelse for vores gode vilje, selv om vi i og for sig ikke føler, vi har anerkendelse behov fra den side.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at jeg synes nok, at den forhandling, eller hvad vi nu skal kalde det, vi har haft i går, og som

vi formentlig skal fortsætte med det meste af dagen i dag, rejser spørgsmålet om, hvorvidt den form, vi har nået med åbningsdebatten, er den rigtige. Jeg siger det altså ikke, fordi jeg særlig vil bebrejde regeringen noget. Det er et spørgsmål om hele vores arbejdsform herinde. Vi skal også passe på at vi nu ikke langsomt arbejder os hen til igen at få det, vi i gamle dage havde med finanslovdebatten; vi er ligesom lidt på vej til det.

Det, der var tanken med åbningstalen, var jo, at man skulle få en forholdsvis mere principielt betonet debat. (*Afbrydelse af forsvarsministeren* [Ninn-Hansen]). Ja, ja, skylden ligger, det sagde jeg også, ikke bare på regeringsside. Men tanken var, at vi skulle få en mere principiel debat om hovedlinjerne i den politik, der skal føres, og ikke en debat, hvor vi fortaber os i alt for mange detailspørgsmål.

Haunstrup Clemmensen: På praktisk talt alle områder er der jo en så vældig forskel på venstresocialisternes og det konservative folkepartis synspunkter, at det vist ikke tjener noget større formål at gå ind i en debat derom. Alligevel er det således, at nogle af de bemærkninger, hr. Sigsgaard i går fandt anledning til at fremsætte fra denne talerstol, forekommer mig så urimelige og så vildledende, at det kan være naturligt blot at gøre et par enkelte bemærkninger derom.

Jeg ser helt bort fra de sædvanlige, næsten maniske betragtninger om, at danske politikere følger sig efter Washington, at vi er nervøse for, at vi ikke skal arte os vel over for de amerikanske herrer, og alle den slags ejendommelige udtalelser. Men når man derefter går så meget videre, at man sammenligner Ruslands holdning over for Tjsekkoslovakiet med Amerikas over for Danmark, så må det være tilladt at sige, at der i hvert fald burde være grænser for, hvor meget tingene kan sættes på hovedet. Jeg ved ikke, om det er undgået det ærede medlems opmærksomhed, at Amerika, som ingen af os behøver at være ukritiske beundrere af, to gange i dette århundrede trods alt har været med til at hindre diktaturmagter eller det, der ligner det, i at få magten i denne verdensdel. Jeg ved heller ikke, om det er undgået hr. Sigsgaards opmærksomhed, at

[Haustrup Clemmensen.]

de manøvrer, der blev afholdt i Tjcekoslovakiet i fjor og i år, ikke ligefrem var i nøje overensstemmelse med aftaler truffet med et lands folkevalgte regering. Der er en så afgrundsdyb forskel mellem Amerikas forhold til andre frie lande og Ruslands forhold til Tjcekoslovakiet, at det ville være klædeligt, at også hr. Sigsgaard erkendte denne forskel.

Må jeg derefter have lov til at vende mig til enkelte bemærkninger, der er gjort af andre ordførere. Må jeg ikke først, fordi det vist i mere end én henseende faldt lidt uden for denne åbningsdebat — og ikke mindst uden for de principper, som hr. Per Hækkerup for et øjeblik siden mente der skulle anlægges — sige, at nogle af de synspunkter, hr. Per Hækkerup gjorde gældende i anledning af det interview, frk. Mette Kryger havde med finansministeren i Aktuelt Kvarter for nogle dage siden, ærlig talt var temmelig ejendommelige. Jeg forstod, at man på denne baggrund fandt anledning til at spørge, om det var den gammeldags indstilling over for nødstedte mennesker, der viser sig alligevel at ligge på bunden hos de konservative. Det er muligt, man kunne hævde sig med den slags synspunkter for et halvt århundrede siden eller så, men hr. Per Hækkerup ved nøjagtig lige så godt som vi andre, at der ikke er nogen som helst forskel på det menneskesyn, der anlægges fra den ene og fra den anden side i denne sal, og han ved lige så udmærket, at der socialpolitisk lykkeligvis om principper har været bred enighed i dette folketing igennem mange, mange år. Derfor behøver hr. Per Hækkerup ikke på nogen måde at være foruroliget i denne sag.

Jeg kan ikke helt tilbageholde den bemærkning, at det på den historisk kendte baggrund fra denne sommer virker sådan en lille smule — hvad skal man sige — pudsigt, når netop hr. Per Hækkerup siger til os i den konservative gruppe, at han håber, der i hr. Poul Møllers gruppe er folk, der kan forklare ham, at han ikke er i pagt med tiden,

når han fremsætter sådanne udtalelser. Jeg har en vis erindring om, at der er andre i et andet parti og en anden folketingsgruppe, der har sagt f. eks. om hr. Per Hækkerup, at der burde være folk i hans gruppe, der over for de udtalelser, han fremsætter, kunne forklare ham, at han ikke var i pagt med tiden. Må jeg ikke henstille til det ærede medlem at følge den gamle leveregel: fordi man stikkes af andre, blev ikke selv en torn.

Derudover gjorde hr. Per Hækkerup en række bemærkninger både i sit første og i sit andet indlæg vedrørende hele den økonomiske situation. Jeg tror, det væsentligste på disse områder er, at der herved er åbnet for en debat om disse problemer, og jeg udtrykker håbet om, at det bliver en både saglig og konstruktiv debat. Men jeg beder om, at hr. Per Hækkerup ikke bliver alt for dygtig i sin argumentation. Ikke mindst i sit sidste indlæg fremhævede han, at nu var i kraft af rentestigningen boliger blevet 2.000 kr. dyrere — tårerne stod også dér næsten malet i øjnene. Det afhænger jo lidt af, hvad man sammenligner med. Hvis man sammenligner med det meget lave renteniveau, det lykkedes at komme ned på i fjor, så er betragtningen rigtig. (Per Hækkerup: Siden maj!). Ja, også hvis man går længere tilbage, har det lave renteniveau holdt sig. Men hvis hr. Per Hækkerup gjorde sig den ulejlighed at sammenligne obligationskurserne i dag med obligationskurserne i slutningen af den socialdemokratiske regerings levetid, så er der jo ikke 2.000 kr.s forskel. Jeg ved ikke, om der er 25 øre eller 50 øre eller noget lignende. Jeg har nogle kurser, som det ærede medlem kan fordybe sig i. Det kan måske gøre det mere naturligt, at man ikke agiterer alt for dygtigt på dette område, navnlig når man samtidig forklarer, at man er tilhænger af en obligationsrationserings indførelse.

Her må man vel have lov at erindre om, at da boligbyggeriet er steget meget stærkt — jeg dokumenterede nogle af tallene i min ordførertale i går — da priserne i nogen grad er steget, og da man øn-

[Haustrup Clemmensen.]

sker en yderligere forcering både af boligbyggeriet og erhvervsbyggeriet, så vil det naturligvis kræve en større mængde af finansiering, og det problem klarer man naturligvis ikke blot ved at sige obligationsrationering. Det bliver der i hvert fald ikke flere penge af til den investering, der skal finde sted inden for hele byggesektoren. Derfor tror jeg også på dette område, man skal prøve at gøre sig klart den helt elementære sammenhæng, der eksisterer, nemlig at opsparingen må forøges, hvis den stigende investering overhovedet skal kunne præsteres.

Der var — men det er måske for at glæde særlige sider i den socialdemokratiske gruppe — nogle betragtninger vedrørende storbankerne og deres dominans. Det var næsten helt ude på den yderste venstre fløj i folketingsalen, man kunne anvende en tilsvarende forargelse og stemmeføring. Vi har netop drøftet også under denne debat, at store dele af finansieringen sker gennem realkreditinstitutionerne, og de er vel i kraft af deres natur ikke hæmmet af dette voldsomme angrebepunkt, hvorefter det er storbanker, der sidder — jeg forstår oven i købet med personlige forbindelser — og afgør tingene. Men man dog ikke skulle gøre sig klart, at danske banker og sparekasser også har en finansieringsopgave i dette land, at de tager deres udgangspunkt ved vurdering af de enkelte projekter, der forelægges dem. De har netop et ansvar for, at disse projekter er tilstrækkeligt økonomisk begrundede til, at de kan gennemføres.

Vi har alle et ønske om at foretage — håber jeg da — en splittelse af magtkoncentrationer. Statsministeren gjorde nogle bemærkninger om det, også i tilslutning til mine udtalelser vedrørende fondsdannelser. Der er altså ikke nogen principiel uenighed, håber jeg da, mellem socialdemokratiet og det konservative folkeparti om, at vi skal undgå magtkoncentrationer. Det må gælde på alle områder. Derfor tror jeg, at vi måske skal være varsomme med på dette område at fremstille det, som om en enkelt del af det danske kapitalmarked er præget af personlige interesser og en meget, meget snæver kreds af enkeltpersoners indflydelse.

Men når dette er sagt, vil jeg gerne have lov at tilføje, at jeg i øvrigt opfattede — og

jeg håber ikke, at det er galt opfattet — hr. Per Hækkerups ordførertale som et redeligt forsøg på trods skarphe, trods principiel uenighed at lægge op til på ny at komme i et forhandlingsvenligt klima i denne sal. Jeg synes også, der i hr. Aksel Larsens og i hr. Poul Dams tale var tendenser i den samme retning. Jeg håber ikke, det skader nogen af de pågældende inden for deres egne grupper, at jeg gør disse bemærkninger; det var i hvert fald ikke tanken. Jeg tror, der er grund til fremover med de økonomiske problemer, vi står over for, at lægge op, trods principielle forskelligheder, til et samarbejds-klima, hvor vi har en pligt til at undersøge, hvor langt vi kan blive enige, hvilke forslag der trods alt i fællesskab på disse væsentlige områder kan gennemføres. Jeg lægger også megen vægt på, at denne debat i hvert fald ikke har forringet mulighederne for at fastholde en bred enighed om landets udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Om man kan sige nøjagtig det samme vedrørende markedspolitikken, ved jeg ikke. En af hr. Per Hækkerups gode venner, hans partifælle hr. Ivar Nørgaard, rykkede ham jo her til undsætning, og det gælder vel ikke altid, at hr. Per Hækkerup har den indstilling: befri mig for nogle af mine venner, mine modstandere skal jeg nok selv klare. Men man kan vel i hvert fald sige, at hr. Ivar Nørgaards synspunkter vedrørende andre partiers stilling til det nordiske var en smule ensidigt formuleret. Det er sagt mildt.

Jeg vil gerne først gøre den bemærkning, at vi åbenbart hvert år skal diskutere, om det er forsvarligt eller ikke forsvarligt, at hr. Anders Andersen er formand og hr. Jørgen Jensen næstformand for markedsudvalget. Jeg vil gerne først give ganske principiel tilslutning til statsministerens udtalelser vedrørende disse områder. Dernæst vil jeg tilføje, at netop de to ærede medlemmer måske er nogle af de mest indsigtfulde, der sidder i den del af folketingsalen, der skal vælge formand og næstformand i udvalgene. Og så skulle man måske også medgive, at den måde, på hvilken markedsudvalget er blevet ledet også under hr. Anders Andersens formandskab, efter min opfattelse er aldeles uangribelig. Derfor tjener det, så vidt jeg kan se, ikke noget sagligt formål at blive ved med en slags heksejagt på både hr. Anders Andersen og hr. Jørgen Jensen

[Haustrup Clemmensen.]

for deres formandskab, henholdsvis næstformandskab, i det pågældende, udvalg.

Derudover stillede hr. Ivar Nørgaard en række spørgsmål til os andre næst efter at have fremhævet, hvor stor en værdi netop toldunionen havde inden for de nordiske unionsplaner. Efter nogle mærkelige betragtninger, der var noget i strid med tyngdeloven, om halmstrået, som vi andre lå og hvilede os på — det var nogle lidt ejendommelige billeddannende evner, der kom til udtryk — var der en antydning af, at vi nok ikke var tilhængere af en toldunion, og hr. Ivar Nørgaard bad os være venlige at svare ja eller nej. Nu er det måske også gået op for hr. Ivar Nørgaard, at det ikke er alle spørgsmål, man bare kan svare ja eller nej på. Jeg går ud fra, at det også for hr. Ivar Nørgaards parti i hvert fald må være afgørende, således som det er fremhævet tidligere under denne debat, at der samtidig med en eventuel nordisk toldunion træffes tilfredsstillende aftaler vedrørende landbruget. Jeg går da ud fra, at hr. Ivar Nørgaard er enig i de forstandige synspunkter, som hans partis formand, hr. J. O. Krag, gjorde gældende vedrørende råvare-toldsatser og mulighederne for at opnå tilstrækkelig lange suspensioner, respektive helt ubegrænsede suspensioner, f. eks. inden for jern- og stålområdet. Vor stilling må dog være afhængig af, hvilke vilkår det til sidst viser sig mulige at opnå.

Det må vel også være et hensyn, som hr. Ivar Nørgaard bør tage, at den danske forhandlingsposition under disse forhandlinger ikke bør svækkes. Den ville svækkes, hvis der skulle brede sig det indtryk, at Danmark ganske ukritisk, ganske ligegyldig hvilke indrømmelser der fra andre nordiske landes side kan gives på disse områder, blot ville sige ja og amen til, hvad der bliver foreslået. Jeg mener derfor, det må være naturligt at se, hvilke vilkår det til sidst bliver muligt at etablere en sådan eventuel toldunion på.

Men jeg må have lov til at erklære mig uenig med hr. Ivar Nørgaard, når han fremhæver toldunionen som det allermest væsentlige i hele den nordiske unions plan og samarbejdet og næsten gør spørgsmålet om f. eks. arbejdsdeling, om forskning og om produktudvikling afhængigt af, at en nordisk told-

union bliver realiseret. Det kan ikke være hr. Ivar Nørgaard ubekendt, at der allerede på disse områder er opnået store fremskridt også mellem de nordiske lande, og når man ligefrem siger, at disse specielle forhold skal sikres bag en ydre fælles toldmur omkring de nordiske lande, så vil jeg sige, at også det er jeg principielt uenig i. Vi er fra mit partis side i allerhøjeste grad interesseret i, ikke blot at toldgrænserne fortsat er ophævet mellem de nordiske lande — bortset ulykkeligtvis fra landbrugsområdet — og på tilsvarende måde inden for EFTA, men vi ønsker naturligvis, at det generelle toldniveau globalt bliver nedbragt og i løbet af en årrække helt bortfalder. Det må vel være den internationale arbejdsdeling, vi skal stræbe efter, og på det grundlag forsøge at finde frem til en fornuftig markeds politik ikke blot inden for Norden, men også i forholdet til det øvrige Europa.

Når hr. Ivar Nørgaard er så ivrig efter at stille spørgsmål til os andre, ville han måske også lige gøre sig den ulejlighed at bekræfte over for os, at også han er enig i den markeds politik, som den socialdemokratiske regering, han selv i sin tid var medlem af, førte, og hvoraf det tilstrækkelig tydeligt — heldigtvis også i Folketingstidende — fremgår, hvilket europæisk sigte der måtte fastholdes i den danske markeds politik. Det er dette sigte, det konservative folkeparti ønsker at fastholde.

Henry Christensen: Hr. Per Hækkerup har misforstået det, hvis han mente, at mine på forhånd formulerede bemærkninger var kritiske og uvenlige imod hr. Per Hækkerup. Jeg vil gerne sige tværtimod. Men jeg vil da gerne også med hr. Per Hækkerup drøfte det spørgsmål, han til sidst selv rejste, om vi er i stand til at stramme debatten i forbindelse med åbningstalen, sådan at den virkelig koncentrerer om de centrale politiske spørgsmål; jeg forstod, at hr. Per Hækkerup inden for de kredse, hvor han nu øver indflydelse, ville yde sit bidrag til at nå resultater i den retning.

Til bemærkningerne om, at hr. Niels Helveg Petersen og jeg havde udarbejdet vore taler på forhånd — hvad jeg forstod de fleste øvrige ordførere også havde — vil jeg for det første sige, at somme tider kan det jo for at sikre sig, at man får taletid nok,

[Henry Christensen.]

være praktisk, og for det andet vil jeg gøre den bemærkning til diskussionsformen, at det er jo også praktisk at høre efter, for jeg gjorde faktisk ud over de bemærkninger, jeg havde i manuskriptet, netop en række bemærkninger særlig til det, det ærede medlem fremførte under sit første indlæg i går. Jeg var altså meget opmærksom på det, og derfor kunne jeg måske have været fri for den bebredelse, at jeg holdt mig så stringent til manuskriptet.

Hr. Per Hækkerup gjorde en række økonomiske betragtninger gældende her i dag også. Dem skal jeg ikke i almindelighed gå ind på. Jeg vil for mit vedkommende henviser til det, som ministrene, på dette område, stats-, finans- og økonomiministeren, har svaret. Jeg vil gerne gøre det klart, at i diskussionen om det, man kalder magtdirigeringen, vil han i et forsøg på at skabe en større politisk dirigering, som det måtte blive, af kapitalbevægelserne her i landet ikke finde nogen god samarbejdspartner i mig og mit parti. Jeg mener heller ikke, at den antydning, hr. Per Hækkerup gav i henseende til den måde, hvorpå det danske banksystem har fungeret over for det danske erhvervsliv, giver nogen reel begrundelse. Tværtimod tror jeg, vi må sige, at vel kan der være forhold også på det danske kapitalmarked, vi skal overveje at reformere, men vi har haft et økonomisk velordnet og velfungerende kapitalmarked over for erhvervslivet netop i henseende til den måde, hvorpå danske banker og sparekasser har været opbygget. Derfor mener jeg ikke, at der her er grundlag for en særlig kritik, som skulle danne baggrund for en række videregående foranstaltninger.

Jeg vil i den økonomiske diskussion i øvrigt bare gøre én yderligere bemærkning i forlængelse af lidt af, hvad jeg sagde i går. Det er til diskussionen om obligationsrationeringen. Jeg deler den opfattelse, som både finansministeren og økonomiministeren har gjort rede for her, men jeg vil gerne sige, at der hersker efter min mening stadig ganske betydelig uklarhed om, hvad det egentlig var, man fra socialdemokratiets side ville med dette. Hr. Per Hækkerup sagde, at socialdemokratiet ville genindføre obligationsrationeringen, således at man forbeholdt knappe kapitalmidler, de for knappe kapital-

midler, til de investeringsområder, hvorigennem man i særlig grad ville være i stand til at styrke valutastillingen; vi tænker på støtte til de erhverv, der er eksporterende, eller som producerer varer, der er i hård konkurrence med udenlandske varer. Det var, hvad man i særlig grad ville bruge obligationsrationeringen til. Men hr. Helge Nielsen siger til os et par timer senere, at socialdemokratiet ønsker gennem obligationsrationeringen at skaffe tilstrækkelige midler til finansiering af boligbyggeriet, netop finansiering af boligbyggeriet. Ja vel, men det er to vidt forskellige ting, de to socialdemokratiske repræsentanter i går sagde; her mener jeg i høj grad der savnes klarhed.

Hr. Helge Nielsen diskuterede boligpolitikken, og han afæskede svar på, hvad jeg og hvad regeringen osv. tænkte på i den henseende, idet han herunder nævnte diskussionen om parcelhusene, som han mente jeg havde benyttet enhver lejlighed i sommeren og efteråret til at udtale mig om. Jeg har dog mest benyttet lejligheden, når jeg direkte blev spurgt om det, men jeg vedstår naturligvis, hvad jeg har sagt på disse områder. Hr. Helge Nielsen kunne godt have sparet sig sin bemærkning om, hvorvidt alle disse gode tanker er kvalt i regeringen. For hr. Helge Nielsen havde jo, forstod jeg, fået det stenografiske referat af alt, hvad statsministeren havde sagt om regeringens overvejelser i denne TV-udsendelse tirsdag aften. Hr. Helge Nielsen vidste altså, at statsministeren havde sagt, at det var naturligvis synspunkter, der måtte indgå i en sammenhæng med en række andre boligpolitiske overvejelser, og det var en opfattelse, han vidste venstres gruppeformand også delte. Præcis sådan forholder det sig. Når hr. Helge Nielsen nu vidste det, så havde han altså kunnet spare sig at komme med spørgsmål i en antydende form, som der ikke var noget særligt grundlag for.

I diskussionen vedrørende markedspolitikken fik vi jo klar besked fra hr. Aksel Larsen én gang til; han erklærede sig som absolut modstander af Danmarks medlemskab af fællesmarkedet, og det vil sige, at hr. Aksel Larsen står på en politik, der ikke er i overensstemmelse med det fundament, hvorpå det øvrige folketings — nu ser jeg væk fra venstresocialisternes standpunkt naturligvis — markedspolitik er grundlagt. Det

[Henry Christensen.]

skulle måske hr. Ivar Nørgaard også tænke på, når han nu argumenterer, så han passer på ikke at komme for stærkt i selskab med hr. Aksel Larsen; jeg går stadig ud fra, at hr. Aksel Larsen og hr. Ivar Nørgaard på dette område er fundamentalt uenige. Hr. Aksel Larsen har jo gennemgået en udvikling. Han har engang i sin tid haft interesser, der strakte sig langt ud over Norden. Han er endt med at interesse sig alene for Norden. Det skal jeg måske ud fra hans forudsætninger ikke bebrejde ham. Han er i det hele taget en erfaren mand, og det var vel det, der gav ham anledning til at tale om afsættelse af partiformænd m. v.

Ellers ville jeg gerne om markedspolitikken i øvrigt sige, at jeg gav i går en temmelig udførlig redegørelse for venstres opfattelse af den markedspolitiske situation og understregede klart de to fundament, hvorpå vor markedspolitik bygger, og understregede, at det afgørende er, at man ikke forcerer det ene, således at det andet udelukkes. Målet må være en europæisk løsning og en nordisk løsning, der også hjælper til, at Danmark og Norden kan få en bedre løsning af de europæiske markedsproblemer. Endelig er det vort synspunkt, at en nordisk løsning ikke må hindre Danmarks europæiske bevægelsesfrihed. Dette er de afgørende fundament. Jeg skal henvise til, hvad jeg sagde herom i går, og i øvrigt naturligvis give tilslutning til de yderligere synspunkter, som både statsministeren og handelsministeren har fremført om den aktuelle markedspolitiske situation.

Jeg vil godt føje til, at jeg tror, vi skal lade være med at prøve i den indbyrdes diskussion at gøre skellene større eller nuancerne større eller vurderingsforskellene større, end de måske er. Jeg tror, at vi har en fælles interesse i at erkende, at både i de nordiske forhandlinger og i de europæiske forhandlinger har Danmark overordentlig centrale og afgørende interesser, som jeg tror vi varetager bedst, hvis vi lader være med at grave skellene dybere, end de behøver at være. Jeg tror, opgaven tværtimod er at forsøge at tilvejebringe en så stærk samlet politisk optræden, når disse centrale danske interesser skal varetages, som det er muligt, og det agter jeg i hvert fald for

mit vedkommende, så længe det er muligt, at bidrage til.

Niels Helveg Petersen: Jeg bliver nødt til til indledning at gøre nogle udenrigspolitiske bemærkninger.

Hr. Aksel Larsens betragtninger i går over Nigeria-Biafrakonflikten kan ikke stå ganske uimodsagt. Jeg synes ikke, det er korrekt at skildre begivenhederne i Nigeria og Biafra så forenklet, som hr. Aksel Larsen gjorde det. Omverdenen og vi her i Danmark har med rædsel set, hvad den krig har udviklet sig til. Den er i ét og alt afskyelig, og vi må være besat af et eneste ønske: at få bragt den til ophør og få sat en storstilet humanitær bistand ind. Vi skal bidrage hertil på enhver måde, men det er ikke noget bidrag at forsøge at gøre problemerne enklere, end de virkelig er. Og det synes jeg hr. Aksel Larsen gjorde. Det politiske ansvar i denne konflikt kan ikke placeres ét enkelt sted, og jeg tror ikke, at det hjælper til at fremme politiske løsninger, hvis vi ikke analyserer situationen tilstrækkelig grundigt.

Jeg vil her til illustration af, hvor kompliceret det er, fremføre en af de sidste udviklinger i konflikten, som er, at Nigeria har tilbudt forhandlinger om Nigerias fremtid under en form, hvor man har frafaldet i hvert fald nogle tidligere betingelser og yderligere har givet tilladelse til hjælpeflyvninger i dagtimerne over centralregeringens territorium. Dette sidste tilbud, som ville betyde muligheder for en meget væsentlig forøgelse af den humanitære bistand, er blevet afslået af Biafras regering. Det er et afslag, som har fået bl. a. det engelske blad *The Times*, som ellers ikke har været modstander af Biafra, til at reagere overordentlig skarpt. Det er den seneste udvikling, og der er ingen tvivl om, at der foregår, bl. a. i centralregeringen i Lagos, en betydelig strid imellem forskellige opfattelser, mellem „duer“ og „høge“, og lederen af Nigerias centralregering er uden tvivl under pres fra mere militante kredse. Jeg tvivler på, at man under disse omstændigheder hjælper noget ved at fremstille de politiske forhold så forenklet. Det drejer sig om at få skabt våbenstilstand, og det drejer sig om at skabe virkelige garantier for iboer-

[Niels Helveg Petersen.]

nes menneskelige rettigheder; hvad det sidste angår, er det jo langt fra udelukket, at FN på et senere tidspunkt kan komme stærkere ind i billedet.

Hr. Frode Jakobsen vil jeg henvise til, hvad jeg sagde i mit første indlæg, at vendingen i krigsmønstret i Vietnam er for tvivlende langsom, og jeg tilføjede: der er behov for en mere konsekvent amerikansk tilbagetrækningspolitik som et yderligere skridt henimod egentlige politiske forhandlinger om Vietnams fremtid.

Hr. Per Federspiel holdt en tale i går, hvor han et langt stykke hen i talen prøvede på at holde sig i overensstemmelse med regeringens politik, men hvor naturen til sidst — synes jeg — i de sidste bemærkninger gik over optugtelsen, især ved slutbemærkningen om, at en europæisk sikkerhedskonference var et fjernt blålys. Fjernt måske og desværre — men blålys tror jeg kun det er i hr. Per Federspiels øjne. Det konstruktive arbejde på at skabe forudsætningerne for en sikkerhedskonference er noget centralt i dansk sikkerhedspolitik, således som det ganske klart fremgår af regeringens erklæringer.

Hr. Sigsgaard var inde på Grønlandsoverenskomsten og refererede nogle udtalelser af hr. Hermod Lannung. Jeg vil godt i tilknytning hertil sige, at det er det radikale venstres opfattelse, at der kan være behov for en revision af Grønlandsoverenskomsten. Den er af gammel dato og er blevet til under ganske specielle omstændigheder. Jeg skal ikke udtale mig om det egnede tidspunkt for en revision, men pege på, at dette er et spørgsmål, hvor vi også må lytte meget til, hvad den grønlandske befolkning selv har at sige om dette spørgsmål.

Må jeg sige om de grønlandske spørgsmål i øvrigt, at i mit parti er der glæde over, at vi får en principdebat, men samtidig er det jo sådan, at det desværre er et ret begrænset antal medlemmer her i tinget, som med virkelig sagkundskab kan deltage i en principdrøftelse om grønlandske problemer, ganske enkelt fordi de færreste her i salen har andet kendskab til Grønland end det, som stammer fra læsning, film og andet; de har ikke noget personligt indtryk. Jeg er klar over, at man tidligere har drøftet, om man kunne finde former for, at folketingets medlemmer

i større antal kunne få lejlighed til at sætte sig ind i grønlandske forhold. Jeg vil gerne rejse tanken på ny. Jeg synes ikke, det er en helt tilfredsstillende form, det har i øjeblikket, og jeg henstiller meget til den, det særligt måtte vedkomme — statsministeren eller Grønlandsministeren eller folketingets præsidium muligvis — at man overvejer på ny, om ikke der kunne findes udvej for, at folketingets medlemmer inden for en ikke for lang årrække alle fik mulighed for selv at se, hvorledes forholdene var i Grønland. Det ville give tingets diskussioner om Grønlandspolitikken, tror jeg, bedre muligheder for at føre til positive resultater.

Om det markedspolitiske skal jeg ikke gøre mange bemærkninger; det forekommer mig, at meget i og for sig er klaret op efter de erklæringer, der er kommet fra regeringen. Jeg er tilfreds med statsministerens stærke understregning af, at regeringens grundlag fortsat må være vedtagelsen af 15. maj 1968, og tilfreds med, at regeringen søger et resultat i denne vinter. Det er det, der ud fra mine betragtninger må være afgørende. Jeg kan ikke tilbageholde den markedspolitiske bemærkning, at i går lykkedes det ikke hr. Per Hækkerup at finde tid til at komme ind på det markedspolitiske. Det lykkedes heller ikke i dag, og hvad der i første omgang kunne se tilfældigt ud, får jo ikke helt den samme tilfældige form ved at blive gentaget i dag.

Hr. Per Hækkerup var lidt kritisk over for bl. a. mig, fordi jeg ikke havde taget hensyn til den form, hans tale i går havde fået. Han gav udtryk for, at vi havde ligesom gjort vore bemærkninger til en helt anden tale, vi havde forberedt os på en sur, tilbageskuende kritik og derudfra lavet vore manuskripter. Ja, det kan være, der er noget om det, men jeg lagde mærke til én bemærkning, hr. Per Hækkerup gjorde, nemlig at han ville ikke bebrejde hr. Henry Christensen og mig, at vi har haft den opfattelse. Hr. Per Hækkerup sagde flere gange, at han ville ikke bebrejde os, at vi havde udarbejdet vore taler på den basis, og det kan man virkelig heller ikke. Når man har fulgt den offentlige debat i de seneste uger, så kan man ikke bebrejde os, at vi har anlagt den stemning. I øvrigt vil jeg da sige, at der stadig væk i talen var overleveringer fra en diskussionsform, som jeg

[Niels Helveg Petersen.]

synes man skulle have ladet ligge, bl. a. det, som hr. Per Hækkerup og som også hr. Poul Dam var inde på, at man vil fremstille det således, at med den økonomiske politik, regeringen har ført, har man aldeles forhindret en udvidelse af det private forbrug. Det er ikke holdbart. Der er i løbet af det sidste år sket en betydelig vækst i reallønnen, når alle forhold tages i betragtning, og det tror jeg ikke kan bestrides. Det ville være rart at få fjernet denne fremstilling fra den politiske diskussion.

Til gengæld glædede det mig meget, at hr. Per Hækkerups tale indeholdt en tilkendegivelse af, at man i socialdemokratiet var klar over, at det var nødvendigt at lægge vægt på betalingsbalancespørgsmålet. Vi har jo tidligere, når vi har diskuteret økonomisk politik i det sidste års tid, stødt på den hindring for en fornuftig samtale, at man i socialdemokratiet sagde: ja men der er ikke behov for at tage så stærkt et hensyn til betalingsbalancen, det hensyn er ikke for os så stærkt og afgørende. Jeg forstod på det, hr. Per Hækkerup sagde i går, at betalingsbalanceproblemerne nu også er begyndt at optage socialdemokratiet i stigende grad, og det tror jeg giver basis for en fornuftig meningsudveksling om den økonomiske politik.

Som hr. Per Hækkerup gerne ville fremstille problemet i dag, forstod jeg, at nu skulle regeringen beskyldes for, at man ville lade stå til, man ville ikke gennemføre øjeblikkelige indgreb, ikke engang i den situation, der var så alvorlig. Men hvor øjeblikkelige er nu de foranstaltninger, som socialdemokratiet selv foreslår? Ja, vi har fået at vide, at de foranstaltninger, man jo foreslår med rentedifferentiering og obligationsrationering og kapitalmarkedsråd, skal ses i sammenhæng, at kapitalmarkedsrådet skal følge udviklingen osv. Jeg tror ikke, det vil kunne lade sig gøre teknisk, at det overhovedet er teknisk gør ligt at stable det apparat på benene inden for meget kort tid. Jeg tror, det er utænkeligt at gøre det, og med den tilføjelse, som vi har fået i dag, den uddybning af, hvad man forestillede sig, er det derfor ganske klart, at de indgreb, man forestiller sig, ikke kan være øjeblikkelige.

Økonomi- og markedsministeren har kommenteret rentedifferentieringsordningerne,

og jeg vil uddybe det lidt. Vi fik i går at vide, at vi skulle stræbe imod en særlig lav rente for eksportindustri og for hjemmemarkedsindustri, der konkurrerede med import. Og vi har i dag fået at vide, at en særlig lav rente også skulle udstrækkes til at gælde byggeriet. Når man tager disse tre kategorier, når man tager eksportindustrien, den hjemmemarkedsindustri, der producerer og holder importen ude, og så føjer byggeriet til, ja, så kan jeg ikke se andet, end at så har vi næsten været kompasset rundt. Hvor megen industri bliver der tilbage, som ikke skal have særlige lavrentefordele? Det er, synes jeg, et problem, som oppositionspartierne ikke så let kommer over ved at henviser til, at det kan sagtens lade sig gøre. Vi må have lidt mere oplyst om, hvorledes det skal lade sig gøre, og hvilke områder der ikke skal have den særlige lavrentefordel.

Skibskreditordningen, som vi har den i øjeblikket, illustrerer egentlig på udmærket måde, hvor store problemer der opstår, når man laver særlige rentefordele for særlige erhverv. Det kan lade sig gøre i dette tilfælde, det er et afgrænset område, og jeg vil også sige, at jeg tror, skibskreditordningen er nødvendig, men den er ikke af den grund uden problemer. Den har bl. a. det problem, at de, der i særlig grad har glæde af skibskreditordningen — ud over de ansatte på værfterne selvfølgelig — er danske og udenlandske redere, som udnytter disse ordninger. Det kan slet ikke diskuteres, at meget af den virkelige storkapital har et økonomisk fornuftigt udbytte ud af disse skibskreditordninger. Og det viser noget om, hvor problematisk det kan være at lave særlige lavrentefordele for særlige erhverv; der kan let følge forvriddninger med, som for så vidt er aldes uønskelige, og det synes jeg nok man måtte have med i sine betragtninger. Som sagt, jeg tror, som forholdene er i skibsværftindustrien, ikke, at vi skal lave om på denne ordning, men den rejser problemer.

Hr. Per Hækkerup var inde på en betragtning, som gik min næse forbi i første omgang, men som jeg godt vil opholde mig ved. Det er den betragtning, at vi skal indføre variable kassekvotaer. Jeg forestiller mig, at det, der tænkes på, disse kassebindingsregler, er et sytem, hvorefter Nationalbanken har en bemyndigelse til over for de private ban-

[Niels Helveg Petersen.]

ker at variere kravet til kassereserverne. Det er en diskussion, som vi tidligere har haft ved forskellige lejligheder. Vi havde den, da bankloven blev lavet i 1956, og vi har haft den i 1960erne i forbindelse med vort medlemskab af fællesmarkedet, hvor man netop kunne have et ønske om, at man fra den danske stats side, når man kom ind i det større europæiske fællesskab med de bestemmelser om kapitalbevægelser, der dér var, fik en bedre mulighed for at styre den danske kredit.

Jeg mener, at denne tanke naturligt må indgå i de overvejelser, man videre skal gøre sig om hele vor kreditgivning og de muligheder, der er for at tilvejebringe reformer inden for vores kreditgivning. Jeg mener, der er meget, der kan tale for at føje dette instrument til de øvrige, som vi har i kreditgivningen. Men én ting vil jeg dog gøre opmærksom på: det er en fejltagelse af placere det i skuffen for øjeblikkelige indgreb. Vi har i øjeblikket specielle regler, vi har reglen om, at de 30 pct. af indlånstigningen skal bindes, og det er vist ikke tænkeligt, at vi skulle have skrappe regler sådan set. Men som noget af det, der må diskuteres som led i langsigtede ændringer, vil jeg medgive hr. Per Hækkerup, at det kan være en interessant overvejelse.

Men denne strid om de øjeblikkelige og de mere langsigtede indgreb er sådan set en strid om ord; jeg vil gerne prøve, om jeg kunne bidrage til at opklare det. Det, der er brug for, er forholdsvis snarlige indgreb med langsigtede virkninger, og dermed tror jeg at jeg har dækket både, hvad oppositionen kan opnå med sine indgreb, og hvad regeringen forestiller sig med sine indgreb.

Jeg vil godt resumere, hvad der kan være tale om skal indgå i disse overvejelser. Der skal indgå disse kassekvotaer, mener jeg naturligt, realkreditproblemerne i forbindelse med Kurt Hansen-udvalgets betænkning, forøgelse af opsparingen, den samlede opsparing under forskellige former, og vel også overvejelser om, at det skulle være vanskeligere at stifte gæld, det er vel også en ny måde, hvorpå man kunne øge opsparingen.

Til sidst vil jeg sige, at vi har da, synes jeg, hidtil i denne åbningsdebat haft mere af en principdebat, end vi måske plejer, og

jeg synes, det er et skridt i den rigtige retning.

Aksel Larsen: Jeg forstår, at hr. Niels Helveg Petersen er tilfreds med debatten, og så har vi andre vel også pligt til at være det, men jeg kan nu ikke være helt tilfreds. Jeg er nødt til at konstatere, at de ministre, vi har hørt i dag, har udvalgt visse enkelte bemærkninger fra debatten og navnlig fra oppositionsordførernes side, og dem har de svaret på eller ikke svaret på, men alt det andet har de ladet ligge. Det er noget utilfredsstillende; på denne måde er der meget vigtige problemer, hvor vi ikke har hørt noget nærmere om regeringens mening, og det synes jeg man har ret til at anholde.

Må jeg i øvrigt sige, at når ministrene endelig gik ind på noget, så forsøgte de mange gange at gå uden om det, og det gjaldt da ikke mindst, når det drejede sig om problemer, som jeg og hr. Poul Dam har fremført. Jeg har godt lagt mærke til, at udenrigsministeren og forskellige andre regeringspartiledere fortæller, at det saglige oppositionsparti herinde, det er socialistisk folkeparti, det er skam ikke socialdemokratiet. Nå ja, måske har vi været så saglige, at man derfor følte trang til, når man ønskede overhovedet at sige noget til det, vi har fremført herfra, at lade, som om det var noget, der var sagt af socialdemokratiske talere.

Jeg har kritiseret den måde, ministrene svarede på, og lad mig sige til statsministeren, at jeg har stillet forskellige, som jeg synes, relevante spørgsmål til ham, og jeg havde da regnet med at få svar.

Der er spørgsmålet om kulegravningen af punktskatterne, hvor jeg konstaterer, at regeringen hidtil ikke har villet lade folketinget have indflydelse herpå, hvor jeg konstaterer, at det fremgår stort set også af statsministerens åbningstale, og så gentager jeg mit spørgsmål fra i foråret: mente statsministeren da ikke det, han sagde i TV, at nu er man enig om, at folketinget — folketinget — skal foretage en kulegravning? Hvad svarer statsministeren? Han svarer: en kulegravning vil jo tage så lang tid, og den er besværlig; der er noget, der haster, og derfor kan man ikke lave det, men det betyder ikke, vi vil holde folketinget udenfor. Det var ikke det, jeg spurgte

[Aksel Larsen.]

om. Jeg spurgte: mener statsministeren det, han sagde i foråret i fjor i TV, eller mener han det, han sagde i åbningstalen i år? Jeg beder om at få et svar. Jeg konstaterer igen, at i hele det foregående folketingsår var det fuldkommen umuligt at få lov til i forbrugs-skatteudvalget overhovedet at diskutere med den fg. finansminister bare antydning af en samlet bedømmelse af punktbeskattningen. Han erklærede, at det ville han ikke, regeringen skulle nok komme med sine forslag.

Statsministeren har sagt, at jeg taler så-dan lidt hårdt, og det kan såmænd også godt være — vi har jo alle sammen vores måde, statsministeren har sin måde at tale på, hvis jeg må sige det på den måde. Men når man mener, at jeg muligvis somme tider snerrer, så er det vist rigtigt, men jeg må tillade mig i dette tilfælde at henvise til Holbergs gamle ord, som jeg tillader mig at omskrive let: folk siger nok i herredet, at Jeppe snerrer, men de taler ikke om, hvor mange tæv han får. Når man bliver behandlet på den måde, jeg blev behandlet på ved mine spørgsmål til statsministeren, så må han finde sig i, at jeg taler lidt hårdt for at gøre det tydeligt, så man ikke kan misforstå, at jeg ønsker et svar på det, jeg spørger om, og jeg ønsker ikke udenoms-snak. Det gælder også en række andre spørgsmål, jeg stillede.

Lad mig tage mit spørgsmål om, hvordan det forholder sig med årsagen til, at man ville have den høje kildeskatteprocent. Det har jeg spurgt statsministeren om, fordi statsministeren sagde her, at det var for at begrænse befolkningens forbrug. Jeg henviste til, at landbrugsministeren havde sagt: det var, fordi vi troede, vi får brug for pengene. Så har jeg spurgt: hvilken af disse to begrundelser er rigtig? Statsministeren und-lader omhyggeligt at svare. Han kan få lej-ligheden nu. Men han lader finansministeren sige, at grunden til den høje kildeskatte-procent var ikke som antydnet af Aksel Lar-sen, at man ønskede at begrænse befolk-

ningens forbrug. Det har jeg overhovedet ikke antydnet. Det er statsministeren, der har sagt det i sin åbningstale, og jeg har spurgt: er det dette, der er den virkelige begrundelse? Må jeg få et svar. Det er natur-ligvis nemt at klare det ved at snakke udenom og svare på noget helt andet end det, der er sagt. At jeg så har den opfattelse, at den høje kildeskatteprocent og mange andre forhold vil bevirke en forbrugs-begrænsning, det er rigtigt, men det, vi diskuterer, er: er det dette, der er regerin-gens formål, eller er formålet det, landbrugs-ministeren har sagt: at vi er sikre på, vi kommer til at mangle penge?

Må jeg tillade mig at bruge lidt af tiden til, om jeg så må sige, at opremse nogle spørgsmål, som jeg stillede og ikke fik svar på og ikke får svar på af statsministeren.

Hvad mener statsministeren om venstres krav om en højere momsprocent? Hvad mener statsministeren om venstres idé om en parcelhusbeskatning og en skattelettelse for ejerne af ejerlejligheder? Hvad mener statsministeren om opsparingspræmierin-gens princip, som han indtil for et par år siden ikke kunne drage hårdt nok til felts imod og konstaterede var socialt uret-færdigt, hvad mener han om den nu, hvor regeringen har travlt med at regne nye opsparingspræmieringsmetoder ud? Måske skal jeg også sige: hvad mener statsministe-ren om forureningen? Skal det stadig væk kun være forskning og hensyntagen til er-hvervslivets profitmuligheder, eller kunne man ikke foretage noget ret hurtigt, ja, om jeg så må sige, med det samme, for der er jo områder dér, som er så lette at tage stilling til?

Ellers — ja, der er jo ikke bragt nogen synderlig klarhed i den økonomiske debat, heller ikke efter at ministrene og regerings-partiordførerne har talt igen. Statsministe-ren siger om boligsørgsmålet, at rentesik-ring bør være midlertidig, og man kan ikke bruge de samme penge både til rentesikring og boligsikring, og det er sikkert sandt. Jeg vil overlade kommentarer til denne og

[Aksel Larsen.]

andre udtalelser om boligspørgsmålet og obligationsspørgsmålet osv. til hr. Arne Larsen, men jeg vil gerne have lov til at sige, at det ville sådan set være rart, hvis man ikke af sociale grunde var nødt til at have rentesikring og boligsikring og lignende hjælpeforanstaltninger, navnlig da man desværre må regne med, at en del af disse penge slet ikke kommer de pågældende lejere til gode, men i virkeligheden havner i grundspekulanters og ejendomsbesidderes lommer. Men medmindre man vil gøre noget for virkelig at skaffe bedre og billigere finansieringsmuligheder for boligbyggeriet, så er man desværre nødt til at have sådanne hjælpeforanstaltninger. Det vil regeringen jo ikke. Vi havde en begyndelse til en mere grundlæggende forbedring af det hele ved boligfonden, og den fik regeringen travlt med at slagte. Den har ikke slået den helt ihjel, men det ville den åbenbart gerne.

Vi har ikke mærket noget til, at regeringen vil have en anden realkreditpolitik end den, vi har, sådan som den praktiseres. Der siges nok: hvad vil der ske, hvis man indfører obligationsrationering? Ja men det har vi i praksis nu. Det er begrænset, hvor mange obligationer der kan sælges, og hvis de sælges, så bliver det til en lav kurs og altså en høj rente, og så fordyrer det byggeriet, og så er der nogle, der skal betale. Når der er knaphed på midler, var det vistnok bedre at foretage en rationering, det tror jeg man burde foretrække. Men i øvrigt er det spørgsmålet om overhovedet at få lavet vort realkreditsystem om, og dér har jeg ikke mærket til nogle initiativer, heller ikke fra regeringens side.

Hvad angår, hvad der ellers kan gøres, ja, dér siger statsministeren, at han er modstander af magtdirigering af investeringerne, og han er rørende enig med hr. Haunstrup Clemmensen. Jeg kan tilslutte mig, hvad hr. Per Hækkerup har sagt herom, men jeg vil samtidig tilføje: det drejer sig ikke for mig om magtdirigering på anden måde, end at vi ønsker en samfundsmæssig styring af investeringerne og bevægelserne på kapitalmarkedet. Man må gerne kalde det magtdirigering. Det er også magtdirigering, når politiet forbyder mig at gå over gaden for rødt lys; det er også magtdirigering, men det har statsministeren formodentlig ikke

noget imod. Jeg mener, at samfundet bør styre bevægelserne på det økonomiske område, og derfor gør vi os til talsmænd for en samfundsmæssig styring eller for min skyld en samfundsmæssig dirigering af kapitalbevægelserne og kreditmarkedet og investeringerne, og vi mener ikke, det skal dirigeres efter profithensyn, sådan som forholdet faktisk er nu.

Der har været talt en del fra ministrenes og regeringspartiordførernes side om, at der synes at være samarbejdstoner i luften. Jeg ved ikke andet, end at oppositionen hele tiden har været villig til at samarbejde, hvis der var mulighed for det, men at regeringen hidtil ikke har villet samarbejde; det er i hvert fald erfaringerne fra det foregående folketingsår og ikke mindst erfaringerne fra udvalgsarbejdet.

Nu siger statsministeren, at han vil meget gerne have en åben drøftelse om økonomien også med oppositionen. Det var rigtig udmærket, at han er kommet i tanker om det nu. For en måneds tid siden ville han ikke under nogen omstændigheder have en sådan drøftelse. Men undskyld, hr. statsminister — og nu skal jeg lade være at snerre — jeg har ikke noget imod den slags kønne programmerklæringer, men jeg beder statsministeren og regeringen vise mig, at dens tro er dens gerninger.

Statsministeren var meget pikeret over røster, der varsler længslidning, når kildeskatten træder i kraft. Ja men hvad vil statsministeren have at arbejderne skal gøre andet end at forsøge at skaffe sig højere lønninger, hvis regeringen fører en politik, der gør deres lønninger mindre værd eller på anden måde begrænser deres muligheder? Det er jo engang det middel, arbejderne har, og der er ikke noget at sige til, at arbejderne i utilfredshed med den politik, der er ført, siger: hvis dette går videre, så bliver vi nødt til at reagere på en anden måde. Statsministeren har ved forskellige lejligheder ret travlt med intensivt at foreholde arbejdsmarkedets parter deres ansvar og navnlig tale om lønarbejderorganisationernes ansvar for den økonomiske udvikling og indkomstudviklingen, og han gør det i reglen på den måde, at han for at salvere sig tilføjer som en bisætning: advarslen gælder også andre end lønmodtagerne. Det var rart, hvis regeringen ville interessere sig for indkomst-

[Aksel Larsen.]

politik, virkelig indkomstpøolitik, over for andre end lønmodtagerne, men det mærker vi ikke ret meget til.

Om udenrigspolitikken siger udenrigsministeren, at hvad angår Biafra, må man lade de afrikanske landes organisation tage sig af det, og det agter vi at støtte, og så oplyser han, at han har sagt i De Forenede Nationer — jeg ved det godt — at hvis våbenleverancerne kunne standses, så ville der ske noget. Ja, den slags kan man jo sagtens sige fromt, men jeg synes, det er nødvendigt at sige det sådan, som jeg har sagt det. Forholdet er det, at den krig ville være hørt op, hvis ikke visse stormagter, og jeg har konkret adresseret min kritik til England og Sovjetunionen, var interesseret i krigen og interesseret i udryddelsen af menneskene i Biafra og derfor forsyner regeringen i Lagos med alle mulige afskyelige våben. Englænderne sender Centuriontanks og andet, russerne sender jethombemaskiner og nøjes ikke med det, men de får deres allierede, Østtyskland, til at stille jagerpiloter til rådighed. Efter at det havde vist sig, at de ægyptiske piloter, som oprindeligt fløj MIG-maskinerne i Biafra, ikke rigtig duede, så måtte man sende nogle, der var bedre kvalificerede. Det er det, der er forholdet. Det, det drejer sig om, er, at der foregår folkemord i Biafra, og dette folkemord er kun muligt, fordi visse stormagter åbenbart er interesseret i, at det kan foregå; det er formodentlig her oliespørgsmål, det drejer sig om, men det gør det ikke mere tiltrækkende for os.

Hr. Niels Helveg Petersen, som vil klare problemet ved langvarige analyser — det skal jo nok hjælpe de stakkels mennesker, der er ved at dø af sult eller bliver slået ihjel på anden måde — siger, at jeg giver en ensidig fremstilling af det. Det er muligt, men i denne sag forekommer det mig at man kan ikke have andet synspunkt end det, jeg har fremlagt her, når man kender lidt til forholdene. Jeg anbefaler ikke blot hr. Niels Helveg Petersen, men også udenrigsministeren og hele folketinget at læse Carl Gustav von Rosens aldeles ypperlige bog om Biafra, hvor han virkelig giver oplysninger og samtidig begrunder, at hvis man ville hjælpe — også humanitært — så ville det være praktisk at

sætte nogle jagerfly ind for at beskytte transporterne af humanitær hjælp til Biafra.

Vedrørende markedspolitikken og det nordiske må jeg tillade mig at gøre statsministeren opmærksom på, at nu talte han overhovedet ikke om fællesmarkedet og forholdet til fællesmarkedet, som han dog talte om i sin åbningstale. I det hele taget mangler vi fra ministrene udtalelser om, hvorvidt de virkelig mener, der er reelle muligheder for, at Danmark overhovedet kan få forhandlinger i gang og komme ind i fællesmarkedet. Hvis ministrene ikke mener det, så burde de lade være med at fortsætte deres bestræbelser.

Også hr. Henry Christensen var tavs herom. Han sagde kun det sædvanlige, at hr. Aksel Larsen jo er modstander af fællesmarkedet, og han er altså ikke på linje med os i en folketingsbeslutning herom, som er temmelig gammel, og dermed færdig med ham. Men det, det drejer sig om, det er, at folketinget har vedtaget, at vi skal have en nordisk union.

Så kan man nok så meget sige, som det er sagt af hr. Haunstrup Clemmensen, at toldunionen er jo ikke det væsentlige. Det siger han bebrejgende til os andre, men det burde han ikke gøre. Det er statsministeren, der fremfor alle har sagt, at toldunionen er netop det væsentlige, det er krumtapakslen i hele det nordiske samarbejde; uden toldunionen er det ingenting værd. Her ser vi altså, at der åbenbart er en divergens imellem et regeringsparti og statsministeren, og det er det, der gør os usikre; og usikkerheden er ikke blevet mindre efter de taler, der er holdt her, og efter at venstres landsmøde har vedtaget den resolution, vi kender.

Jeg har tidligere tilladt mig at gøre opmærksom på, at hvis man vil have et nordisk samarbejde, så må man også ville det, og så må man tage de fornødne hensyn. Nu står jeg her med Berlingske Tidende for i dag:

„Finsk advarsel til Danmark“. Det er det finske centerpartis hovedorgan, Suomenmaa, der skriver, at det kunne lade til, at man i Danmark forbeholder sig at komme ind i fællesmarkedet og vil have, at det nordiske kun skal bruges som værktøj til at komme ind i fællesmarkedet, og så må Finland melde fra. Ja men det er netop forhold-

[Aksel Larsen.]

det. Hvis man ikke vil holde op med stadig væk at sige, at de nordiske bestræbelser skal kun tjene én eneste ting, nemlig at bringe Danmark og eventuelt andre nordiske lande ind i fællesmarkedet, så får man ikke noget nordisk samarbejde, så har man lagt gift for den store tanke, man ellers ved højtidelige lejligheder siger at man er tilhænger af.

Sigsgaard: Før åbningsdebatten forlød det, at man fra regeringens side ville gøre spørgsmålet om en prioritering af udgifterne til et hovedpunkt. Det blev de jo ikke i første omgang. Statsministeren nævnte, at der skulle prioriteres, men ikke noget om hvordan. Her i dag, i anden omgang, var statsministeren på en lidt anden led inde på prioriteringsspørgsmålet i forbindelse med boligproblemet, og han sagde bl. a., at hvis boligbyggeriet skal udvides, så må det gå ud over andre sektorer. Det er rigtigt, men den prioritering er statsministeren og regeringen jo ikke villige til at foretage, og statsministeren udtalte endda i dag, at det var tænkeligt, at det, der sker for tiden, vil betyde, at boligbyggeriet går tilbage.

For de partier, der kalder sig liberale, er enhver produktion lige god. Produktion af solbriller og produktion af boliger skal ifølge den tankegang stilles lige; oven i købet er det boligbyggeriet, man forgriber sig på, når det økonomisk går skævt, ikke solbrilleproduktionen. Efter VS' opfattelse skal boligsektoren prioriteres højt og subsidieres. Boligforliget har jo vist sig at være en endnu større fiasko, end det var forudset selv fra de mest skeptiske måske. Det overførte mange milliarder fra lejere til ejere, og meningen var, at huslejeniveauerne i gammel og ny boligmasse skulle nærme sig hinanden. Det er jo ikke sket. I stedet er forskellen mellem niveauet i den gamle boligmasse og i den ny boligmasse større end nogen sinde. Lejernes ofre har altså været forgæves. Jeg tror, at der er behov for at få debatteret dette boligforligs virkninger nu, da de er blevet tydelige, og det ville interessere mig at vide, om regeringen er klar til en sådan debat. Boligspørgsmålet kan ikke være udtømt med de bemærkninger, der er gjort her under åbningsdebatten.

Statsministeren understregede, at han på ingen måde ville være med til at gøre ind-

greb i de private investeringer. Den samme blufærdighed gælder ikke kommunernes investeringer. Her skal der gribes ind, og det er sagt helt åbent. Det vil gå ud over f. eks. skolebyggeri, plejehjemsbyggeri, byggemodning osv. Allerede inden de indgreb over for kommunernes låntagning, som åbenbart forstås, er situationen jo yderst vanskelig i mange kommuner. Det kniber svært med at få midler til de investeringer, som man i kommunerne mener er nødvendige. Men det vil altså sige, at private investeringer får en fortrinsstilling ud over det, de allerede har i forvejen, og det er på den måde, at det, som man kunne kalde offentlig nød, opstår. Midt i en periode med økonomisk fremgang bliver mangelen på f. eks. sociale og uddannelsesmæssige institutioner meget følelig. Det er sådan, den såkaldte liberalisme virker, og det er jo kommet ret så klart frem under denne debat.

Statsministeren hævdede, at regeringen ikke ensidigt prøvede at begrænse lønindkomsterne, og han henviste til bestræbelserne for at holde prisstigningerne i ave, men kendsgerningen er jo, at lønningernes værdi i perioden efter 1967 er blevet forringet. Til trods for produktionsfremgang, til trods for eksportstigning falder de disponible lønningers værdi, og jeg synes, at det forhold, som er påpeget af det økonomiske råds formandskab, understreger ensidigheden i regeringens politik; det understreger, at regeringens politik i særlig grad rammer lønarbejderne.

Statsministeren bekræftede selv denne skævhed ved at angribe den automatiske dyrtidsregulering. Han understregede, at han skam ikke ville angribe den, men hvorfor så de stærke ord om dyrtidsreguleringens efter statsministerens mening negative virkning? Hvis der ikke er nogen hensigt med bemærkningerne, hvorfor gør statsministeren så bemærkningerne her?

De hyppige angreb på dyrtidsreguleringen er med til at aflede opmærksomheden fra inflationens egentlige kilder, bl. a. fra jordspekulationen, der jo i de sidste år har blomstret som sjældent før, efter hvad dagbladene i går eller i forgårs meddelte. Man glemmer, at inflationen rammer lønarbejderne hårdt, og at de kun får en meget begrænset kompensation for prisstigningerne gennem dyrtidsreguleringen. Prisstigningerne udhuler

[Sigsgaard.]

altså lønningerne, fordi dyrtidsreguleringen er for dårlig. Statsministerens negative ord om dyrtidsreguleringen bør derfor fra lønarbejdernes side besvares med beslutsomme initiativer med henblik på at gøre dyrtidsreguleringen bedre.

I mit første indlæg var jeg inde på en omtale af Grønlandsaftalen fra 1951, som af den radikale Hermod Lannung er blevet forlangt opsagt fra dansk side. Han kaldte den ydmygende for dansk suverænitæt bl. a., og jeg spurgte i den forbindelse de radikale, hr. Hermod Lannungs partifæller, om de ville kræve forhandlinger optaget med amerikanerne om Grønlandsaftalens bortfald. Den radikale ordfører sagde heroppefra for lidt siden, at efter radikal opfattelse kan aftalen trænge til revision, og jeg takker selvfølgelig for den udtalelse, men det er ikke et egentligt svar på spørgsmålet. Spørgsmålet var som sagt, om man vil kræve forhandlinger optaget med amerikanerne for at få aftalen afskaffet, og jeg gentager det her, fordi jeg håber på at kunne få et lidt klarere svar, inden debatten er slut.

Jeg bad udenrigsministeren begrunde det afslag, der er givet på anmodningen om støtte til den rhodesiske frihedsbevægelse; to af denne frihedsbevægelses ledere besøgte bl. a. Danmark for et par måneder siden. Jeg takker for ministerens svar, som gik ud på, at heller ikke den svenske regering havde bevilget nogen støtte. Den oplysning står imidlertid i modstrid med, hvad lederne af frihedsbevægelsen har udtalt. Ifølge Politiken for den 17. august har disse ledere sagt, at mens de havde fået tilsagn om fra udenrigsministeren, at Sverige ville yde en direkte støtte, havde det danske udenrigsministerium afslået en sådan direkte støtte. Under alle omstændigheder må jeg beklage det danske afslag. Jeg synes, det er tiltalende, hvis der er en vis overensstemmelse mellem det, man udtaler fra dansk side i FN og i andre internationale forsamlinger, og så de handlinger, man foretager sig.

Om Vietnam fik vi at vide, at der arbejdes med planer om en efterkrigshjælp inden for en ramme af 35 mill. kr., tror jeg det var. Jeg må ærlig talt sige, at det forekommer mig at være meget lidt imponerende. 35 mill. kr. svarer til Danmarks militærudgifter i 5 dage. Det er det, man er villig til at afse.

Op nu, mens krigen raser i Sydvietnam og Nordvietnam er sønderbombet gennem år, har den danske regering ikke andet at sige, end at den fortsat støtter den amerikanske krigsførelse moralsk ved at anerkende den amerikanske lydregering i Saigon og ikke regeringen i Nordvietnam eller befrielsesregeringen i syd.

Hr. Haunstrup Clemmensen var så venlig at gøre nogle bemærkninger til mit første indlæg. Han havde svært ved at erkende, at det ikke blot er små østeuropæiske stater, der er afhængige af deres supermagt, Sovjetunionen, som vi så tydeligt har set det, men at også de små vesteuropæiske stater, herunder Danmark, er afhængige af en supermagt, nemlig USA. Jeg tror nu uanset hr. Haunstrup Clemmensens syn, at de fleste kan se og er klar over Danmarks stigende afhængighed af USA.

Hr. Haunstrup Clemmensen hæftede sig ved USAs rolle i verdenskrigene, men han glemte helt at nævne Amerikas rolle i det græske kup. Jeg minder om, at en af lederne af den græske frihedsbevægelse, Andreas Papandreou, flere gange har understreget, at uden NATO-støtte, uden støtte fra USA, kan juntaen ikke bevare magten. På den baggrund synes jeg, at det egentlig er fantastisk, at hr. Haunstrup Clemmensen og andre ganske uanfægtet taler om den fri verden og om USAs kamp for demokrati, sådan som det også er sket under denne debat. Men det er muligt, vi kan komme lidt nærmere ind på disse spørgsmål under den udenrigspolitiske debat, som jeg formoder skal finde sted i nær fremtid.

Kai Moltke: Først et par ord til de radikales ordfører, hr. Niels Helveg Petersen. Vi fik lidt at vide om hans stilling til skibskreditfonden, efter at han først havde afvist alle disse ordninger med en særlig, varieret rente. Jeg kan da godt forstå hr. Niels Helveg Petersens betænkeligheder. Man siger, at når man giver det private erhvervsliv sådanne ordninger uden fornøden kontrol, bliver de let misbrugt. Hvis det er misbrug, hr. Niels Helveg Petersen gerne vil bekæmpe, når han ikke vil afskaffe skibskreditordningen, så er det fuldstændig rigtigt, at man bør se på, hvordan kreditforholdene var for skibsværfterne, før de fik kreditten, og hvordan de er nu. En sådan

[Kai Moltke.]

undersøgelse vil virkelig være en saglig indsats, for kendsgerningen er jo netop, at hvor man fra Nationalbankens side indløser obligationer og aktier fra skibskreditfonden, dér vil følgen være, at ordningen udstrækkes til rederierne, idet betalingsfristerne forskyder sig med måneder og rederierne f. eks. kan bruge disse kreditydelser til en gunstig rente til at bestille skibe på udenlandske værfter.

Hvis hr. Niels Helveg Petersen vil dybere til bunds i og gribe ind over for disse ting, er der et andet felt, jeg vil anbefale ham at studere samtidig, nemlig ydelser og afskrivningsregler vedrørende coasterbyggeri, ganske særlig til de såkaldte kommanditselskaber, lukkede selskaber, hvor man indbetaler et mindre beløb og får afskrivninger på større beløb. Det er noget, vi kan tale om; men i princippet tør den radikale ordfører altså ikke afvise, at visse industrier i visse situationer har brug for en begunstiget stilling.

Dernæst må jeg sige, at jeg blev temmelig rørt over, at statsministeren bevægede sig et skridt fremad, hvor det drejede sig om fondsdannelser. Statsministeren afslørede her i debatten, at han kunne tænke sig en fond som en overbygning af folkepensionen, og at midlerne i denne fond skulle anvendes til at støtte obligationsmarkedet. Nu er jeg lidt betænkelig ved, at sociale fondsdannelser anvendes som grundlag for finansiering af noget helt andet, for de er klart tænkt som en del af en social ordening og må derfor sigte på hurtigst mulig indtjening for at løse de sociale opgaver. På den måde får vi allerede inden for apparatet interessekonflikten. Derfor er jeg ikke sikker på, at man, hvis man skal have fondsdannelser, skal sige: væk med postbanken, for guds skyld ingen investeringsbank, vi misbruger ganske simpelt i stedet de sociale institutioner, som faktisk står med tvedelte interesser. Jeg er ikke helt sikker på, om statsministeren ikke skulle studere disse problemers indre sammenhæng og indre modsætninger en lille smule mere.

Et andet spørgsmål er — og dér er vi straks inde på obligationshistorien — om det nu er klogt, at nye fonds bliver sat til på et overfyldt marked at købe obligationer ind eventuelt til en lav kurs og derigennem

en høj rente, altså afløse det, som brød sammen for Nationalbanken? Ville det ikke være klogere at se lidt på skibskreditfonden med alle dens fejltagelser og misbrug og konkludere, at hvis man i stedet for indløste en del af obligationerne, først og fremmest i de sociale selskaber, til pari, ville man løse to opgaver: lette trykket på obligationsmarkedet og samtidig nedbringe lejen og udgifterne, som alligevel til syvende og sidst for en væsentlig dels vedkommende udredes af staten gennem boligsikringen. Der må koordinering til mellem disse to felter; ellers kører man løbsk, ellers giver man for lidt med den ene hånd for at være nødt til at give meget med den anden hånd. Der må være sammenhæng mellem disse to hold statslige udgifter.

Det tredje spørgsmål, jeg skal komme ind på, er bankernes stilling. Jeg forstod, at der opstod en direkte uvilje imod den socialdemokratiske ordfører, hr. Per Hækkerup, fordi han under meget moderate former kom ind på bankernes rolle og stilling i samfundet. Både venstres og de konservatives ordfører mobiliserede deres forargelse, idet de næsten beskyldte hr. Per Hækkerup for at tilhøre de yderliggående venstresocialister her i tinget — den anklage betragter jeg som uretfærdig. Jeg må bare gøre opmærksom på to ting, som jeg vil bede de to borgerlige ordførere overveje. Hvad er det, som under den høje diskonto gør stillingen særlig ejendommelig for bankernes vedkommende? Det er, at Nationalbanken ved at diktere diskontoen og lægge loft over indlånsrenten placerer bankerne i en særdeles gunstig situation. Der er så at sige en samfundsdikteret højere indtægt for bankerne af deres rente af udlån. Man kunne jo overveje, om ikke samfundet skulle have del i en sådan indtægt, som samfundet faktisk gennem sit diktat har skabt. Det er den ene side af sagen; jeg tror, hverken hr. Henry Christensen eller hr. Haunstrup Clemmensen tilstrækkeligt tænker over dette statsmonopol på høj rente, som den høje diskonto medfører i nuværende øjeblik. Den anden ting er noget, vi har talt om her i tinget, men foreløbig ikke er kommet ud af stedet med. Vi har jo ikke nogen almindelig bankudvikling. Vi har en ekspansion fra storbankernes side, som tenderer mod et udlånsmonopol for storbankerne. Vi har før i

[Kai Moltke.]

forbindelse med aktieselskabsloven talt om sådanne foreteelser som koncernregnskaber. Det gælder ikke alene bankerne og deres voksende net af filialer, som med hensyn til udlån indtager en stadig mere dominerende stilling på pengemarkedet. Det gælder også den anden form for koncernregnskaber, eftersom meget store summer af bankernes reserver bruges til konstituering af private investerings- og finansieringsselskaber, som for bankernes kapital søger netop derhen, hvor superrenten er mest ubluferdig, og hvor samfundsmæssig investering må vige for sådanne ting som afbetalingshandel til høje procenter og en række andre faktorer, som gennem superrenteprikket er med til at vildlede kreditten. Jeg skal nok lade være med at gå i enkeltheder ved denne lejlighed, men blot opfordre regeringen til, når den når frem til revision af aktieselskabsloven, ikke at glemme det væsentlige kapitel, som hedder koncernregnskaber, idet man, hvor det gælder pengeinstitutterne, i første række vel må se på en begrænsning af deres virksomhed og en afklaring af deres regnskabsførelse. Lad os få praktisk materiale på bordet om, hvordan bankernes kapital under ekspansionen virkelig bruges, og lad os så diskutere bankernes rolle videre, når et sådant materiale foreligger.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 13.30.

Mødet udsat kl. 12.13.

Mødet genoptaget kl. 13.30.

Forhandlingen genoptoges.

J. O. Krag: Jeg synes, det var en rigtig bemærkning, mit partis ordfører, hr. Per Hækkerup, gjorde om formen for denne åbningsdebat. Det bør være en debat om politiske principper, og den bør ikke sive ud i debat om enkeltheder. Jeg vil derfor nu rejse et par principielle problemer. Jeg gør det i den hensigt at skabe klarhed, ikke i den hensigt at skabe uenighed, og jeg håber

at få positive og klare resultater af det, jeg vil have lov til at fremføre.

Statsministeren sagde i morges om markedspolitikken, at der ikke var nogen grund til at betvivle, at regeringen fører de nordiske forhandlinger i den positive ånd, der stammer fra folketingets beslutning den 15. maj 1968. Jeg må desværre sige til statsministeren, at selv om han ikke mener, der er grund til at betvivle det, så eksisterer denne tvivl; den eksisterer ikke alene hos oppositionen, som det er kommet til udtryk under debatten her i salen, men også i de nordiske lande. Vi hørte hr. Aksel Larsen citere et finsk blad, hvor denne tvivl netop kom til orde, og jeg har i løbet af det sidste par uger gjort rejser i Norge og Sverige, hvor jeg har fået bekræftet, at der desværre er tvivl om fastheden og den positive holdning i den danske regerings nordiske politik. Hvorfor denne tvivl? Fordi der ganske tydeligt i vurderingen af den nordiske samarbejdspolitik, i vurderingen af målene for denne politik og i vurderingen af dens tidsmæssige placering i forhold til eventuelle europæiske forhandlinger går en sprække midt ned igennem regeringspartierne. Det er også fremgået af denne debat.

Jeg har ikke nogen som helst grund til at betvivle partiet det radikale venstres nordiske indstilling. Jeg synes, hr. Niels Helveg Petersen godt og klart udtrykte en positiv nordisk indstilling. Han sagde bl. a., at man skulle stræbe efter at forelægge folketinget et resultat og grundlag for beslutning i løbet af vinteren. Man skal lægge mærke til ordet „beslutning“, „beslutning i løbet af vinteren“, som netop er i nøje overensstemmelse med 15. maj-vedtagelsen fra 1968, men som ikke rimer alt for godt med venstres landsmødebeslutning. Jeg synes også, hr. Niels Helveg Petersen på udmærket måde polemiserede imod Industrirådets ledelse, der åbenbart ikke rigtig vil forstå, hvilke fordele der på lang sigt for dansk industri er knyttet til en fælles nordisk politik, hvor vi kunne finde frem til fælles finansierede industri-anlæg, fælles forskning og produktudvikling, fælles arbejdsmarkedspolitik, fælles uddannelsesprojekter osv. og derved give nordisk industri udviklingsmuligheder, som nordisk industri måske ikke får på nogen anden måde eller måske i mange, mange år ikke vil opnå at få på et europæisk grundlag.

[J. O. Krag.]

Jeg tror, at dansk industris bedste udviklingschance ligger i et aktivt og bevidst nordisk samarbejde.

Den radikale ordfører sagde noget andet, der er lige så afgørende. Han slog fast, at en markedsløsning, der genskabte handelskrankerne mellem de nordiske lande, ikke er acceptabel. Dertil er de nordiske lande økonomisk for stærkt integrerede. Det, hr. Niels Helveg Petersen her siger, er jo rigtigt. Vi skal ikke på ny have en toldmur mellem Danmark og Sverige. Vi skal ikke skabe nye handelsskranker over for dansk industris største kunde. Derfor må jeg vende mig mod de udtalelser, hr. Henry Christensen fremsatte. Han sagde:

„Vort mål“ — altså venstres mål — „er en så omfattende nordisk integration som led i en fælles europæisk markedsløsning som muligt.“

Hvad er fortolkningen af det? Fortolkningen af det må være, at man først vil Norden, når det kan blive et led i en europæisk løsning. Med andre ord: den nordiske løsning skal udskydes, mens vi venter på den europæiske. Jeg må sige, at det er socialdemokratiets opfattelse, at man skal gøre noget andet: i en situation, hvor det er ganske usikkert, hvornår den europæiske løsning kommer, hvor mulighederne for den europæiske løsning synes stærkt vigende, skal vi nytte tiden til at lade den nordiske løsning gå forud for den europæiske, søge at realisere den, mens tid er, og derved styrke vore kræfter til den europæiske forhandling, der engang må komme. Enten tager vi denne chance nu, udnytter den efter bedste evne, eller vi lader den falde ned i fryseboksen, mens vi venter på, at, skal vi sige domkirkeklokkerne fra Bruxelles skal kalde et splittet Norden til en forhandling i en situation, hvor vi hver for sig står svagt, i en situation, hvor de nordiske lande måske står i en ydmygende stilling, fordi det stadig ikke kan udelukkes, at man i fællesmarkedet har planer om at forhandle med England, før man forhandler med os. I mellemtiden vil det nordiske være gået tabt.

Jeg må oprigtig talt sige, at jeg ikke syntes, at økonomiminister Nyboe Andersen med sit indlæg her i dag hidrog til at skabe klarhed. Jeg synes snarere, han forøgede uklarheden. Han ønskede at understrege, at

man måske nok kunne forhandle nordisk, men ikrafttræden, sagde økonomiministeren, bør koordineres med de europæiske forhandlingsmuligheder. Ja men vil det virkelig sige, at man forestiller sig, at man kan få Norge, Sverige og Finland til at indgå i forpligtende forhandlinger, mens Danmark så siger: ja, det er meget godt, men ikrafttræden af dette her skal vente til et eller andet uforudseligt tidspunkt, måske langt ude i fremtiden, når det europæiske er afklaret. Det er jo at lave resultatet af de nordiske forhandlinger om til en væksel, om ikke på evigheden, så i hvert fald på den europæiske salighed, og den kan altså ligge meget langt ude i fremtiden. Jeg tror ikke et øjeblik på, at de andre nordiske lande, heller ikke Sverige, vil acceptere nordiske forhandlinger på så svævende vilkår. Der er altså her tale om nordiske synspunkter, der ikke lader sig forene.

Jeg er en stor beundrer af statsministerens behændige talekunst; jeg kunne ønske, at jeg i den retning havde nogle af hans store evner — og jeg vil være meget elskværdig og sige: at jeg også i den retning havde nogle af hans meget store evner. Men selv den mest behændige talekunst kan ikke dække over, at der midt ned gennem regeringspartierne går en sprække, og dette er hele Norden opmærksom på. Se, det kunne fremkalde en frygt for, at regeringen Baunsgaard i virkeligheden i nordisk henseende forhandler på skrømt, en frygt for, at man er ved at lægge brikkerne sådan til rette og stille betingelserne sådan op, at forhandlingerne mislykkes, så Danmark kan bakke ud af dem og give de andre skylden og sige: det var altså jer, der ikke ville dit og dat, der ikke imødekom vore landbrugsønsker osv. Det ville selvfølgelig være en meget alvorlig anklage at rette mod specielt den radikale statsminister, en meget alvorlig anklage. Hvorfor kan man tænke sig noget sådant? Fordi den sprække eksisterer mellem regeringspartierne, og statsministeren kan risikere, at vellykkede nordiske forhandlinger ikke vil kunne accepteres af partiet venstre, og dermed er regeringssamarbejdet revnet. Jeg kan altså forsikre folketinget om, at denne frygt eksisterer i de nordiske hovedstæder. Man er vel for høflig til at sige det åbent, men den eksisterer. Hvorfor har statsministeren så travlt med at understrege, at Danmark ikke behøver at foretage

[J. O. Krag.]

mere i det nordiske? Regeringen har gjort, hvad den skal, og nu venter man på, at de andre skal svare. Hvorfor har statsministeren så frygtelig travlt? Han sagde både i den mundtlige del af åbningstalen og i den skriftlige, at det er de andre, der skylder os svar; vi behøver ikke at foretage os noget. Det blev også sagt i dag. Jeg synes, det er en alvorlig mistanke, hvis den får lov at leve videre, får lov at vokse ude i Europa, og jeg synes, at statsministeren skulle befri os for den og befri sig selv og sin regering for den.

Jeg har et par gode tanker, jeg gerne vil give statsministeren i den anledning. Man siger, at Danmark har gjort et udspil, som de andre skal svare på. Ja vel, det kan man godt sige man har i den udgave af rapporten om udvidet nordisk økonomisk samarbejde, der ligger på folketingets bord. Der kan man på side 27 finde udspillet indhold for landbrugsrets vedkommende. Men det er jo ikke et rigtigt udspil. Det er et katalog over otte forskellige muligheder, som teoretisk set kan anvendes til at skaffe bedre adgang for danske landbrugsvarer til det svenske marked, det norske marked osv. Men et katalog er ikke et udspil.

Det, jeg vil tilråde og opfordre statsministeren til, er, at han allerede nu inden statsministermødet og mødet under Nordisk Råd den 3.-4. november kommer med en klar tilkendegivelse over for de andre nordiske lande om, hvilke af disse otte muligheder han ønsker for de forskellige varers vedkommende, sådan at man i Norges regering, Sveriges regering og Finlands regering kan vide, hvad det er, vi ønsker at satse på. Det er klart, at en sådan konkretisering kan statsministeren ikke foretage uden en indgående forhandling med landbrugserhvervet; men jeg tror, landbrugserhvervet vil være interesseret i det, og jeg vil sige: glem ikke punkt 8, der går ud på, at vi skal have toldfri afsætning af industrielt forarbejdede landbrugsvarer. Den tror jeg der er megen fremtid i.

Det næste punkt, jeg vil nævne, er indu-

strien. Her siger man: vi vil toldunion, men af hensyn til dansk industris konkurrenceevne må vi bede om, at de toldforhøjelser, der kommer, bliver udsat i en årrække. Ja men hvis man vil have — og det er især Sverige, man her skal forhandle med — at svenskerne den 3.-4. november skal møde op og give et svar, må de have noget konkret at svare på. Fortæl dem, at for de og de varer vil vi have den toldudsættelse for 5 år eller 10 år. For andre varer vil vi have det for 15 år, og måske skal jern og stål i en særlig kategori, hvor man skal have den meget længe. I samme øjeblik man konkretiserer sit ønske over for forhandlingspartneren, har man en mulighed for at få et konkret gensvar og for at få en reel forhandling i gang. Jeg tror oprigtigt talt, at kom man med et sådant udspil, ville Sverige være til at få i tale, og så ville vi have mulighed for samtidig at få en landbrugsløsning og en industriløsning.

Og så er der pengene, disse rare penge, der skal sættes i fælles nordiske fonds og i en fælles nordisk investeringsbank. Jeg ved ikke, om den regering Palme, der nu kommer i Sverige, vil give flere penge i disse fonds, end regeringen Erlander ville. Finansministeren er, havde jeg nær sagt, lige så „sträng“ i den nye regering, som han var i den gamle — ja, den var lidt vanskelig at kapere! Men prøv dog at få snakket ud om det, og lad så ikke hele dette projekt, denne historiske beslutning, ende i en prutten og prangen om penge. Lad os så få at vide, hvor meget vi kan få, prøv at få mere; kan det ikke lykkes, all right, så få en tilføjelse i aftalen, hvorefter hele dette spørgsmål om disse fonds, som bl. a. dansk landbrug er interesseret i, kan genoptages efter en bestemt årrække, f. eks. efter 5 års forløb. Det er mit forslag, at den danske regering bør komme med et sådant udspil, komme med det nu og følge det op, dels med sådanne underhåndsförhandlinger, som jeg da ved er nødvendige mellem regeringer, når man vil forhandle reelt om at løse et problem, dels videre med de delvis fortrolige, delvis åbne

[J. O. Krag.]

forhandlinger, vi skal have i Stockholm den 3.-4. november og i Reykjavik i begyndelsen af februar. Så har vi vist vejen til en nordisk helhedsløsning, til en nordisk beslutning med vidtgående europæiske perspektiver. Jeg beder statsministeren svare mig på det, jeg her har foreslået.

Så vil jeg også gerne have lov at gøre nogle bemærkninger om dansk økonomi. Vi ved, at Danmark befinder sig i en alvorlig økonomisk krise. Vi ved også, at det sagde statsministeren ikke i sin meget lange tale, heller ikke i den skriftlige del, men det stod at læse mellem linjerne. Jeg vil mene, at vi ikke kan slutte denne debat, uden at vi fra regeringen har hørt, hvad den vil gøre for at rette den alvorlige økonomiske krise op. Jeg tror ikke, befolkningen vil forstå, hvad vi holder storpolitisk debat for i en tid, hvor det hele går skævt, hvis vi ikke beder regeringen om et svar og af regeringen får et svar om, hvad regeringen agter at gøre. Nu ved jeg godt, at statsministeren vil sige, at han er uinteressert i korttidsløsninger, han vil have langtidsløsninger. Men lad os nu alligevel høre, hvad regeringen agter at gøre. En god indledning til en langtidsløsning er en vellykket korttidsløsning, og vi håber, vi får begge dele. Der er nemlig — det nytter ikke noget at prøve på at skjule det — uro og bekymring i brede kredse her i landet over den vej, den økonomiske udvikling går. Det gælder erhvervene. Hvad havde de ventet? De havde ventet at få deres arbejdsvilkår forbedret, de har fået dem forværret; de har fået højere rente, både korttidsrente og langtidsrente, de har fået strammere kreditbetingelser, de har fået højere skatter, de har fået trafikafgifter. Eller skatteyderne, hvad har de forventet? Nu så jeg i Søndags-Aktuelt, som jo er et udmærket blad, et interview med finansministeren, der fortalte, at han syntes, at han måske nok havde været vel hård i sine udtryk over for den tidligere regering, og mente, at vi nu skulle behandle hinanden mere tolerant. All right, jeg skal ikke bruge stærke ord, men det kan ikke nytte noget at skjule, at 10 års konservativ propaganda er blevet svigtet. I 10 år har det konservative folkeparti på hvert møde, i alle sine tryksager og publikationer og alt, hvad erhvervslivet ellers gav de konservative penge til, fortalt vælgerne, at fik

man konservativ indflydelse i regeringen og en konservativ finansminister og kom af med de fæle socialdemokrater, så skulle skatterne ned. Hvad har vi fået? Den momsforhøjelse, man gav vælgerne indtryk af at man ikke ville have, var noget af det første, regeringen kom med. Så steg de direkte skatter i juli 1968, så steg de direkte skatter i juli 1969 samtidig med afgiftsforhøjelser, og nu ved vi, at en endda meget stor skatteforhøjelse er i sigte i januar 1970 — en skatteforhøjelse, der ikke beror på kildeskattesystemet, som man måske vil prøve at bilde svage sjæle ind, men som beror på regeringens beslutning om en udskrivningsprocent, der ligger tårnhøjt over, hvad der er nødvendigt. Mon ikke de vælgere, der stemte konservativt i den tro, at skatterne ville gå ned, føler, de er blevet svigtet?

Og hvad med befolkningen som helhed? Man fik at vide, at man skulle have en hestekur, og jeg tror faktisk, at psykologien var den, at befolkningen var villig til at tage en hestekur; man ville godt yde ofre — sådan er den danske befolkning — for at rette landets økonomi op, for at få balance alle de steder, hvor der nu skulle være balance. Man fik hestekuren, og hvad er resultatet? At hesten er mere syg og træt end nogen sinde. Jeg tror, at man i regeringen bør komme med løsninger på denne alvorlige situation, der giver anledning til megen bekymring. Men hvad har ministrene beskæftiget sig med i debatten her? De har beskæftiget sig med at fortælle, at alt det, socialdemokratiet kom med, ikke duede, det kunne ikke bruges. Obligationsrationering kunne ikke bruges, differentieret kredit-system kunne ikke bruges, et kapitalmarkedsråd kunne ikke bruges. Det eneste, der vistnok kunne bruges, var fonds, men dér var statsministeren dog meget forbeholden.

Vi har ikke hørt noget om, hvad regeringen vil. Ja vel, statsministeren kom i morges med forskellige vage antydninger, der alle sammen gik i retning af, at krisen skulle løses over byggeriet ved at forhøje de ydelser, der skal betales for nybyggeriet, ved at lade den særlige, billige renteordning, der med fuld social ret eksisterer og fortsat bør eksistere for det sociale boligbyggeri, afvikle. Det var de antydninger, vi fik, plus en anden antydning, nemlig at man ved at tvinge kommunerne til at optage lån i mindre om-

[J. O. Krag.]

fang, end de ønsker, tvang dem til at opkræve højere kommunale skatter, end de ønsker. Det er i og for sig, hvad vi har fået at vide.

Men ikke engang det fremtræder som et klart program. Jeg tror, at regeringen står med tomme hænder. Når man taler så foragtligt om løsninger, der på kort sigt i hvert fald kunne rette noget op på en fortvivlet økonomisk udvikling, der bekymrer erhvervene, bekymrer befolkningen som helhed, ja, så er det, fordi man ikke har nogen forslag, man kan enes om. Denne trepartiregering startede med at enes om visse ting, man ville gøre. Denne fond af enighed er nu brugt op. Man er renonce. Man har ikke mere at komme med, og derfor søger man at skyde det hele ud i fremtiden.

Det var vel også den egentlige grund til, at statsministeren sagde nej til et af de mest usædvanlige tilbud, der fra en opposition i dansk politik er givet til en regering i vanskeligheder. Vi tilbød fra socialdemokratiets side sammen med regeringspartiet, sammen med folketingets øvrige partier, sammen med erhvervene og arbejdsmarkedets parter at gå ind i en åben forhandling om, hvordan disse problemer skulle løses. Jeg erindrer ikke fra de år, jeg havde med tingene at gøre, at oppositionspartierne kom med tilsvarende tilbud. Vi fremsatte tilbuddet. Vi blev afvist, formentlig fordi regeringen ikke ønsker at lægge kortene på bordet og vise, hvor store vanskelighederne og problemerne i virkeligheden er, og fordi regeringen ikke ville sidde ved et forhandlingsbord og være nødt til at erkende, at den står med tomme hænder, den står rædløs.

Arne Larsen: Det skal blot være et par enkelte bemærkninger i anledning af diskussionen mellem hr. Helge Nielsen og statsministeren angående boligbyggeriets situation i dag og den kommende tid. Jeg synes ikke, at vi gennem statsministerens svar fik noget som helst klart billede af, hvad regeringen egentlig vil. Hvilken stilling tager regeringen egentlig til rentesikringsordningen? Skal den opretholdes, skal den forringes, eller hvad er meningen?

Da vi i sidste samling behandlede en række boliglove og vi fra SF's og socialdemokratiets side forlangte kvotaen for det rente-

sikrede sociale byggeri udvidet fra 12.000 til 18.000 lejligheder årlig, blev vi stillet over for det tilbud, at såfremt vi ville gå med til en forringelse af rentesikringsordningen, var regeringspartierne villige til at udvide kvotaen noget. Er det de samme tanker, der nu er dukket op igen? Er det det, statsministeren mener, når han ikke siger noget om, hvorvidt rentesikringsordningen skal forbedres eller forringes?

Rentesikringsordningen gennemførtes jo i 1966, også med mit partis stemmer, fordi alle dengang erkendte, at renteniveauet var alt, alt for højt, dengang ca. 9 pct., i dag er det oppe i nærheden af de 11 pct. Se, efter min ringe mening må det da være det rene galimatias at komme ind på tanker om en forringelse af rentesikringsordningen. Så længe vi har dette vanvittig høje renteniveau, der fordyrer boligomkostningerne så uhyggeligt, at der af en jævn lønmodtagerindtægt snart går op til 30 pct. til dækning af boligudgiften i nyt byggeri, kan det efter min opfattelse overhovedet ikke komme på tale at forringe denne ordning. Tværtimod burde noget gøres for at forbedre den, der burde gøres noget effektivt for, at de eksisterende forhold snart blev bragt til ophør.

I forbindelse med rentesikringsordningen, der jo skal aftrappes over en 8-årig periode i det forfængelige håb, at der i løbet af denne 8-årige periode var indtrådt normale forhold på rentemarkedet — et håb, som efter alt at dømme ikke slår til, hvis der ikke gøres ganske alvorlige anstrengelser fra regeringens side — gennemførtes den generelle boligsikringsordning til alle med husstandsindkomster under 40.000 kr. i erkendelse af, at trods rentesikringsordning ville meget nyt byggeri blive så dyrt, at mange mennesker ikke havde råd til at få en bolig her; derfor måtte man gennem boligsikringsordningen hjælpe sådanne familier. Inflationen fortsætter, priserne stiger, og lønningerne halter bagefter; skatterne stiger, og købekraften udhules, hvilket alt sammen taler for en forbedring af boligsikringsordningen, efter min opfattelse helst med en indbygget pristalsregulering. Ellers vokser alt for mange familier ovenud af boligsikringen, uden at deres økonomiske status på nogen måde er blevet forbedret, tværtimod — og ringere vil de blive stillet, såfremt man fratager dem boligsikringen. Derfor må det være helt

[Arne Larsen.]

udelukket, at man overhovedet kan strejfe den tanke, at boligsikringsordningen skal forringes. Tværtimod må den efter mit partis opfattelse forbedres.

Men vi er da helt på det rene med, at vi helst så alle disse sociale ordninger falde bort, såfremt prisen på boligen blev så overkommelig og rimelig, at alle mennesker havde råd til at betale boligomkostningen. Men det har de ikke, og så længe sådanne forhold ikke eksisterer, må man altså desværre fastholde disse ordninger. Jeg vil indrømme, at boligsikring i sig selv betyder et højere lejeniveau, fordi private byggherrer skærer sig en god profit på opførelse af nye lejligheder og siger til de nye lejere: tag det ikke så tungt med prisen, for I får boligsikring; det er jo staten, der betaler — selv om den inflation, vi har, for mange mennesker betyder, at boligsikringen tages fra dem.

Obligationsrationeringen har været bragt ind i debatten, og man kan vel hurtigt blive enig om, at på lang sigt er det ikke nogen løsning af byggeriets finansiering. Men i den nuværende situation må det være et middel, der bør anvendes, så vi ikke alene kan få en rationering, men også en videre kontrol med, hvilket byggeri der skal have fortrinstillig. Man siger, at der er for lidt privat opsparing, der er for lidt privat kapital til at finansiere det stigende behov for boliger. Det er sikkert rigtigt. Og man kan selvfølgelig gøre noget for at fremme den private opsparing, men det vil jo efter de gængse metoder blot være at privilegere den del af befolkningen, der har råd til at spare op, på bekostning af den øvrige befolkning, som ikke har råd til det.

Det glæder mig imidlertid, at regeringen, efter hvad jeg nu kan forstå, er blevet klar over, at der er for lidt privat opsparing til at klare boligfinansieringen. Jeg kan forstå på statsministeren, at nu er tanken om en offentlig opsparing i fonds af en eller anden art en vej, som selv regeringen om føje tid er parat til at slå ind på. Det var jo netop det, socialistisk folkeparti 3 gange foreslog i det høje ting ved vort forslag om en statslig boligfond med aktivisering af ATP-fondens midler netop til boligbyggeri.

Nu taler man om fondsmidler fra en overbygning af folkepensionen. Det er interes-

sante tanker, og vi er ikke fremmede herfor. Nu er der altså tilsyneladende noget, der dæmrer hos regeringspartierne, og med glæde ser vi, at også socialdemokratiet nu klart går ind for disse tanker. Godt er det at konstatere, at SF's synspunkter trods alt tid efter anden slår igennem i det høje ting.

Helge Nielsen: Da jeg i går gik ned fra talerstolen og passerede statsministerens plads, lovede statsministeren mig et klart svar på mine spørgsmål. Jeg er kommet meget i tvivl, om jeg har fået noget svar eller i hvert fald noget klart svar. Der står i hvert fald en lang, lang række meget vigtige problemer tilbage i usikkerhed. Kurt Hansen-udvalget er ligesom blevet det magiske ord over for alle de problemer, man rejser i boligsektoren i denne tid. Det eneste, der stod helt klart, var, at statsministeren var kommet i tvivl om sine egne ord. Hvor statsministeren i TV-krydsilden sagde — jeg citerer igen —: Hvis vi skal, og det skal vi, have det store boligbyggeri, siger statsministeren i dag: Det er muligt, det ikke kan — altså, at målsætningen det store boligbyggeri ikke kan forenes med regeringens ønsker om en større selvfinansiering af boligbyggeriet, ikke kan forenes med regeringens ønsker om en forringelse af rentesikringen, ikke kan forenes med regeringens ønsker om en forringelse af boligsikringen.

Statsministeren taler om forbrugsvalg i forholdet til bolig. Man kan vel stille det spørgsmål: forbrugsvalg for hvem? Ja, de, der har råd til at lave et forbrugsvalg, hr. statsminister, men der er jo mange mennesker i dette land, som ikke har denne økonomiske baggrund.

Men jeg går ud fra, at boligministerens bemærkninger under boligstævnet på LO-skolen og hr. Henry Christensens bemærkninger i Dansk Politik om, at boligforliget stadig står ved magt, også står til troende. Såvel rentesikring som boligsikring er dele af dette boligforlig. Det er vor opfattelse, at boligsikringen allerede gennem prisudviklingen er blevet stærkt forringet. Vi har den opfattelse, den indstilling, at man må ordne denne sag således, at denne forringelse ophører, og jeg ønsker gerne her i dag, at statsministeren vil svare på, om han med sine udtalelser nu atter har skabt blæst og usikkerhed omkring boligforliget. Jeg tror, at det ikke

[Helge Nielsen.]

alene er det høje ting, ikke alene er socialdemokratiet, der er interesseret i, hvad statsministeren mener om dette; jeg tror, at såvel lejere som bygherrer landet over vil være meget opmærksomme på ministerens svar på disse spørgsmål.

Ivar Nørgaard: Såvel statsministeren som hr. Haunstrup Clemmensen var inde på oppositionens kritik af regeringspartierne valg af formand og næstformand i markedsudvalget. Statsministeren sagde, at folketingsmedlemmer sidder som enkeltpersoner, ikke som repræsentanter for deres organisationer, og det måtte vi respektere.

Vi har tidligere i dette land oplevet eksempler på kendte politiske personer, som har haft én mening som privatperson og en anden mening som politiker, men i dette tilfælde er der jo ikke tale om, at de to herrer har forskellig opfattelse, når de optræder som privatpersoner eller enkeltpersoner, som statsministeren benævner det, og når de varetager deres organisationers synspunkter. Vi kender hr. Anders Andersens udtalelser om, at han er modstander af en nordisk toldunion. Han har mig bekendt ikke sagt, at det er han ikke, når han er i denne sal. Og i dag har vi et frisk eksempel på side 1 i dagbladet Information, hvor næstformanden i markedsudvalget, hr. Jørgen Jensen, på direkte spørgsmål fra Informations journalist udtaler, at han ikke tror på en nordisk toldunion, og det udtaler han uden at tage det forbehold, at det er som Industrirådsmand; det må være som enkeltperson, hr. Jørgen Jensen har givet udtryk for det synspunkt. Det vil altså sige, at såvel formand som næstformand også som enkeltpersoner er i strid med folketingets markedspolitik. Det må da give anledning til megen tvivl om, hvilken holdning partierne til højre for oppositionen har i denne sag.

Hr. Haunstrup Clemmensen mener, at det er i strid med takt og tone, at vi fra oppositionens side fremturer i vor kritik af, hvem regeringspartierne vælger til formand og næstformand i markedsudvalget. Det er efterhånden blevet sædvane, at hr. Haunstrup Clemmensen specialiserer sig i at være folketingets Emma Gad. Vi bliver ustandselig irettesat af hr. Haunstrup Clem-

mensen for ikke at følge takt og tone. Men hvad var da hr. Haunstrup Clemmensens argument for, at netop disse to personer er blevet valgt? Ja, det var, at de besad en særlig indsigt i disse spørgsmål; jeg forstår oven i købet hr. Haunstrup Clemmensen på den måde, at det var de mest indsigtfulde medlemmer, de to grupper i dette ting har i disse sager, og det var derfor, man havde valgt dem. De to mest indsigtfulde personer i disse sager, der repræsenterer det konservative folkeparti og venstre, går altså imod det, som tinget har vedtaget som vor markedspolitik! Jeg kan ikke se rettere, end at det må give folk en fornemmelse af, at der spilles et dobbeltspil fra disse to partiers side.

Hr. Haunstrup Clemmensen spurgte, om jeg var enig med det øvrige folketing minus måske i hvert fald først og fremmest de 4 personer, der stemte imod folketingsbeslutningen, men måske også socialistisk folkeparti med den fortolkning, de har givet af deres markedspolitiske holdning. Jeg går ud fra, at hr. Haunstrup Clemmensen er klar over, at det var mig, der i sin tid fremsatte det dagsordensforslag, der blev vedtaget, og at jeg som handelsminister arbejdede, jeg håber lige så energisk som den nuværende handelsminister, på, at vi kunne blive medlem af fællesmarkedet, dengang der var realistiske muligheder. Vi fra socialdemokratisk side er alle enige om, at den nordiske vej er et skridt imod et større europæisk marked. Vi er da ikke så naive at tro, at man på længere sigt kan nøjes med at isolere sig i Norden. Den teknologiske udvikling nødvendiggør simpelt hen større handelsområder og større handelsdannelse, og det er jo også det, der bestandig er blevet fremhævet fra vor side, så jeg vil altså gerne så kraftigt, som jeg overhovedet kan, søge at fjerne den tvivl, der synes at være opstået hos hr. Haunstrup Clemmensen om vort europæiske sigte.

Når vi i dag er nødt til at hæfte os så meget ved det nordiske, er det jo ikke, fordi vi har forladt det europæiske sigte, men det er, fordi det er overordentlig tvivlsomt, hvordan venstre og de konservative forholder sig til beslutningen om at danne en nordisk union på basis af en toldunion. Jeg har faktisk ikke fået svar på det spørgsmål, jeg stillede hr. Haunstrup Clemmensen og hr.

[Ivar Nørgaard.]

Henry Christensen. Ingen af de herrer svarede på det direkte spørgsmål: er man tilhænger af en toldunion, eller er man modstander af det? Nu ved vi, at formanden og næstformanden i markedsudvalget er modstandere af det, men er de politiske ordførere for venstre og konservative tilhængere af det eller modstandere af det? Er de i uoverensstemmelse med deres valgte formand og næstformand for markedsudvalget? Det bør vi have klart at vide. Og så må vi jo opfatte det sådan, at de udelukkende vælger formand og næstformand i markedsudvalget ud fra det synspunkt, om de pågældende personer har evner til at lede et møde.

Alfred Andersen: Ja, jeg skal ikke starte en stor debat omkring fremmedarbejdernes problemer, men når statsministeren i sit svar til hr. Erling Dinesen siger, at vi skal vente, til det udvalg, man har nedsat, kommer med en pjece om et par måneder, så er det, jeg føler trang til at komme med en enkelt bemærkning til statsministeren.

Jeg var i går ude at se, hvordan fremmedarbejderne boede ude i Albertslund, og gennem dagbladene er vi også bekendt med, at Albertslund ikke er noget enestående tilfælde, der findes andre steder, hvor der også er dårlige boligforhold for vore fremmedarbejdere, og derfor for mig at se, så behøver man ikke at vente 2 måneder for at høre, hvad et udvalg siger. Det ligger allerede klart for os, at boligproblemet er et stort problem og et akut problem, som vel nok har krav på at blive løst som hastesag.

Vi har selvfølgelig i forvejen et boligproblem for vores egne arbejdere, og derfor kan det jo være svært at indpasse fremmedarbejderne i den boligmasse, vi i øjeblikket har. Derfor må man indstille sig på, at skal man løse boligproblemet for de fremmedarbejdere, vi har, og de fremmedarbejdere, som vort erhvervsliv fortsat ønsker vi skal have endnu flere af, så må man finde på en eller anden hurtig form for byggeri til afhjælpning af boligproblemet for fremmedarbejderne. Vi kender jo alle sammen problemet omkring krigsårene, hvor vi savnede en masse boliger til brunkulsarbejderne, som skulle ud at brække brunkul op i områder, hvor der i forvejen ingen boliger var. Her løste man hurtigt boligproblemet i

form af barakbyggeri eller andet, og jeg vil også håbe, at statsministeren her vil give tilsagn om, at vi er indstillet på en eller anden form for løsning, om det nu skal være barakbyggeri eller elementbyggeri, hvad ved jeg, men man kan ikke vente, til det bliver det almindelige boligbyggeri, som det er i øjeblikket; der må gøres noget ekstraordinært, og jeg håber, statsministeren er enig med mig i, at det er et problem, som man godt kan gå i gang med uden at afvente udvalgets betænkning.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*): Må jeg allerførst sige, at jeg er meget enig med hr. Per Hækkerup i hans betragtning om, at åbningsdebatterne ikke så gerne skulle komme til at ligne tidligere tiders finanslovdebatter for meget. Jeg føler mig overbevist om, at specielt hr. Per Hækkerup også er enig med mig i, at det, der i særlig grad har gjort, at denne debat til en vis grad har antaget denne karakter, er den omstændighed, at socialdemokratiet ud over hr. Per Hækkerup har følt trang til at sende 6 andre op og fremdrage en række specialemler og derved netop kommer til at gøre det, man gjorde i tidligere tiders finanslovdebat. Jeg føler mig helt overbevist om, at hr. Per Hækkerup og jeg er enige om, at her finder vi en væsentlig forklaring for denne debats vedkommende.

Må jeg så svare på en række af de enkelte problemer og spørgsmål, der er stillet. Inden jeg gør det, føler jeg lige trang til at sige i anledning af de bemærkninger, hr. Sigsgaard kom med om forholdene i Grønland og Grønlandstraktaten, at jeg ikke alene er uenig i det fortegnede billede, hr. Sigsgaard gav, men at jeg også er aldeles overbevist om, at hr. Sigsgaard her fremlagde en vurdering, som på ingen måde deles af den grønlandske befolkning. Jeg er aldeles overbevist om det. Og må jeg så føje til, at jeg synes, mit partis ordfører, hr. Niels Helveg Petersen, gav det rigtige svar, at selvfølgelig skal regeringen være vågen for — og vil være det — at foretage korrektioner, når der opstår behov for sådanne, og at det bør gøres efter forudgående drøftelser og forhåbentlig enighed mellem den grønlandske befolkning og dens hjemlige repræsentanter og regeringen. Jeg kan i hvert fald sige, at hr. Sigsgaard ikke gavner nogen heldig ud-

[Statsministeren.]

vikling i Grønland, når han fortegner så stærkt, som han her har gjort det.

Hr. Aksel Larsen sagde, at jeg havde været lidt utilfreds med hans vredladne tone. Jeg vil gerne sige: nej da, det er jeg ikke spor utilfreds med. Tværtimod vil jeg da gerne sige, at jeg har egentlig aldrig syntes, livet har været hårdere ved hr. Aksel Larsen end i de 14 måneder under S-SF-flertallet, hvor han blev tvunget til at gøre vold på sine naturlige evner som kritisk bedømmer. Det synes jeg er den mest tragiske periode i hr. Aksel Larsens liv, jeg kan få øje på. Så det er jeg da ikke spor utilfreds med, tværtimod. Men jeg må jo rigtignok sige, at når hr. Aksel Larsen stiller en række spørgsmål til mig, hvor han kan finde svar på næsten alle ved at læse min åbningstale, kan han da ikke med rimelighed forlange, at jeg skal tage tingets tid ved at føle mig forpligtet til at svare en gang til.

Det gælder f. eks., når hr. Aksel Larsen rejser spørgsmålet om forureningen og siger, om der da slet ikke er noget, regeringen og statsministeren mener der kan gøres med det samme, og der så netop i åbningstalen står, at det mener vi der er, og det vil blive gjort. Eller når hr. Aksel Larsen spørger: hvad er egentlig begrundelsen for regeringens økonomiske politik? Var det, fordi man havde brug for pengene af hensyn til statsregnskabet, eller var det, fordi, som statsministeren sagde, vi havde et nødvendigt behov for at afdæmpe et efterspørgselspres? Ja men når jeg i åbningstalen netop giver den oplysning, at den sidste halvårsoversigt, finansministeren har afleveret til finansudvalget, viser, at kasseoverskuddet stiger ud over det, regeringen har forventet og opstillet som mål, er svaret jo givet. Og så vil jeg da gerne sige, at der er da ikke nogen modsætning mellem, at landbrugsministeren kan sige i Otterup, at vi har brug for disse penge, og det, jeg siger her: ja, vi har brug for disse penge for at afbalancere den samlede efterspørgsel, for at afbalancere økonomien. Det er elementært, min kære Watson.

Må jeg så sige til hr. Aksel Larsen om punktskatterne, at jeg kan ikke dirigere den form, folketinget og folketingsudvalgene skal foretrække, men det, vi i sidste samling har valgt fra regeringens side, og det vil

også ske i denne samling, er at sende områder under den indirekte beskatning, under forbrugsbeskatningen, til bedømmelse i udvalg. Det gør vi som sagt også i denne samling. Og så var det, jeg gjorde opmærksom på, at vi kunne godt lade være med det og i stedet lægge op til en generel debat og en kulegravning, som vi er enig med hr. Aksel Larsen i skal foretages også i folketinget. Men der er jo forskellige metoder, og vi har anset den metode for bedst, hvorefter man lægger de ting frem, som vi skønner det er nødvendigt at få behandlet omgående.

Må jeg så endelig sige til hr. Aksel Larsen, for igen at vende tilbage til den vredladne tone, at hr. Aksel Larsen siger, at han må heller ikke gå over for rødt lys, og når jeg taler om, at man ikke sådan kan magt-dirigere, så er det jo en magtdirigering, men jeg vil da formentlig ikke have noget imod, at han efterlever den magtdirigering. Jeg vil gerne sige til hr. Aksel Larsen: nej, hvad færdselsreglerne angår, da vil jeg ikke have noget imod, at han følger dem. Jeg synes, vi i fællesskab skal være enige om, at der er jo bitre erfaringer, der gør, at vi egentlig synes, at han skulle respektere dem i fremtiden.

Hr. Niels Helveg Petersen sagde, at han ønskede, at der skulle gives — om det nu skal være statsministeren eller Grønlandsministeren eller folketingets præsidium, der skulle foranledige det — en mulighed for, at samtlige folketingets medlemmer inden for en kortere årrække kunne komme på besøg i Grønland. Det synes jeg er en principielt rigtig tankegang, men den er jo urealistisk. De særlige rejseforhold på Grønland gør, at det simpelt hen ikke vil kunne magtes inden for en kortere årrække. Derimod synes jeg, at det ville være rimeligt, at vi fandt en ordning, så et dækkende antal fra alle partigrupper inden for en kort årrække, f. eks. inden for en folketingsperiode på 4 år, kunne komme på et besøg i Grønland og danne sig et indtryk, sådan at man ad den vej kunne sikre i grupperne så megen direkte indsigt i problemerne som muligt, og vi vil gerne fra regeringens side medvirke til at finde en sådan udvej.

Så vil jeg gerne sige lidt til hr. Helge Nielsen og hr. Arne Larsen, som jo begge beskæftigede sig med problemerne omkring boligpolitikken.

[Statsministeren.]

Hr. Arne Larsen mente, at det var galimatias at afvikle rentesikringen. Den opfattelse deler jeg ikke. Jeg vil gerne sige, at jeg kan ikke forstå, hvorfor hr. Arne Larsen og hans parti så lidt som socialdemokratiet er interesseret i at erkende det, som er det faktiske forhold, at rentesikringen i sine virkninger kan komme til at begunstige i særlig grad sådanne indkomstgrupper, for hvilke det sociale byggeri oprindeligt ikke er beregnet. Virkningen af rentesikringen er jo, at de boliger, man bygger, får en varig fordel, som giver sig udslag i en lavere husleje. Uanset om éns indtægt, så længe man bliver boende i den lejlighed, stiger aldrig så meget, har man denne fordel. Ja men så kommer det til, hvad enten hr. Arne Larsen kan lide det eller ej, at øve en indflydelse på vore muligheder for at forme boligsikringen, som har den modsatte virkning. Boligsikringen, som jeg kan have megen sympati for og har megen sympati for, kan bidrage til gennem sin forud fastlagte relation mellem den faktiske husleje og den faktiske indkomst for den enkelte lejer at sikre, at folk med små indtægter ikke rammes af en urimelig høj husleje. Medmindre man virkelig for alvor tror på, at man kan bruge de samme penge to gange, må man acceptere, at boligsikringens omfang bestemmes delvis af rentesikringens omfang, og jo mere man vælger at sætte ind på rentesikringen, jo mindre bliver vore muligheder for gennem boligsikringen at nå det formål, der er tilstræbt.

Så siger hr. Helge Nielsen til mig: ja men er det da meningen, at statsministeren vil rejse ny uro omkring boligforliget? Nej. Men hvorfor vil hr. Helge Nielsen ikke vedstå, at det i det boligforlig, som jo ikke mindst hans parti har et medansvar for, er aftalt, at rentesikringen i den 8-årige periode, forliget er aftalt for, skulle afvikles? Så er det da ikke urimeligt, at jeg rejser det i sammenhæng med den diskussion, der rejser sig om ændringer i boligsikringen. Jeg tror ikke, det tjener noget godt formål at tilsløre denne økonomiske sammenhæng.

Når jeg sagde, at det er muligt, at det meget store boligbyggeri ikke vil kunne fastholdes, siger hr. Helge Nielsen, så er det altså en erklæret målsætning. Det er oprigtigt talt ikke en helt fair konklusion at

drage, når det, jeg sagde, var, at en højere selvfinansiering og en afkortning af løbetiden øver indflydelse og bør øve indflydelse både på boligsikringen og selvfølgelig på den husleje, man selv kommer til at betale, og så er det afgørende for, hvor stort boligbyggeriet bliver, om befolkningen er villig til at acceptere, at boligen skal have en høj prioritet i deres eget forbrugsvalg. Der er jo ikke nogen social slagside i dette, når jeg netop har understreget boligsikringens positive sider.

Hr. Per Hækkerup sagde, at der ikke er et eneste punkt, hvor man kan påvise, at socialdemokratiet ikke har villet skaffe udgiftsdækning. Nej, men der er noget andet, der er fundamentalt galt i den agitationsform og argumentationsform, socialdemokratiet har valgt. Man angriber det stramme finansbudget, man taler om kildeskattens urimelige beskatning af skatteyderne, man stiller forslag om mange hundrede millioner kroners udgiftsforhøjelse, man vender sig imod de strammere krav på boligområdet, man vender sig imod de strammere krav til kommunernes selvfinansiering, man vender sig imod de begrænsninger i statsbudgettet, vi andre foreslår. Ja men hvordan vil socialdemokratiet få alt det til at gå op? Her er det jo hr. Per Hækkerup, der skylder offentligheden et svar. Hvordan vil man få alt det til at gå op? Det kan da ikke nytte, at man vil gå ud og bilde befolkningen ind, at vi er i økonomisk krise, som hr. J. O. Krag siger, at vi altså skal slå bremserne i, men man vil ikke bremse det private forbrug, det er urimeligt over for lønmodtagerne, man vil ikke på nogen måde bremse på boligområdet, det er urimeligt, man vil ikke begrænse statsbudgettet, det er en reformpause, man vil ikke begrænse kommunerne. Hvad er det, man vil? Det er jo da ærligt talt afgørende at få at vide, hvordan vi får fastholdt denne sammenhæng i økonomien.

Så vil jeg gerne sige til hr. J. O. Krag, at frygten for, at regeringen Baunsgaard i de nordiske forhandlinger skulle forhandle på skræmt, er en frygt, som hr. J. O. Krag ikke skulle nære. Den er ubegrundet; den er mere end det, den er totalt urigtig. Derfor skulle hr. J. O. Krag ikke nære den.

Når vi nu er kommet så tæt ind på denne diskussion, som hr. J. O. Krag har lagt op til, og som han har ønsket, vil jeg gerne

[Statsministeren.]

spørge: hvordan kan hr. J. O. Krag med sin indstilling til markedspolitikken tage hr. Aksel Larsens citat af et finsk blads udtalelser om min åbningstale til indtægt? For hvad er det, det finske blad har skrevet? At Finland ikke kan acceptere, at Danmark siger, at det nordiske skal udformes på en sådan måde, at det kan tilpasses den europæiske udvikling. I så fald, siger det finske blad, kan vi ikke. Ja, så må jeg sige, så er der indtruffet en ny markedspolitisk situation, hvis det også er hr. J. O. Krags opfattelse. Så er der indtruffet en ny markedspolitisk situation. Hvis det er hr. J. O. Krags og dermed socialdemokratiets opfattelse, at vi ikke skal føre de nordiske forhandlinger på en sådan måde, at den nordiske union udformes sådan, at den kan tilpasses den europæiske udvikling, så er det i diametral modsætning til det, vi har aftalt som grundlag for vore nordiske forhandlinger. Lad os så få det klaret.

Hr. J. O. Krag opstillede en liste over, hvordan man skulle gribe forhandlingerne an. Den liste var jeg meget glad for. Jeg var meget glad for denne anvisning, for hvis vi nu får klaret den anden uoverensstemmelse, bekræfter den den fuldstændige enighed, der er mellem hr. J. O. Krag og regeringen om den nordiske politik. Hvad hr. J. O. Krag her stillede op som punkter, Danmark skulle lægge frem for de andre lande, er i ét og alt lagt frem af Danmark som forslag over for de andre nordiske lande. I ét og alt. Det er netop den linje, vi har fulgt. Det er netop den linje, der er Danmarks. Og som jeg også refererede det i min åbningstale, er der et spørgsmål om landbrugspolitikken, og der er et spørgsmål om at få klaret toldunionens udformning, før end vi kan forelægge et resultat for de nordiske parlamenter.

Jeg går ud fra, at det er sket, men for det tilfælde, at det skulle have undgået en enkelt opmærksomhed, vil jeg gerne bede tingets medlemmer om at holde interessen fangen om den rapport fra det nordiske

embedsmandsudvalg, der er omdelt til tingets medlemmer her ved tingets åbning. For i den står aftrykt på side 7 det grundlag, hvorpå de nordiske forhandlinger foregår. Jeg vil gerne nævne bare to områder, idet der jo er en lang, lang række specificerede områder; som vi her i tinget har taget stilling til og givet udtryk for vor holdning til ved dagsordenen af maj 1968. Det kommissorium, der er givet embedsmændene, og det kommissorium, der er givet os politikere, der skal forhandle, siger bl. a., at samarbejdet skal koncentreres om følgende områder: en nordisk toldunion som led i en nordisk handelspolitik, et jordbrugspolitisk samarbejde i Norden, herunder en gradvis udvidelse af samhandelen, og så kommer alle de andre punkter, som jo ganske nøje svarer til det, vi stræber efter og vil stræbe efter i de kommende forhandlinger.

Se, jeg har ikke sagt, at Danmark ikke behøver at foretage sig mere. For det tror jeg vi gør, hvis vi vil have et resultat, hvad jeg vil have. Vi bliver nødt til at foretage os mere. Det er vi også forberedt på. De eksempler, hr. J. O. Krag viste frem her som sin formulering af markedspolitikken, var identiske med regeringens, men viser jo også, at vi må, hvis vi på virkelig realistisk vis skal forhandle videre, have en reaktion af den ene eller den anden art fra de andre lande.

Hr. J. O. Krag sagde, at de industrielt forarbejdede landbrugsvarer skal under toldunionen. Ja, og det har vi foreslået, og det har vi fået at vide, at det mener de andre nordiske lande ikke at kunne acceptere fuldt ud, og så spørger vi: ja men når I ikke vil det fuldt ud, kan vi så få at vide, hvordan I vil det i givet fald? Vi har foreslået, at landbrugspolitikken, hvad suppleringsleverancerne angår, skulle formes på den måde, at der blev fri adgang for Danmark til at foretage denne suppleringsleverance.

Som jeg refererede det i formiddags, har vi fået det modsvar, at man kunne tænke sig, at det skulle foregå på den måde, at det enkelte lands prisniveau skulle opret-

[Statsministeren.]

holdes, og så skulle Danmark have supplement-leverancerne til dette prisniveau. Så har vi sagt: all right, vi accepterer dette, men vi har ikke fået noget svar, om de tre andre lande accepterer det. Ja men oprigtigt talt: hvordan — det er så det næste, jeg mangler — hvordan skal vi så sikre det positive resultat, som hr. J. O. Krag vil have på grundlag af de konditioner, vi er enige om?

Så siger hr. J. O. Krag: toldsuspension, ja men Danmark skylder da virkelig at lægge et forslag frem punkt for punkt. Jo, men det er vi da også villige til, og det har vi gjort under de løbende drøftelser. Men det, der er sket, er jo, at Sverige har sagt, at Sverige kan ikke acceptere suspensioner ud over en 5-årig periode, og i samme 5-årige periode skulle så i øvrigt de fælles indbetalinger til finansieringsfondene høre op. Over for dette svarer Norge, at det er ikke acceptabelt for Norge, Norge vil ikke nøjes med 5-årige suspensioner, og over for det er det så, at Danmark har formuleret, skal vi sige det kompromisforslag, som også er aftrykt i rapporten.

Jeg tror altså alligevel, det er berettiget at sige, at vi fra dansk side har arbejdet på en sådan måde, at man, hvis man vil læse denne rapport, studere dens indhold, må acceptere, at vi har været overordentlig positive — og det skal vi være.

Jeg vil også gerne sige, at det vil vi også være i de kommende politiske forhandlinger; det vil vi være både i henseende til at tage initiativet til, at nødvendige mellemforhandlinger mellem de mere officielle — mellem Nordisk Råds præsidium og økonomiske udvalg og regeringsrepræsentanter — kan komme til at foregå mellem de ansvarlige ministre. Det vil vi gøre. Og jeg vil gerne sige, at jeg selvfølgelig ikke kan acceptere, at nogen regering skulle føre forhandlinger under andre konditioner end dem, de har meddelt folkettinget, specielt da ikke, når folkettinget har vedtaget en dagsorden, som regeringen har taget til efterretning, har modtaget; så er den forpligtet. Ingen regering burde nogen sinde afvige herfra. Jeg vil gerne sige, at en regering, jeg er medlem af, vil aldrig komme til at gøre det; så søger vi selvfølgelig et nyt mandat.

Jeg kan ikke tilbageholde, at der med den form for diskussion, der tvinges igennem om de nordiske forhandlinger, skabes en fornemmelse af, at spørgsmålet om, hvorvidt det nordiske skal lykkes eller ikke, er noget, der afgøres alene i Danmark. Ja, var det bare så enkelt. Var det bare så enkelt, at det blev afgjort i Danmark, havde vi jo den situation, som min åbningstale klart siger at vi stræber efter at nå i vinter: at der ligger et resultat, som parlamentet, i dette tilfælde folkettinget, kunne tage stilling til.

Så siger man: jo men der er jo uenighed i regeringspartierne. For det tilfælde, at ingen skulle have set det interview, jeg lige har givet til den radikale presse, vil jeg da gerne selv her gentage, hvad jeg har sagt: hvorfor skjule det, alle kan se: at der er nuancer i opfattelsen? Jeg har ingen trang til at skjule det, men det, jeg ikke vil, er af hjemlige taktiske, politiske grunde at tage en strid om et resultat, vi endnu ikke kender, og derfor et resultat, vi slet ikke ved om vi vil være uenige om, når det til sin tid foreligger. Ethvert parti i dette ting — også mit — ethvert medlem af dette ting — også jeg — er selvsagt forpligtet til at tage stilling til resultatet, når det foreligger. Men at få mig til at føre en erklæringskrig om et resultat, vi endnu ikke kender — jeg beklager: aldrig så mange forsøg i den retning vil være spildte. De tjener intet fornuftigt formål.

Og så føler jeg trang til at spørge: hvilke forestillinger gør socialdemokratiet sig egentlig med at drive det frem på den måde, som man gør her? Hvordan forestiller man sig, at en fremtidig regering overhovedet skulle kunne arbejde? Jeg håber ikke, jeg tager alt for megen illusion fra socialdemokratiet, jeg tror i øvrigt ikke, de har den: heller ikke efter næste valg, og heller ikke efter næste igen vil der være et enkelt parti, der har flertal her i landet alene. Hvilken metode har socialdemokratiet så til at opnå resultater, hvis de engang igen skulle få regeringsmagten, uden at samarbejde med andre partier, og hvilke muligheder for at opnå resultater ville de have, hvis de absolut på forhånd ville forlange strid om et resultat, før det forelå, før de overhovedet kendte det? Hvilken regeringsduelighed ville der være i et socialdemokrati,

[Statsministeren.]

der valgte den metode? Socialdemokratiet bliver nødt til at affinde sig med, at jeg vælger den ikke. Trods aldrig så megen pression vil man ikke komme til at finde mig i den situation.

Hr. J. O. Krag sagde, at jeg antydede, at byggeriet skulle finansiere hele den økonomiske stramning. Nej, det gjorde jeg ikke. Hvorfor siger hr. J. O. Krag nu det, når hans ordfører brugte megen tid på at angribe alle de andre ting, jeg havde peget på i åbningstalen? Hvorfor siger hr. J. O. Krag så pludselig, at det er altså det, der skal finansiere det hele? Vi har nok mærket nuancen i socialdemokratiet. At den var så stor, det vidste jeg ikke.

Jeg har peget på en række andre ting. Kommunerne, de private indkomster, begrænsningen af de offentlige udgifters vækst, reformernes tilpasning til vor økonomiske formåen. Ja men det er ikke alt sammen boligbyggeri. Jeg håber stadig, at disse problemer kan blive drøftet fordomsfrit; vi har lagt dem fordomsfrit frem.

Så vil jeg gerne sige, at man kan selvfølgelig — det gør man jo, det kunne jeg lide, at man lod være med, men kan ikke komme uden om det — når regeringen ikke fremlægger konkrete formuleringer og siger sådan og sådan og sådan, sige: regeringen er altså kørt fast; indre splid, indre uenighed, den ved ikke, hvad den vil. Når vi så kommer og lægger resultaterne frem og siger på den måde og på den måde og på den måde, så står socialdemokratiet op og siger: her har vi en regering, der udnytter sin magt og aldrig vil forhandle med oppositionen. Tag hatten op, lad hatten ligge — fornærmet bliver man i begge tilfælde.

Finansministeren (Poul Møller): Hr. Per Hækkerup stillede mig spørgsmål om, hvorvidt der kunne forhandles om den kompensation, der gives til pensionisterne, hvis det skulle vise sig, at de kommunale skatteprocenter bliver højere, end man i foråret forudså, da man talte om 15,9 pct. Jeg vil gerne sige, at naturligvis kan der forhandles om det problem, når vi har fået den gennemsnitlige kommunale skatteprocent, og jeg håber og tror, at vi i forbindelse med de udvalgsforhandlinger, der skal føres om ligningsloven, vil kunne få disse resultater

frem, fordi de jo snart, inden udgangen af måneden, skal afleveres til de centrale skattemyndigheder. Så skulle vi have dem, og så skulle vi kunne se, hvorvidt man har fundet den balance, folketinget tilstræbte i foråret.

Hr. J. O. Krag talte om mit partis indsats over for skatterne i de år, der gik forud for den nuværende regerings dannelse. Jeg vil gerne erindre om, at da hr. J. O. Krag var fungerende statsminister i 1962 og hr. Per Hækkerup var udvalgsformand, afsluttede vi i fællesskab forlig om engrosomsens indførelse. Hr. J. O. Krag siger, at vi var imod moms, men hr. J. O. Krag ved jo godt, at i 1967 kunne der være sluttet et forlig med det konservative folkeparti om indførelse af den moms, som vi har nu. En af de ting, der gjorde, at vi ikke fik et forlig, og som førte til bruddet i 1967, var jo, at på den udskrivningsskala, som dengang lå på vort bord, og som i mangt og meget praktisk talt er identisk med den, der er gældende lov i dag, ville socialdemokratiet ikke give nogen indrømmelse om, at når kildeskatten skulle træde i kraft, så skulle man ikke udskrive de 100 pct. Vi prøvede dag efter dag, om ikke vi kunne få socialdemokratiet og dets finansminister til at love, at man ikke ville udskrive 100 pct. af denne skala, men lægge sig på et lavere tal. Vi gik ikke ned på 82 eller 85 eller sådanne fabelagtige tal, som socialdemokratiet nu har lagt sig på, men vi sagde 90 eller 95, kan vi dog ikke få et tilsagn, men vi kunne ikke få et tilsagn om nogen reduktion i udskrivningsskalaen. Derfor fik vi ikke noget forlig, og derfor har vi gennemført 95 pct. i år. Hvis socialdemokratiet altså på det tidspunkt havde sagt, at de ville binde sig til mindre end 100 pct., kunne man have fået et næsten enigt folketing omkring momsens indførelse og omkring kildeskattens gennemførelse.

Der er en ting, jeg har lagt mærke til at hr. J. O. Krag har sagt nogle gange i den sidste tid, nemlig at hesten, der skulle under en kur, nu er mere træt end nogen sinde. Er det et rigtigt billede at give af dansk økonomi i dag? Hvis vi overhovedet skal blive i hestesproget, vil jeg sige, at hesten er ved at løbe løbsk. Det er det, vi kan mærke, og det er det, der giver os problemer. Der produceres mere i Dan-

[Finansministeren.]

mark, der arbejdes mere i Danmark, der tjenes mere, der bygges flere boliger i Danmark, og der eksporteres mere fra Danmark end på noget tidligere tidspunkt. Det er kendsgerningerne om den hest, som det danske folk er. Det, der er dets problem, er, at hesten løber så rask, så hurtigt, at den bruger for meget foder, og det er et spørgsmål, om vi har råd til at købe foderet til den, altså om importen bliver for høj. Det er denne importstigning, som giver os vore betalingsbalancevanskeligheder, og enhver ved, at det er udtryk for en øget aktivitet og en øget produktion i det danske folk og ikke udtryk for, at det danske folk er træt og ikke bestiller ret meget mere. Der er aldrig blevet bestilt så meget, der har aldrig været så mange beskæftigede, som der er nu. Men jeg indrømmer fuldt ud, at denne betalingsbalance er et problem for os, et meget stort problem. Statsministeren har jo heller ikke i sin åbningstale lagt skjul på, at det er det problem, der er hovedproblemet for dansk økonomi i dag.

Jeg skal selvfølgelig ikke modsætte mig den opfattelse, at man gennem en kortsigtet løsning kan nå frem til langsigtede foranstaltninger, men hvad er det for kortsigtede foranstaltninger, man vil have? Jeg går ud fra, med den agitation, om jeg så må sige for at blive i hr. J. O. Krags sprog, socialdemokratiet har ført efter regeringsdannelsen, at det ikke er nye afgifter eller skatter, man vil have. Jeg går ud fra, med den agitation, man fører over for den rentepolitik, der føres, at det ikke er en højere rente, man vil have nu. Næh, man har udtalt sig for obligationsrationering. Jeg har gjort mine bemærkninger om det i formiddags. Jeg tror ikke, en begrænsning af obligationsudstedelsen kan hjælpe på betalingsbalancen, uden at det går ud over byggeriet. Hvis man vil gøre rationen tilstrækkelig vid, så vi kan øge byggeriet eller bare opretholde det nuværende byggeri, vil vi ikke derved have skabt nogen som helst lettelse i de nuværende betalingsbalancevanskeligheder, det turde være klart for enhver.

Man har talt om en fondsoopsparing. Her til har vi sagt, at det er vi rede til at drøfte. Jeg sagde i mit svar til hr. Camre i onsdags: det kommer an på, hvordan man skal til-

vejebringe pengene, for hvis det er en fondsoopsparing på den måde, som det er blevet nævnt flere gange her i debatten, at det skal være en forøgelse af byggefonden eller boligfonden, eller hvad man nu vil kalde det, så ved jo ethvert medlem i salen her, der kender disse ting, at det har ikke spor med en opsparing at gøre, og det vil ikke på nogen måde bringe hesten til at gå over i en lidt langsommere kadence, tværtimod det vil vel kun forøge byggeriet yderligere; det er vel formålet med det. Derfor må jeg spørge: er det den slags fonde, man vil have? Er det, man har talt om, da ikke fonde, hvor der først skal indbetales nogle midler, og ikke bare sådan et kunstgreb, vi laver over statsbogholderiet, idet vi siger, at nu sætter vi så og så mange penge af til en fond af de almindelige indtægter; staten har. Jeg kan udmærket forstå, at der kan være mening i over for betalingsbalancevanskelighederne at skabe en opsparing i nogle fonde, der kan bruges på et senere tidspunkt til et nyttigt formål, måske på et tidspunkt, hvor konjunkturerne kunne gøre det forstandigt og fornuftigt at forøge den offentlige indsats på et eller andet felt.

Man taler om, at man må dirigere kapitalen, men lad os nu også komme ind til benet af dette problem: hvor vil man dirigere kapitalen hen? Hvad er det for erhverv, som i dag får kapital fra banker og sparekasser, som ikke skal have det i fremtiden, eller som skal have mindre kapital stillet til rådighed? Jeg går ud fra, at det ikke er eksporterhvervene; jeg går ud fra, at det ikke er byggeriet efter de udtalelser, der er faldet fra socialdemokratiets og SFs side her i dag, men hvad er det så? Ja, hr. Sigs-gaard siger, det er solbrilleproduktionen. Det kan man jo let sige i oktober, men vil man også sige det i maj? Det er klart, at produktion af solbriller er noget, vi vel nok kan give afkald på i øjeblikket, men når vi når frem til næste gang, solen skinner for alvor, ser man jo anderledes på, om vi har solbriller, eller om vi ikke har solbriller herhjemme. Derfor siger jeg, at jeg synes, det er en lidt billig måde at tale om, at vi må dirigere kapitalen på en anden måde, uden at man siger, hvad det er for noget, der ikke skal have kapital, som har fået det tidligere. Før end vi får den besked, kan jeg ikke se, at vi er kommet sandheden

[Finansministeren.]

nærmere, og at vi har et grundlag for en forhandling om noget konkret, hvor gerne jeg end ønsker den forhandling.

Jeg kan naturligvis tilslutte mig mit partis ordførers synspunkter om markedsproblemerne, der skal ikke være nogen tvivl om det, men én ting sidder i mig, efter at jeg har hørt hr. J. O. Krag og hr. Ivar Nørgaard her i dag. De er mere overbevisende på mig nu eller næsten mere overbevisende, og de ville helt have overbevist mig, hvis jeg ikke havde hørt hr. J. O. Krag, dengang han foreslog os, at vi skulle ind i det europæiske fællesmarked, og dengang hr. Ivar Nørgaard var handelsminister og arbejdede for det. Når vi fra nogle af regeringspartierne side taler om, at det europæiske ikke må glemmes for det nordiske, bliver vi kritiseret, og man siger, at der er splittelse i regeringen. Er meningen med det, at socialdemokratiet ønsker, at Danmarks ansøgning i Bruxelles skal trækkes tilbage? Vi har ansøgt, på socialdemokratisk anbefaling har man fået tingets tilslutning. Nu er det, som om denne ansøgning praktisk talt skal skubbes helt ud, og nu er det det nordiske og det nordiske alene, vi skal koncentrere os om og arbejde på, for det europæiske bliver nok ikke til noget. De gange, døren blev hamret i i Bruxelles, var det de Gaulle, der hamrede den i. Vi herhjemme beklagede det begge gange, den daværende statsminister beklagede det begge gange, men han sagde — sikkert diplomatisk og politisk rigtigt: vi opretholder vor ansøgning, også da døren blev smækket i sidste gang. Men i og med at vor ansøgning ligger i Bruxelles, er det jo Bruxelles' opgave at tage stilling til, på hvilket tidspunkt de vil forhandle vor ansøgning, det har vi jo opnået ved at opretholde den, og derfor spørger jeg socialdemokratiet, når man nu vil have klarhed i denne sag: skal vi trække den ansøgning tilbage? Det er ikke mit partis opfattelse; jeg tror ikke, det er regeringspartierne opfattelse.

Der er to dagsordener, det høje ting har vedtaget om markedsproblemer; den ene går ud på, at vi skal ansøge om medlemskab i det europæiske fællesskab, den anden går ud på, at vi skal søge de nordiske forhandlinger fremmet. Regeringens bestræbelse har været, som det fremgår af statsministerens

tale også her i dag, at forene begge disse synspunkter, og hver gang man forsøger at forene dem, siger man fra oppositionens side: I lægger for megen vægt på det europæiske; nu er det det nordiske, I skal koncentrere jer om. Derfor dette spørgsmål: skal vi opgive Europa, og skal vi isolere os i Norden, og er det den eneste markedspolitiske opgave, vi har foreløbig?

Økonomiministeren og ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender (Nyboe Andersen): Hr. Per Hækkerup fandt, at jeg tog noget let på de socialdemokratiske forslag om kreditpolitikken. Det synes jeg nu ikke. Jeg stillede en del spørgsmål om, hvad der faktisk lå i de forslag, og det er jo da spørgsmål, vi skal have besvaret, hvis vi skal ind i en saglig forhandling om noget af det.

Hr. Per Hækkerup fremhævede, at det var jo ikke sådan, at man uden videre kunne forøge kapitalforsyningen; man måtte altså overveje at fordele en vis kapitalforsyning på en bedre måde. Det betyder jo netop, at skal nogen stilles bedre end nu, så må andre til gengæld stilles dårligere, og da er det vigtigt at vide præcis, hvem det er, der skal stilles henholdsvis bedre og dårligere end nu, og det er vigtigt at vide, hvem der skal træffe afgørelser om det. Det er jo meget godt at henvise til noget, man kalder et kapitalmarkedsråd, men hvordan skal det sammensættes, et råd, der får en sådan meget stor indflydelse? Man kan vel ikke give et sådant råd carte blanche. Vi må have præciseret, hvilke bemyndigelser det skal have til at dirigere kreditten, og på hvilke vilkår det skal kunne gøres, og hvordan man finder ud af at vælge mellem de samfundsnyttige og de såkaldt ikke-samfundsnyttige virksomheder osv.

Hr. Per Hækkerups henvisning til, at i dag er det nogle få bankdirektører, der bestemmer det hele, slår jo ikke til. Det er faktisk sådan i dag på lånemarkedet, at den, der ikke kan låne det ene sted, har mulighed for at henvende sig andre steder. Vi har bl. a. fri adgang til realkredit. Skal vi have det hele eller væsentlige dele samlet under ét kapitalmarkedsråd, så er jeg da meget bange for, at vi skaber et monopol, hvor man kun har én chance for at få ja eller nej, og det tror jeg let kommer til at

[Økonomi- og markedsministeren.]

gå ud over de mindre virksomheder i erhvervslivet. Jeg er bestemt ikke overbevist om, at et råd, hvordan vi end får det sammensat, vil være i stand til at vælge og vrage mellem de mange ideer til ny produktion, som det jo er så vigtigt at få fremmet, hvis vor fremtidige industrielle udvikling skal lykkes. Men jeg vil gerne sige, at jeg ser da gerne, at de socialdemokratiske forslag bliver uddybet og konkretiseret. Vi skal jo netop i denne samling drøfte kapitalmarkedets forhold, så der bliver lejlighed til at vende tilbage til problemerne.

Hr. Per Hækkerup reagerede temmelig kraftigt imod mit spørgsmål, om det voksende skattetryk ikke begynder at blive et problem for socialdemokratiet. Denne stærke reaktion må man vel tage som et udtryk for, at det i hvert fald ikke var noget ligegyldigt spørgsmål at stille. Jeg mener personlig, at det er et alvorligt spørgsmål for alle partier, at der i vor tid kun åbner sig så små muligheder for, at netop de aktive aldersklasser — de, der deltager i, bærer produktionen — kan udvide deres private forbrugsmuligheder. Det må pålægge os alle, forekommer det mig, en pligt til at overveje, hver gang der er tale om en udvidelse af de offentlige budgetter i ethvert konkret tilfælde, om det nu også er den pris værd, om det nu også i befolkningens øjne er den pris værd, som det koster i form af begrænsning af andre muligheder for forbrug eller investering.

Og så bare en enkelt bemærkning af mere principiel karakter om den økonomiske politik. I foråret var det til nød forståeligt, at socialdemokratiet gik imod den stramning af finanspolitikken, der da blev gennemført. Man kunne jo dengang i det mindste hævde, at man ikke troede på, at der var risiko for at få et efterspørgselspres her senere på sommeren. Man kunne sige, at man ikke ville tage hatten af for manden, før man så ham. Men nu har vi altså set ham. Nu må vi erkende, at vi fik faktisk den stærke stigning i produktion og beskæftigelse her i sommermånederne og nu i efteråret, som vi forudså i foråret fra regeringens side, og som vi dengang ønskede at træffe og faktisk traf foranstaltninger for at dæmme noget op for. Men alligevel taler man også nu om skatter, der — for at citere

hr. J. O. Krag — ligger tårnhøjt over, hvad der er brug for. Jeg kan ikke se andet, end at det i virkeligheden må fremtvinge det spørgsmål: betyder denne indstilling, at socialdemokratiet nu helt forkaster den opfattelse, der ligger i at drive en konjunkturudjævrende finanspolitik, helt forkaster den opfattelse, at en finanspolitik med overskud på drifts- og anlægsudgifter er et egnet middel til at regulere efterspørgslen i en situation, hvor der er et stærkt pres på kapaciteten?

Mener man helt alvorligt, at også i den nuværende situation med mangel på arbejdskraft, med underskud på betalingsbalancen, må man kun opkræve skat nøjagtigt til dækning af de udgifter, staten afholder? Hvis det er socialdemokratiets indstilling, ja, så må jeg for det første konstatere, at det er en ny indstilling, for man har i mange år netop ført en konjunkturudjævrende finanspolitik under socialdemokratiske regeringer, og for det andet må jeg sige, at min skepsis over for forslagene vedrørende kreditpolitikken i så fald bliver endnu større, for hvis man slet ikke vil benytte finanspolitikken som middel til at udjævne konjunkturforløbet, må kreditpolitikken jo bære hele byrden, og så tør jeg nok sige, at kapitalmarkedsrådet sandelig kommer på arbejde.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg havde egentlig ikke tænkt mig at skulle forlænge debatten, men når hr. J. O. Krag direkte trækker min udtalelse frem og prøver at så tvivl om stillingen og indstillingen og hævde, at der er splittelse og nuancer osv., vil jeg dog også på baggrund af, at hr. Ivar Nørgaard fortalte os, at i socialdemokratiet var man sandelig enige, minde hr. J. O. Krag om, at da socialdemokratiets ordfører, hr. Per Hækkerup, sidste gang under debatten nåede at sige noget om markedspolitikken, sagde han — jeg citerer igen fra Folketings-tidende 1968-69 sp. 8181, følgende i spørgsmålet, om Danmarks vej til fællesmarkedet ikke nødvendigvis gik sammen med Norden:

„Det er en vurdering, som man naturligvis kan anlægge, men det er en vurdering, som ikke er i overensstemmelse med de betingelser, som hidtil har været fastlagt af folketinget,“

[Henry Christensen.]

og på den baggrund kritiserede han statsministeren. Jeg må egentlig give statsministeren ret i hans slutbemærkning, at hvordan man end formulerer det, kritiseres man fra socialdemokratiets side. Jeg tror, man skulle være enig om, at vi har en fælles interesse i at søge spørgsmålet om det nordiske økonomiske samarbejde løst, men søge det løst på en sådan måde, som hr. Per Hækkerup dengang ganske klart gav udtryk for, så det ikke kom til at hindre vore bestræbelser for en europæisk løsning. Det, jeg sagde, var præcis det samme, som hr. Per Hækkerup sagde. Hvorfor overfalder hr. J. O. Krag så mig så voldsomt, hvorfor diskuterer han ikke med sin egen ordfører?

(Kort bemærkning).

Niels Helyeg Petersen: Hr. J. O. Krag gjorde nogle venlige bemærkninger om noget af det, jeg havde sagt om det nordiske økonomiske samarbejde, og hr. J. O. Krag har jo ret: i dag som før er der i det radikale venstre en stærk vilje til nordisk samarbejde. Det er en af de lange og stærke linjer i det radikale venstres politiske historie. Jeg ville takke for bemærkningerne, hvis ikke det var, fordi de ligesom skulle misbruges til at mistænkeliggøre statsministerens og regeringens holdning i denne sag. Denne mistænkeliggørelse får hr. J. O. Krag intet held med over for det radikale venstre. Netop på grund af vore egne traditioner og synspunkter i dette spørgsmål er vi også overbevist om, at de nordiske forhandlinger, som det er nu, er i de bedst tænkelige hænder.

Yderligere en bemærkning til hr. J. O. Krag. Hr. J. O. Krag sagde, at det var et usædvanligt tilbud, man gav regeringen, før folketinget startede, og det var det. Der er vist aldrig før givet et tilbud om en ekstraordinær indkaldelse af folketinget, 3 uger før folketingssamlingen starter. Nu ligger det ligesom i luften, at fordi man blev afvist dengang, så vil man ikke være med nu, man er blevet fornærmet, og så vil man ikke lege med. Hr. Per Hækkerup bebrejdede mig, at jeg havde sagt noget om den sure og lidt fornærmede social-

demokratiske kritik, og jeg var lige ved at trække det tilbage. Efter hr. J. O. Krags sidste indlæg er jeg glad for, at mit første indlæg fik den form, som det fik.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg må begynde med at give finansministeren en oplysning. Han sagde, at tinget har 2 beslutninger om markedspolitik, den ene gående ud på at man skal ansøge om medlemskab i fællesmarkedet, den anden at vi skal søge de nordiske bestræbelser fremmet.

Det første er rigtigt, det sidste er ikke rigtigt. Den anden beslutning går udtrykkelig ud på, at vi skal styrke bestræbelserne for et vidtgående og dynamisk økonomisk samarbejde i Norden, der naturligt tager sit udgangspunkt i en fælles nordisk beslutning om dannelse af et nordisk økonomisk fællesskab med en bred europæisk løsning som endemål. Det er noget helt andet, og det er den sidst vedtagne beslutning, der må være den, som folketinget skal lægge vægt på.

Statsministeren har jeg ikke noget særligt at sige til af den simple grund, at han undlod at give konkrete svar på mine konkrete spørgsmål, og det må jeg naturligvis tage til efterretning i dag; det er jo ikke sikkert, at jeg vil blive ved med det.

Men i øvrigt må jeg sige til statsministeren, at nu kan vi efter hans seneste optræden på talerstolen diskutere, hvem der snerrer mest, og hvem der er mest vredladen, når vi diskuterer herinde, han eller jeg. Jeg kan ikke undlade at tilføje, at uanset hvor vredladen statsministeren var, finder jeg, at det, hr. J. O. Krag sagde om nødvendigheden af at fremme det nordiske samarbejde, fuldkommen dækker min opfattelse og er i overensstemmelse med, hvad jeg har sagt om samme problem under denne debat og under tidligere debatter. Men jeg synes ikke, at statsministeren har lov til at være så vredladen, at han citerer forkert. Det er ikke rigtigt, at det finske blad Suomenmar har skrevet, at Finland ikke kan være med i det nordiske, når den nordiske politik skal tilpasses den europæiske udvikling. Den europæiske udvikling kan være alt muligt. Nej, der stod udtrykkelig i det finske blad, at

[Aksel Larsen.]

„... fra finsk side har vi klart sagt, at vi ikke mener, at Nordeksamarbejdet skal være en overgang til fællesmarkedet.“

Det er det, det drejer sig om. Finland har fra første færd sagt, at det kan og vil ikke med i et fællesmarked, og jeg har tit nok her i tinget gjort opmærksom på, at hvis man virkelig vil have et nordisk samarbejde og have Finland med, skal man lade være med at snakke så meget om, at formålet er at komme ind i fællesmarkedet, bortset fra at det er aldeles uhensigtsmæssigt, da vi ikke kommer derind.

Mere har jeg ikke at sige ud over, at hvis debatten skulle slutte med en dagsorden, så havde jeg haft lyst til at foreslå én, men det skal jeg altså ikke gøre. Skulle jeg have foreslået én, skulle den lyde sådan: folketinget tilslutter sig den nordiske politik, statsministeren gerne ville føre.

(Kort bemærkning).

Sigsgaard: Det har været interessant at høre diskussionen om, hvorvidt det skulle være muligt at prioritere også de private investeringer, interessant, fordi der er lagt op til en diskussion omkring prioriteringen af de offentlige investeringer. Regeringen betragter det som oplagt, at en sådan prioritering kan finde sted, og alligevel står den ene minister efter den anden nu op her og påstår, at en prioritering af de private investeringer slet ikke kan lade sig gøre. Der er ikke ganske overensstemmelse dér.

Statsministeren stod før op og sagde om mine udtalelser om Grønlandsaftalen med USA, som jeg gerne ville have afskaffet, at de var ensidige og fortegnende. Det er nok forbigået statsministerens opmærksomhed; at det ikke var mit billede. Det var statsministerens partifælle Hermod Lannung, mangeårig FN-delegeret, en af de personer, der må formodes at have et virkelig dybtgående kendskab til internationale forhold, herunder Grønlandsaftalen — måske endnu mere dybtgående end statsministerens, hvem ved — det var Hermod Lannung, der betegnede Grønlandsaftalen som absolut uacceptabel. Jeg citerede Hermod Lannung. Det var Hermod

Lannung, der kaldte aftalen et nedværdigende dokument for dansk suverænitæt. Det var ikke mig. Jeg citerede.

Statsministeren kaldte altså Lannungs beskrivelse for ensidig og fortegnende. Så ivrigt havde statsministeren nu nok ikke behovet at forsvare de amerikanske interesser — for danske interesser er der efter min bedste overbevisning ikke forbundet med den aftale.

Statsministeren følte sig endvidere sikker på, at grønlænderne ikke er enige i den kritiske vurdering af aftalen. Hvor ved statsministeren egentlig det fra? De er jo aldrig blevet spurgt.

J. O. Krag: Jeg skal svare finansministeren så skånsomt, jeg kan. Jeg tror ikke rigtig, finansministeren har hørt efter under debatten. Der har ikke på noget tidspunkt været tale om, at socialdemokratiet har ændret markedspolitik eller foreslået, at vi skulle trække vores ansøgning i Bruxelles tilbage. Jeg stod da vist endda og talte om den situation, der opstod en dag, når klokkerne dernedefra ringede de nordiske lande sammen til nye forhandlinger, og gav udtryk for det håb, at vi da ikke skulle stå som en svag og splittet flok med hatten i hånden, måske endda blive ydmyget ved, at fællesmarkedet foretrak at forhandle med en større partner, før man snakkede med os. Derfor er det, Norden skal forenes. Jeg tror, finansministeren burde have sparet sig den del af sit indlæg; måske også resten af indlægget.

Jeg husker godt engrosomsforhandlingerne i 1962, hvor de konservative var med i forliget. Min taknemlighed over de konservatives indsats i den forhandling kan være på et meget lille sted. Husker finansministeren vandgrødsartiklen? Den ligger sikkert hjemme i udklipsdyngen; prøv at læse den igen! Tænk over den og sammenlign den med den nuværende finansministers politik bl. a. ved momsforhøjelsen! Jeg vil også bede finansministeren erindre, at socialdemokratiet, det radikale venstre og venstre ved den lejlighed kunne have enedes om et langt bedre skattepolitisk forlig, nemlig om en detailoms. Havde vi gjort det i 1962, havde vi måske aldrig fået momsen her i landet. Taknemligheden til de konservatives og til den nuværende

[J. O. Krag.]

finansministers indsats ved den lejlighed kan som sagt være på et meget lille sted.

Dernæst sprang finansministeren mine bemærkninger om 10 års konservativ propaganda over; så må jeg minde lidt tydeligere om dem. Hvad var det, vi hørte om kasseoverskudspolitik? Det var den rene skinbarlige socialisme, som VK-partierne vendte sig imod med al den styrke, de havde. Hvad sagde man om skatteforhøjelser? At det var en ødsel socialdemokratisk regering, der lod de offentlige udgifter stige; når VK kom til, så skulle dette laves om. Nu stiger de offentlige udgifter, som de gjorde det før, nu stiger antallet af offentligt ansatte, som de gjorde det før, og nu stiger skatterne endnu kraftigere, end de gjorde før.

Kreditbegrænsning ville man ikke vide af. Jeg har hørt og erindrer tydeligt den nuværende finansminister som daværende konservativ ordfører stå på denne talerstol og ironisere over, at den socialdemokratiske regering tillod sig at låne penge i udlandet. Man gør det finere, sagde den daværende konservative ordfører, man prøver at tilsløre det, nu kalder man det ikke længere lån i udlandet, nu kalder man det kapitalimport. Nu kalder man det kapitalimport. Det er den regering, der har omdøbt valutaunderskud til likviditetsformindskelse.

Så tror den udmærkede finansminister, hvis sagkundskab på hestoområdet jeg selvfølgelig ikke skal betvivle, at man standser løbske heste ved at lade være med at give dem foder. Jeg tror i hvert fald, at det er et langsomt virkende middel.

Nej, jeg har ikke betvivlet det danske folks arbejdssevne, og jeg har ikke betvivlet det danske erhvervslivs fundamentale sundhed. Dét, hvor der er noget galt, noget alvorligt galt, det er i befolkningens og erhvervenes tillid til den siddende regering. Man kan ikke i 10 år bilde folk ind, at man vil føre en politik i en bestemt retning og så sætte sig til rette på regeringsbænkene og føre den stik modsatte politik. Man kan

ikke bilde folk ind, at bare man tager en hestekur, så retter det hele sig op — og så viser det sig, at det bliver værre. Det fører til mangel på tillid, og hvad der er værre: i erhvervene breder der sig en manglende tro på fremtiden. Denne tro på fremtiden bliver jo ikke forbedret ved, at vi her hører den ene minister efter den anden stå op og komme med lange undskyldninger for, at de ikke har et program, at de ikke har noget program at sætte ind over for den alvorlige krise, men masser af kritik over for det parti, der har stillet positive og direkte forslag. Det er vi jo nemlig ene om. Mon ikke man skulle holde et lille møde i det berømte, hedder det ØP-udvalget, eller hvad det nu kaldes? (*Afbrydelse af statsministeren* [Hilmar Baunsgaard]). Nå, var det PØ, ja, det bliver det sikkert bedre af. Men prøv alligevel at holde et lille møde i det, og prøv at finde på noget at foreslå! Kom med en politik! Jeg husker, da statsministeren en af de første gange efter denne regerings dannelse havde ordet fra denne talerstol. Da fortalte han os, at nu havde vi fået en regering, der havde mod til at gøre det rigtige, når situationen krævede det. Gør det nu!

Se, statsministeren svarede på mine konkrete nordiske forslag. Nu kan jeg ikke lide at blive vred; jeg har heller ikke erfaring for, at man får særlig meget ud af det, men der var ellers en vældig god anledning her. Ærlig talt, det svar kunne statsministeren ikke være bekendt. Jeg stiller 3 punkter op til en positiv, saglig nordisk politik, som statsministeren ved at socialdemokratiet, og jeg tror, jeg tør sige også SF, hundrede procent vil støtte regeringspartierne i, så han kan have et praktisk talt enigt folketing bag sig. Hvad får vi så som svar? En gang polemik.

Statsministeren havde fundet ud af, at den finske artikel, jeg henviste til, indeholdt noget om, at man ikke måtte have fællesmarkedet som mål, og så skulle det hele drejes om til, at det, jeg havde stået og sagt her, var, at nu ville socialdemo-

[J. O. Krag.]

kratiet ikke længere arbejde med på det europæiske perspektiv, til trods for at det stik modsatte med al mulig klarhed fremgik af det, jeg havde sagt. Det var et forsøg på at dreje diskussionen fikst og behændigt, og, hvis det lykkedes, undgå at tage stilling til det konkrete. Den går ikke, og statsministeren kunne have sparet sig det.

Når jeg nævnede den finske artikel, var det, fordi den er symptomatisk. Den er udtryk for en skepsis over for velmentheden, ærligheden, dybden i den danske regerings nordiske politik. Det er situationen i Norden i dag, at man i korridorerne i de andre nordiske parlamenter parlamentsmedlemmerne imellem drøfter, om det hele vil gå i vasken på grund af den danske regerings uenighed. Og den sprække, der går dybt ned imellem regeringspartierne, den blev ikke udjævnet her, den er der stadig.

Jeg vil gerne sige til hr. Henry Christensen: det er da vældig morsomt, hvis man kan være drilagtig og sige: det kan du selv være, og der er vel også noget, som hr. Per Hækkerup og hr. J. O. Krag er uenige om med hensyn til den nordiske og den europæiske politik. Det var jo vældig morsomt, hvis det var tilfældet. Nu kan jeg forsikre hr. Henry Christensen om, at det er ikke tilfældet; der er 100 pct. enighed. Og selv om det nu var tilfældet, er det ikke det, sagen drejer sig om; sagen drejer sig overhovedet ikke om et stykke intern politisk polemik, som statsministeren ville gøre det til. Det, det drejer sig om, er: har vi vilje, kraft, evne og mod til at gøre et konkret positivt udspil?

Ærligt og redeligt, når så statsministeren henviser til, at alt det, jeg har sagt, står i det kommissorium, man i april måned i København gav embedsmændene at arbejde efter, så nærmer det sig en vittighed og desværre en dårlig vittighed. Nej, nu er tidspunktet kommet, hvor statsministeren må sige ja eller nej. Vil han føre disse ting frem, som jeg har foreslået, for et nordisk forum? Vil han gøre det nu? Vi har ventet på de norske valg; de er overstået. Vi har ventet på, at det svenske socialdemokrati skulle vælge sin nye formand; det er sket. Nu er tiden til handling inde. Bliver den ikke brugt, tager den danske regering ikke

et initiativ, så risikerer vi at mødes den 3.-4. november i Stockholm, statsministrene og Nordisk Råds præsidium, uden at have mulighed for at komme et skridt videre; intet er forberedt. Hvad så, når vi mødes i Reykjavik til februar? Skal vi så igen holde Nordisk Råd og køre nordisk tomgang og snakke om en plan, hvor realiteterne ikke er kommet en tomme nærmere?

Jeg må endnu en gang appellere til statsministeren. Jeg gør det alvorligt. Prøv at se på de 3 forslag, jeg stillede! Prøv at gøre dem til regeringens politik! Prøv at finde en form at føre dem frem for de andre regeringer i, og forbered på den måde en positiv nordisk løsning! Forbered den historiske beslutning på nordisk grund, der kan få så vidtrækkende europæiske perspektiver!

Formanden: Er der flere, der ønsker at udtale sig? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er forhandlingerne . . .

J. O. Krag: Jeg beder om ordet for en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Se, dette her kan jo ikke slutte i tavshed. Nu må statsministeren svare. Nu er det ikke nok, at vi får et citat af et interview til den radikale presse, som selvfølgelig ikke ret mange har læst. Nej, nu må vi have svar fra statsministeren. Må jeg bede statsministeren tage ordet fra denne talerstol, ellers må jeg bede om en kort bemærkning igen.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Ja, det vil jeg dog nødigt udsætte hr. J. O. Krags bentej for.

Må jeg sige til hr. J. O. Krag, at jeg kan ikke rigtig se, hvad det er, jeg skal svare på. Jeg har sagt i min åbningstale: det er regeringens agt at føre disse forhandlinger under en sådan form, at hvad vi kan gøre for at tilvejebringe et resultat i denne vinter, der kan forelægges de nordiske parlamenter, det vil vi gøre.

Så siger hr. J. O. Krag nu: ja men er det da meningen, vi skal mødes tomhændede i Reykjavik igen? Nej, ikke hvis vi kan gøre noget til det. Hvis jeg overhovedet kan gøre

[Statsministeren.]

noget til, at man ikke mødes tomhændet i Reykjavik igen, så kommer man ikke til det.

Så må jeg nu, da jeg alligevel er provokeret op, sige, at når jeg citerer den finske artikel, er det særdeles berettiget også efter hr. Aksel Larsens og hr. J. O. Krags indlæg her. Når den finske artikel siger, at man ikke kan acceptere, at Nordek skal føre til fællesmarkedet, så er det ikke en ny bebudelse af, hvad Finland vil, for det har hele tiden gjort det klart, at Finland ikke vil være medlem af fællesmarkedet, mens Danmark og Norge har sagt, at det vil de. Men når vi er enige om — og det er vi altså, forstår jeg — at den nordiske traktat skal udformes på en sådan måde, at den ikke afskærer os fra at gå ind i fællesmarkedet, hvis vi ønsker det, at den skal udformes på en sådan måde, at den kan indpasses i den europæiske udvikling, så kan man da ikke tage denne finske artikel som udtryk for en symptomatisk kritik mod Danmark, skepsis over for Danmark. Vi har sagt dette hele tiden, vi har sagt det i enighed, og en af de ting, jeg er tilfreds med ved debatten, er, at jeg forstår, at det kan vi også gøre herefter.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Ja, jeg kunne jo godt have sparet mig at kalde statsministeren herop. Vi fik ikke noget svar. Jeg må konstatere, at statsministeren, formentlig af de grunde, jeg har antydnet før, ikke magter at tage det nordiske initiativ, jeg kaldte på, at hans regering ikke evner i enighed at stille positive forslag på de 3 områder, hvor jeg klart har givet udtryk for, at en vej til en nordisk helhedsløsning kunne findes, og hvor jeg er overbevist om, at man kunne få de andre nordiske lande i tale.

Jeg står her med et af de berømte stykker knitrende papir i hånden, jeg har her en formulering. Jeg kunne fremsætte en dagsorden, der ville fastslå regeringens manglende evner på disse områder. Jeg fremsætter den ikke. Jeg vil ikke se mit lands nordiske anseelse forringet ved, at de positive veje, der her er anvist, blev forkastet af et regeringsflertal. Jeg håber stadig, at statsministeren vil besinde sig og vil stille forslag svarende til dem, der her er fremført fra socialdemokratiets side.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg må blankt erkende, jeg vidste ikke, hr. J. O. Krag ville have, jeg skulle svare på det, jeg én gang havde svaret på. Vi har stillet de forslag, vi har stillet dem positivt, altså er alt det sket, som hr. J. O. Krag beder om.

Men jeg vil gerne sige, at jeg vil ikke nøjes med det, for jeg tror, der bliver brug for andre initiativer, og dem vil vi også tage.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Det er meddelt mig, at *Asger Jensen* ønsker at udtræde af det i grundlovens § 71 omhandlede tilsyn med behandlingen af personer, som er underkastet frihedsberøvelse. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Asger Jensen* har vedkommende gruppe udpeget *Thustrup Hansen*, som herefter er valgt.

Det er meddelt mig, at *Gerda Møller* ønsker at udtræde af folketingets udvalg angående videnskabelig forskning. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Gerda Møller* har vedkommende gruppe udpeget *Thustrup Hansen*, som herefter er valgt.

Efter at der er meddelt medlem af folkettinget *Per Møller* orlov, vil der i hans sted være at foretage valg af et nyt medlem til ombudsmandsudvalget. Til nyt medlem har vedkommende gruppe udpeget *Marie Louise Truels-Christensen*, som herefter er valgt.

Medlem af folkettinget *Vivike* har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvad mener ministeren om den overhåndtagende varetægtsfængsling af unge i 15 års alderen?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 14. oktober kl. 13.30 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

[Formanden.]

2) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsettelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1969-70 til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug [af Långkilde m. fl.].

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af myndighedsloven. (Myndighedsalderen).

4) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser med 21 års aldersgrænser.

5) Valg af 1 medlem til Danmarks Nationalbanks repræsentantskab (i stedet for H. C. Toft).

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 15.24.

5. møde.

Tirsdag den 14. oktober kl. 13.30.

Formanden: Medlemmer af folketinget Kjær Rasmussen og Sigsgaard har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretningssøjemed).

Medlemmer af folketinget Aksel Larsen, Poul Dam, Morten Lange og Krog Hansen har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks opsigelse af Den nordatlantiske Traktat og

forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af diplomatisk forbindelse med fem regeringer.

Med skrivelse af 10. oktober 1969 har boligministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Sigsgaard stillet spørgsmål. Spørgsmålet og besvarelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen): Jeg tillader mig herved for folketinget at fremsætte *forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov (Forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretningssøjemed).*

Forslaget er en genfremsættelse. Det blev første gang fremsat den 14. januar 1969. Efter en særdeles kort behandling i folketinget blev lovforslaget sendt i udvalg, og her har det overhovedet ikke været genstand for behandling.

Imidlertid har retssagen i Flensburg mod den danske lærer Amdi Petersen på ny aktualiseret forslaget om et effektivt straffeværn. I det nævnte tilfælde er der klart tale om, at materialet, hvorpå domfældelsen har fundet sted, stammer fra Danmark. Dette oplyser politichefen i Flensburg, hr. Fleischfresser.

Det er på høje tid, at der i den danske straffelov indføres bestemmelser, som gør det strafbart at indsamle, opbevare og videregive fortegnelse over personer, der bruger deres grundlovssikrede ytrings- og demonstrationsfrihed.

Idet jeg i øvrigt henviser til bemærkningerne, skal jeg hermed anbefale forslaget til folketingets velvillige behandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (Aksel Larsen): Jeg skal herved på socialistisk folkepartis vegne fremsætte *forslag til folketingsbeslutning om Danmarks opsigelse af Den nordatlantiske Traktat* og om andre skridt i forbindelse med overgangen til en alliancefri udenrigspolitik.

Med udløbet af Atlantpaktens første tyve års periode har Danmark fået en del af sin udenrigspolitiske handlefrihed tilbage. Til slutningen til traktaten og dermed Danmarks medlemskab af Den nordatlantiske Traktats Organisation (NATO) kan opsiges til ophør